

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Крвни деликти – криминолошки аспект

(мастер рад)

Ментор

Проф. др Дарко Димовски

Студент

Марија Петровић

Број индекса: М029/20-О

Ниш, 2021.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА.....	1
I. МЕЂУНАРОДНИ СИСТЕМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ТЕЛА.....	3
1.1. Универзални систем.....	3
1.2. Регионални систем.....	4
II. ПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА И ТЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	5
2.1. Заштита живота и тела као уставна гаранција.....	5
2.2. Заштита живота и тела у кривичном законодавству Републике Србије.....	5
III. КРИМИНАЛИТЕТ НАСИЉА.....	6
IV. КРВНИ ДЕЛИКТИ	7
4.1. Појам крвних деликата	7
4.2. Врсте крвних деликата у криминолошком смислу	8
4.2.1. Убиства.....	8
4.2.1.1. Обично убиство у домаћем кривичном законодавству.....	10
4.2.1.2. Тешко убиство у домаћем кривичном законодавству.....	10
4.2.1.3. Привилегована убиства у домаћем кривичном законодавству.....	15
4.2.1.3.1. Убиство на мах.....	15
4.2.1.3.2. Убиство детета при порођају	16
4.2.1.3.3. Лишење живота из самилости	17
4.2.1.3.4. Нехатно лишење живота	17
4.2.2. Телесне повреде.....	18
4.2.2.1. Тешка телесна повреда	18
4.2.2.2. Сакаћење женског полног органа	21
4.2.2.3. Лака телесна повреда	22
4.2.3. Разбојничка крађа и разбојништво као крвни деликти.....	23
4.2.3.1. Разбојничка крађа.....	24
4.2.3.2. Разбојништво.....	24
V. ФЕНОМЕНОЛОШКА ДИМЕНЗИЈА КРВНИХ ДЕЛИКАТА	25
5.1. Обим, динамика и структура крвних деликата	25
5.2. Остале карактеристике крвних деликата.....	29
5.2.1. Мотиви извршења.....	29
5.2.2. Начин и средства извршења.....	30

5.2.3. Поједине одлике извршилаца крвних деликата.....	32
VI. ЕТИОЛОШКА ДИМЕНЗИЈА КРВНИХ ДЕЛИКАТА	32
6.1. Етиолошка димензија у контексту појединих криминолошких теорија.....	32
6.1.1. Биолошке теорије.....	33
6.1.2. Психопатолошке теорије.....	35
6.1.3. Психолошке теорије.....	36
6.1.4. Социолошке теорије.....	39
6.2. Егзогени криминогени фактори.....	41
6.2.1. Макросоцијални фактори.....	41
6.2.1.1. Економија, економски систем и развој.....	42
6.2.1.2. Рат.....	43
6.2.1.3. Индустијализација и урбанизација.....	44
6.2.1.4. Друштвена покретљивост.....	46
6.2.1.5. Глобализација и транзиција.....	46
6.2.2. Микросоцијални фактори.....	48
6.2.2.1. Породица.....	48
6.2.2.2. Школа и образовање.....	50
6.2.2.3. Суседство и делинквентне групе.....	51
6.2.2.4. Религија и секте.....	52
6.2.2.5. Слободно време.....	54
6.2.2.6. Медији.....	54
6.2.2.7. Социјално патолошке појаве.....	55
6.3. Ендогени криминогени фактори.....	58
6.3.1. Интелигенција.....	59
6.3.2. Темперамент.....	59
6.3.3. Карактер.....	60
6.3.4. Емоције.....	60
6.3.5. Склоности и навике за криминално понашање.....	61
6.3.6. Ставови и схватања.....	62
6.3.7. Физиолошке и биолошке особине делинквената.....	62
6.3.8. Мотиви криминалног понашања.....	63

6.3.9. Ментални поремећаји	63
6.4. Утицај жртве на настанак крвних деликата	65
VII. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ	66
7.1. Опис истраживања	66
7.2. Предмет истраживања	67
7.3. Циљ истраживања	67
7.4. Хипотезе истраживања	68
7.5. Метод истраживања	68
7.6. Истраживање	69
7.6.1. Пунолетни извршиоци кривичних дела	69
7.6.2. Малолетни извршиоци кривичних дела	72
7.7. Анализа резултата истраживања	75
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	94
<i>Попис коришћене литературе .....</i>	<i>98</i>
<i>Електронски извори .....</i>	<i>100</i>
<i>Попис коришћене документације .....</i>	<i>101</i>
<i>Међународни прописи .....</i>	<i>101</i>
<i>Билтени и саопштења .....</i>	<i>102</i>
<i>Крвни деликти - криминолошки аспект, сажетак .....</i>	<i>103</i>
<i>Blood crimes – criminological aspect, summary .....</i>	<i>105</i>
<i>Биографија аутора .....</i>	<i>107</i>

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Право човека на живот и неповредивост психичког и телесног интегритета представља основне друштвене вредности, које су заштићене на националном и међународном нивоу. Заштита права човека на неприкосновеност живота и телесног интегритета, у већини земаља, укључујући и нашу, подигнута је на ниво уставног начела које је зајемчено актом највише правне снаге. Осим на националном нивоу, ова два најзначајнија људска права заштићена су и низом основних регионалних и међународних докумената.

Напад на живот и тело је одувек био забрањен, невезано за епоху, друштво и друштвене промене. Живот и тело су, као најзначајније вредности како појединца, тако и читавог друштвеног система увек биле заштићене правном регулативом, али се заштита, посматрано кроз историју, пружала неједнако зависно од припадности одређеном сталежу. Зато се све више проповедало право појединца на заштиту, а санкције су се све више заоштравале, како би бар донекле дале привид да је казна једнака болу¹. У савременом добу, заштита ових добара остварује се применом кривичних санкција.

Права човека на живот и телесни интегритет, заправо, дају смисао свим осталим људским правима, јер нема сврхе говорити о заштити права на тајност писама и других средстава општења или права на слободу мисли, савести и вероисповести, уколико претходно није на адекватан начин обезбеђена заштита права човека на живот и телесни интегритет. Управо због значаја ових базичних људских права, као и због енормног пораста насиља у свим његовим видовима у свету, тема овог рада јесте напад на људски живот и телесни интегритет.

Крвни деликти јесу напад на живот и телесни интегритет човека. Као такви, представљају сложену друштвено-негативну појаву, а за последицу имају повреду физичког интегритета другог лица. Ова сложеност допринела је томе да су крвни деликти предмет бројних истраживања која су се спроводила са различитих нивоа научног интересовања, а истим су откривени бројни феноменолошки и етиолошки аспекти крвних

---

¹ З. Николић, *Криминологија са социјалном патологијом*, Београд, 2000, Народна књига, стр. 99-101.

деликата, о којима ће бити речи у овом раду. Ипак, невезано за популарност изучавања ове теме, још увек има доста простора за спровођење различитих врсти истраживања са предметном темом, а посебно имајући у виду распрострањеност и динамичност крвних деликата у савременој епохи. Због свега наведеног, изучавање крвних деликата ни данас није изгубило на значају, и ова кривична дела и даље изазивају пажњу и реакцију како лаичке, тако и стручне јавности. У кривичном законодавству наше земље крвним деликтима је посвећена посебна пажња, имајући у виду врсту и висину прописаних кривичних санкција, те чињеницу да је већина кривичних дела сврстаних у крвне деликте регулисана на самом почетку Посебног дела важећег Кривичног законика Републике Србије.

Циљ овог рада јесте подробна теоријска анализа крвних деликата и њихових основних феноменолошких и етиолошких карактеристика, а потом и емпиријско истраживање о обиму, динамици и структури припадајућих кривичних дела, као и појединих одлика учинилаца дела у статистичкој пракси наше земље, што би било од изузетног значаја за сагледавање реалног стања ове врсте криминалитета у нашој земљи, и предлагање могућих метода за сузбијање и спречавање ове најопасније врсте криминалитета. Током израде теоријског дела рада за анализу одредби закона биће коришћен правно-догматски метод, док ће за емпиријско истраживање бити примењен статистички метод.

Разлог овако постављеног циља лежи у чињеници да крвни деликти, према степену друштвене опасности, спадају у теже облике криминалитета насиља, пре свега имајући у виду заштитни објекат и природу последица које проузрокују.

Први део рада посвећен је најзначајнијим документима из области заштите људских права, док је у другом делу рада реч о правној заштити живота и тела у нашој земљи. Трећи део рада је посвећен насилничком криминалитету, а тема четвртог, петог и шестог поглавља овог рада се бави крвним деликтима у криминолошком смислу, те њиховим феноменолошким и етиолошким карактеристикама. Истраживање и подробна анализа резултата истраживања се налази у седмом поглављу, док је сам крај рада посвећен значају спроведеног истраживања, и рада у целини.

I. МЕЂУНАРОДНИ СИСТЕМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТА И ТЕЛА

Право на обезбеђење неповредивог телесног интегритета је, уз право на живот, гарантовано низом универзалних (Организација уједињених нација) и регионалних (Савет Европе, Европска унија или Организација за европску безбедност и сарадњу) међународних докумената.

1.1. Универзални систем

Први међународни документ универзалног карактера који има посебан значај за заштиту људских права јесте Универзална декларација о људским правима из 1948. године², у којој је већ у члану 1. прописано да се сва људска бића рађају слободна и једнака у достојанству и правима, те да су обдарена разумом и свешћу и да треба једни према другима да поступају у духу братства, док је у члану 3. предвиђено да свако има право на живот, слободу и безбедност личности. У вези са тим, приметно је да се већ у првом члану Декларације, између осталог, подстиче мир и слога међу људима, односно, поступање „у духу братства“. Још већи значај за заштиту живота и тела заузео је члан 3. Декларације у којем се у првом реду штите живот, слобода и безбедност личности.

Ова Декларација је послужила као основа за два обавезујућа споразума Уједињених нација о људским правима, и то: Међународни пакт о грађанским и политичким правима из 1966. године³ и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима из 1966. године⁴. Из самих назива ових споразума евидентно је да одредбе везане за заштиту живота и телесног и психичког интегритета човека своје место налазе у Пакту којим су уређена грађанска и политичка права. Посебно значајан јесте трећи део овог Пакта, с обзиром на то да у члану 6. став 1. предвиђа да свако људско биће има урођено право на живот, да ово право мора бити заштићено законом, као и да нико не може бити самовољно лишен живота, док се у члану 9. посебна заштита пружа праву на слободу и личну безбедност.

---

² Резолуција Генералне скупштине ОУН 217 (III) од 10. децембра 1948.

³ Резолуција Генералне скупштине ОУН 2200А (XXI) од 16. децембра 1966.

⁴ Резолуција Генералне скупштине ОУН 2200А (XXI) од 16. децембра 1966.

Међу важним међународним инструментима о људским правима којим се пружа заштита телесном интегритету човека, свакако треба поменути Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака из 1984. године⁵, која је ступила на снагу 1987. године, а наша земља ју је ратификовала 1991. године⁶.

1.2. Регионални систем

Најзначајнији документ регионалног карактера за заштиту слобода и права човека јесте Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода из 1950. године⁷, која је донета у Риму, 4. новембра 1950. године. Конвенција је увела најпотпунији систем заштите људских права кроз оснивање Европског суда за људска права⁸. Њеним доношењем отпочела је правна стандардизација на европском тлу, а наша земља је потписала ратификацију 2003. године⁹. Конвенција се састоји из преамбуле, основног текста и 13 протокола. У Преамбули се наводи да је основ Конвенције Универзална декларација о људским правима коју је Генерална скупштина Уједињених нација донела 10. децембра 1948. године. Први део Конвенције је посвећен основним правима и слободама, а најзначајнији чланови за пружање заштите животу и телу су: члан 2. којим се јемчи право на живот, члан 3. којим је забрањено мучење или нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање, и члан 5. којим је обезбеђено поштовање права на слободу и безбедност личности.

Од докумената на регионалном нивоу који пружају заштиту телесном интегритету, неизоставно треба поменути и Европску конвенцију о спречавању мучења, нехуманих или понижавајућих поступака и кажњавања из 1987. године, која је ступила је на снагу 1. фебруара 1989. године након седме ратификације, а Државна заједница Србија и Црна Гора ју је ратификовала 2003. године¹⁰.

---

⁵ Резолуција Генералне скупштине ОУН бр. 39/46 од 10. децембра 1984.

⁶ Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 9/1991.

⁷ Службени лист Србије и Црне Горе - Међународни уговори, бр. 9/03.

⁸ Европски суд за људска права (енглески назив: European Court of Human Rights) је судска институција Савета Европе, основана 1959. године. Суд је постао стална институција заштите људских права у Европи 1998. године, када је ступио на снагу Протокол 11 Европске конвенције о људским правима.

⁹ Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005, и Сл. гласник РС - Међународни уговори, бр. 12/2010 и 10/2015.

¹⁰ Сл. лист СЦГ – Међународни уговори, бр. 9/2003.

II. ПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА И ТЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Присутност криминалитета у свакој земљи, без обзира на друштвене околности, евидентна је чињеница. Сходно томе, сузбијање криминалитета, а посебно криминалитета насиља којим се повређују или угрожавају најважније, фундаменталне људске и друштвене вредности, предуслов је нормалног функционисања и развоја сваке државне заједнице. У вези са тим, заштита живота и физичког и психичког интегритета у Републици Србији је добила карактер уставног начела, односно уређена је актом највише правне снаге - Уставом.

2.1. Заштита живота и тела као уставна гаранција

Устав Републике Србије из 2006. године¹¹ садржи више одредби о заштити живота и тела у свом другом делу у глави под називом "Људска права и слободе", и то: члан 24. којим се уређује да је људски живот неприкосновен, члан 25. којим је загарантовано право на неповредивост физичког и психичког интегритета човека, и члан 27. у којем је истакнуто да свако има право на личну слободу и безбедност.

Сходно наведеним уставним одредбама, напади на живот и телесни интегритет би представљали њихову директну повреду, те су у кривичном законодавству Републике Србије инкриминисани у групу кривичних дела против живота и тела.

2.2. Заштита живота и тела у кривичном законодавству Републике Србије

Кривичним закоником Републике Србије из 2005. године¹², у глави тринаест су систематизована кривична дела против живота и тела, и то: у члану 113. - убиство, у члану 114. - тешко убиство, у члану 115. - убиство на мах, у члану 116. - убиство детета при порођају, у члану 117. - лишење живота из самилости, у члану 118. - нехатно лишење живота, у члану 119. - навођење на самоубиство и помагање у самоубиству, у члану 120. - недозвољени прекид трудноће, у члану 121. - тешка телесна повреда, у члану 121а. - сакаћење женског полног органа, у члану 122. - лака телесна повреда, у члану 123. - учествовање у тучи, у члану 124. - угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи, у члану

---

¹¹ *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006.

¹² *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

125. - излагање опасности, у члану 126. - напуштање немоћног лица, и у члану 127. - непужање помоћи. Глава тринаест се у посебном делу Кривичног законика налази на првом месту, што сведочи о значају добара која су њоме заштићена, а сличан начин регулисања је заступљен и у упоредном законодавству. Осим тога, о значају ових кривичних дела говори и чињеница да сва кривична дела против живота и тела спадају у ред официјелних кривичних дела, изузев лаке телесне повреде предвиђене у члану 122. став 1. Кривичног законика, за коју се гоњење предузима по приватној тужби.

Осим у глави тринаест, живот и тело се, као заштићено добро или вредност, појављују и у другим групама кривичних дела, као што су кривична дела против опште сигурности људи и имовине, безбедности јавног саобраћаја, здравља људи, животне средине, човечности и других вредности заштићених међународним правом¹³. Ипак, ова кривична дела нису првенствено уперена против живота и тела, већ против других заштићених друштвених вредности, што уједно представља и разлог због кога припадају другим групама кривичних дела.

III. КРИМИНАЛИТЕТ НАСИЉА

Насиље није заступљено само у савременој епохи развоја људског друштва. Насиље је присутно у свакој држави, без обзира на друштвено уређење, степен економског развоја и друге друштвене околности. Србија, као земља која је уздрмана транзиционим процесима и са бројним посттрауматским последицама, представља идеално тло за развој насилничког криминалитета.

Насиље подразумева злоупотребу силе као акта агресије којим се повређују особе, или уништава власништво.¹⁴ Што се тиче кривичноправних и криминолошких дефиниција, већина њих под насиљем подразумевају физичко насиље или претњу употребом физичког насиља, што за последицу има угрожавање или повреду телесног интегритета. Фактори који доводе до насилничког понашања су различити, а могу деловати самостално, али и

---

¹³ група аутора, *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Београд, 1995, стр. 111.

¹⁴ *Насиље*, <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/насиље>, преузето 21.02.2021.

удружено са осталим факторима, при чему једни стварају склоност, а други представљају окидач за такво понашање. У новијим радовима, заступљена је подела на: субјективне (психичке и биолошке) или спољне (природне и друштвене) факторе.¹⁵

Насилнички криминалитет обухвата дела код којих се ради постизања одређеног циља користи напад на жртву или се њиме прети.¹⁶ Та дела насиља заузимају посебан значај међу кривичним делима којима се повређују или угрожавају људски живот или телесни интегритет. Ради се о разним облицима делатности појединаца или група које су управљене против живота и/или телесног (физичког) и психичког (душевног) интегритета другог човека.¹⁷ Међу овим кривичним делима се разликују: 1) кривична дела против живота (убиство или противправно лишење живота) човека или плода човека, и 2) кривична дела против телесног интегритета која се јављају у два облика, као: а) повреда телесног интегритета, и б) угрожавање, стварање опасности за телесни интегритет.¹⁸ Међу кривичним делима, код којих се последица предузете радње извршења јавља у виду повреде – нарушавања телесног (физичког) интегритета или проузроковања нове или погоршања постојеће болести (органошког или психичког) карактера, разликују се: а) тешка телесна повреда и б) лака телесна повреда¹⁹. Уз ову поделу, неопходно је напоменути да је изменама и допунама кривичног законодавства у 2016. години, уведено ново кривично дело код ког се последица предузете радње извршења кривичног дела јавља у виду нарушавања телесног интегритета – сакаћење женског полног органа.

IV. КРВНИ ДЕЛИКТИ

4.1. Појам крвних деликата

Ради дефинисања крвних деликата, најпре треба поћи од чињенице да такав термин не постоји у нашем кривичноправном законодавству и да се у пракси тај термин употребљава најчешће за кривична дела против живота и тела, или за поједина кривична дела из те групе

---

¹⁵ Ђ. Игњатовић, *Појам и етиологија насилничког криминалитета*, Crimen, (II), 2/2011, 179-211, стр. 185-207.

¹⁶ Ђ. Игњатовић, *Криминологија*, Београд, 2010, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 105.

¹⁷ Ф. Бачић, *Кривично право, Посебни дио*, Загреб, 1986, стр. 39-44.

¹⁸ Б. Чејовић, *Кривичноправна заштита телесног интегритета*, Београд, 1997, Правни живот, стр. 231-242.

¹⁹ Турковић, К., и др., *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2013, Народне новине, стр. 163.

попут убистава или телесних повреда. Али, без обзира на непрецизну практичну примену овог појма, теорија се и те како трудила изнаћи прецизну дефиницију крвних деликата.

4.2. Врсте крвних деликата у криминолошком смислу

Према др М. Бошковићу, под појмом крвни деликти подразумевају се кривична дела уперена против физичког интегритета личности, деликти извршени применом силе или насиља, нападом на основну вредност - живот и телесни интегритет човека, и у ову област спадају сви облици дела који за последицу имају смрт или телесне повреде.²⁰

Др Ш. Вуковић, под појмом крвних деликата²¹ подразумева групу кривичних дела коју чине: убиство, убиство на мах, убиство из нехата, убиство детета при порођају, навођење на самоубиство и помагање у самоубиству, тешка телесна повреда и лака телесна повреда. Са друге стране, није редак случај да се у крвне деликте сврставају и имовински деликти извршени насилним путем - разбојничка крађа и разбојништво, дакле, сви они деликти којима се одузима живот, повређује или угрожава живот, тело и здравље.²²

4.2.1. Убиства

Убиство, по својој природи, неспорно представља најтежи и најопаснији вид криминалне активности. Убиством се уништава људски живот, и у већини савремених правних система се одређује као лишење живота другог лица. Дакле, према општеприхваћеној семантици, то је „смрт једног човека проузрокована од стране другог човека“ (*hominis caedes ab homine*).²³ Постоје различите теоријске дефиниције убиства. Једна од присутних јесте дефиниција коју је дао Драгољуб Атанацковић наводећи да се кривично дело убиства састоји у лишавању живота неког лица.²⁴

---

²⁰ Др М. Бошковић, *Криминологија*, Нови Сад, 2015, Правни факултет у Новом Саду, стр. 159.

²¹ Др Шпиро С. Вуковић, *Крвни деликти у Србији*, Зајечар, Ро за графичко-издвачку делатност, стр. 14.

²² С. Константиновић-Вилић, В. Николић-Ристановић, *Криминологија*, Ниш, 1998, Студентски културни центар, стр. 117.

²³ Д. Коларић, *Кривично дело убиства*, Београд, 2008, ЈП „Службени гласник“, стр. 151.

²⁴ *Ibid*, стр. 152.

Убиство се у криминологији традиционално дефинише сходно његовом кривичноправном одређењу, као „акт противправног лишавања живота другог лица“.²⁵ Наш законодавац одређује убиство диспозицијом „ко другог лиши живота“. Заштићено добро, односно заштитни објекат је живот човека, а нападни објекат који је уједно и објекат радње је човек.²⁶ Радња извршења се састоји у свакој делатности подобној да проузрокује смрт другог лица и није од значаја за његов појам каквом се и којом радњом смрт проузрокује.²⁷ Начин и средства извршења немају апсолутно никакав утицај на појам кривичног дела убиства, али су, са друге стране, веома важни за одређивање врсте убиства.

Што се тиче криминолошких класификација убистава, битно је поменути поделу убистава на: експресивни хомицид (убиство код ког се примарни мотив извршиоца исцрпљује испољавањем насиља и наношењем повреде другом лицу), инструментални хомицид (хомицидно насиље је средство за постизање неког другог циља) и нехатни хомицид (убиство које по правилу не припада феномену насиља).²⁸

У посебну категорију убистава, сврстана су сатанистичка убиства која могу да буду повезана са сатанизмом и окултним стварима.²⁹ Унутар култа се граде узорни начини размишљања и образац понашања, а чланови култа су под контролом вође који се сматра највећим ауторитетом у култу.³⁰

Вишеструка убиства могу се поделити у две категорије: масовна убиства (лишење живота три или више лица на истом месту у исто време или у једном краћем временском периоду на истој територији) и серијска убиства (убиства која се испољавају кроз екстремно страшне радње извршене према недужним жртвама).³¹

---

²⁵ Б. Симеуновић – Патић, *Убиства у Београду*, 2003, Војноиздавачки завод и Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 8.

²⁶ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, посебни део*, Београд, 2013, Правна књига, стр. 6.

²⁷ Др Шпиро С. Вуковић, *Крвни деликти у Србији*, *op.cit.*, стр.17.

²⁸ Б. Симеуновић – Патић, *Убиства у Београду*, 2003, *op.cit.*, стр. 9.

²⁹ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност, стр. 83.

³⁰ В.Ђурђић, *Кривично процесно право – посебни део*, Ниш, 2006, Свен, стр. 134.

³¹ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, Београд, 2018, Издавачко графичко предузеће „Прометеј“, стр. 117.

У кривичном законнику наше земље, као и у већини страних законодавстава, заступљена је уобичајена подела убистава на обично и тешко убиство. Такође, у нашем законском систему постоје и привилегована убиства.

4.2.1.1. Обично убиство у домаћем кривичном законодавству

Обично убиство (члан 113. КЗ) се, у кривичноправном законодавству наше земље, третира као противправно лишавање живота другог лица без законских околности које би довеле до његове теже или лакше квалификације. За кривичну одговорност, потребан је умишљај. Последица овог кривичног дела је смрт лица према коме се убиство врши, те је, сходно природи последице, за кривично дело убиства прописана казна затвора у трајању од 5 до 15 година.

4.2.1.2. Тешко убиство у домаћем кривичном законодавству

За разлику од обичног убиства, постојање кривичног дела тешког убиства (члан 114. КЗ), наш законодавац је условио постојањем посебних, квалификаторних околности, које убиство чине тежим и друштвено опаснијим. Тешка убиства су умишљајна убиства. Умишљај учиниоца треба да обухвати како само лишавање живота другог лица, тако и квалификаторну околност која то убиство чини тешким.

Аутори Зоран Стојановић и Обрад Перић истичу да, поред елемената кривичног дела који улазе у основни облик кривичног дела, као допунски елемент мора бити остварена нека од прописаних квалификаторних околности које се везују за начин извршења, мотив или за пасивни субјект.³²

Постоје разнолике околности које учествују у класификацији тешких убистава, а која ће се радња сматрати тешким убиством, таксативно је набројано у Кривичном законнику, што су поједини аутори и замерали, јер увек постоји могућност да се појави и неки нови облик тешког убиства који набрајањем није обухваћен.

---

³² Д. Коларић, *Кривично дело убиства*, 2008, *op.cit.*, стр. 198.

Тешка убиства се могу класификовати по разним критеријумима, а један од могућих је према:

- начину извршења дела - убиство на свиреп или подмукао начин;
- побудама учиниоца - убиство из користољубља, убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дела и убиство из безобзирне освете или других ниских побуда;
- околностима извршења и последици дела - убиство при безобзирном насилничком понашању, убиство којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица, убиство при извршењу разбојништва или разбојничке крађе и умишљајно убиство више лица (а не ради се о убиству на мах, убиству детета при порођају или лишењу живота из самилости);
- особеностима пасивног субјекта - убиство службеног или војног лица при вршењу службене дужности, убиство судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника у вези са вршењем службене дужности, убиство лица које обавља послове од јавног значаја у вези са пословима које то лице обавља, убиство детета или бремените жене, убиство члана своје породице којег је учинилац претходно злостављао.³³

Код убиства на свиреп начин, у кривичноправној литератури се наводи да је за ово дело потребно постојање и субјективне и објективне околности. Субјективна околност се манифестује у ставу учиниоца према жртви који се огледа у томе да је учинилац свестан да жртва трпи прекомерне болове и себе приказује као окрутног, безобзирног, неморалног и крвожедног човека који хладнокрвно мучи своју жртву.³⁴ Што се тиче друге потребне околности, потребно је да су предузетим делатностима жртви нанети тешки, сувишни и непотребни болови и патње који надмашују болове које жртва осећа при убиству из члана 113. Кривичног законика.

---

³³ Д. Димовски, *Криминолошка одређење убиства* – докторска дисертација, 2012, Ниш, Правни факултет, стр. 52.-59.

³⁴ Ibid, стр. 52.

Убиство на подмукао начин јесте лишавање живота другог лица у тренутку када није припремљено за одбрану и пружање отпора, односно, коришћењем лукавства, префриганости и подмуклости. Подмуклост се манифестује кроз објективне (дело се предузима потајно и прикривено) и субјективне елементе (зла намера учиниоца).³⁵

Код убиства из користољубља, квалификаторна околност, што се и из саме законске формулације уочава, јесте мотив извршиоца кривичног дела, односно, жеља да се прибави материјална корист за себе или другог. Постоје разни примери оваквих убиства. Убиство ради стицања финансијске добити се може манифестовати као убиство због наследства или исплате осигурања, убиство које се догоди током пљачки или ратовања банди ради контроле нарко - тржишта, као и убиство које врши убица „плаћеник“ због новца који им следује по уговореном послу.³⁶

Квалификаторна околност код убиства ради извршења или прикривања другог кривичног дела, јесте стварање могућности за извршење кривичног дела, односно, прикривање већ извршеног кривичног дела, при чему није потребно да се ради о неком посебном кривичном делу.

Код кривичног дела убиства из безобзирне освете, учинилац лишавља живота друго лице зато што је претходно њему или њему блиском лицу нанело зло које је по свом карактеру, обиму, природи и тежини значајно мање од убиства којим овај узвраћа³⁷.

Приликом инкриминисања убиства из других ниских побуда, законодавац није предвидео шта се све има сматрати ниским побудама, али је на исти начин омогућио да се квалификаторним околностима могу сматрати и остале аморалне побуде, изузев већ побројаних - користољубље, безобзирна освета, и извршење или прикривање другог кривичног дела.

---

³⁵Д. Јовашевић, *Кривична дела убиства*, 2017, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 27.

³⁶ Dr Peter Morrall, *Murder and society: why commit murder?*, Centar for crime and justice studies, доступно на: <https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/09627250608553401.pdf>, pp. 36., преузето 23.05.2021.

³⁷ Д. Јовашевић, *Кривична дела убиства*, 2017, op.cit., стр. 39.

За убиство при безобзирном насилничком понашању, квалификаторну околност представља безобзирно насилничко понашање учиниоца кривичног дела које је присутно приликом лишења живота неког лица. У пракси се поставља питање шта се све има сматрати безобзирношћу. Тако, З. Стојановић истиче да се безобзирност иначе испољава у томе што учинилац показује крајњу равнодушност према туђим добрима, што дело врши из обести, из рушилачких нагона и што за вршење убиства жртва не даје никакав повод.³⁸ Како није редак случај у пракси да се особе једна према другој понашају насилно и безобзирно, без икаквог осећаја одговорности због таквог бахатог понашања, те да при таквом понашању често и друго лице лише живота, убиство под оваквим околностима је морало бити издвојено као квалификовани облик убиства. Наше кривично законодавство овај облик убиства инкриминише почев 1977. године.

Код убиства којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица, наше кривично законодавство као посебну квалификаторну околност предвиђа последицу кривичног дела, односно, довођење у опасност живота другог лица, а у односу на исту извршилац мора имати умишљај - свест да приликом лишавања живота једног лица, доводи у опасност и живот другог лица, коју последицу хоће тј. на исту пристаје.

Посебно занимљиво са становишта правних теоретичара представља кривично дело убиства при извршењу разбојништва или разбојничке крађе, с обзиром да су подељена мишљења да ли је исто требало представљати најтежи облик имовинских деликата како је раније и било прописано, или је исто требало систематизовати у групи кривичних дела против живота и тела. Приликом инкриминисања овог кривичног дела у важећем Кривичном закону Републике Србије, законодавац је као отежавајуће околности приликом лишавања живота предвидео вршење разбојништва и разбојничке крађе, из чега јасно произилази да је убиство третирано као примарно дело, о чему говори припадност истог групи кривичних дела против живота и тела, док једно од поменутих два имовинска кривична дела дају овом убиству квалификовани облик.

---

³⁸ Д. Коларић, *Убиство при безобзирном насилничком понашању*, у: *Насиље у Србији, узроци, облици, последице и друштвене реакције*, Београд, 2014, Криминалистичко –полицијска академија и Фондација Ханс Зајдел, стр. 108 и стр. 109.

Посебно друштвено опасно кривично дело представља умишљајно убиство више лица, с обзиром на обим и интензитет последице. Квалификаторна околност код овог тешког облика убиства представља извршење два или више убистава у стицају, с тим да су у законској формулацији јасно изузета привилегована убиства - убиство на мах, убиство детета при порођају и лишење живота из самилости.

Анализом одредби Кривичног законика наше земље, код убиства службеног или војног лица при вршењу службене дужности, убиства судије, јавног тужиоца, заменика јавног тужиоца или полицијског службеника у вези са вршењем службене дужности, и убиство лица које обавља послове од јавног значаја у вези са пословима које то лице обавља, уочава се да је, осим лишавања живота лица, потребно испуњење два квалификаторна обележја. Прво обележје чини својство пасивног субјекта - службено³⁹ или војно лице⁴⁰, односно таксативно наведени носиоци правосудних функција, односно, полицијски службеник, као и лице које обавља послове од јавног значаја⁴¹, док друго обележје карактерише лишавање живота ових лица искључиво у вези са вршењем службене дужности. То значи да се у свакој конкретној ситуацији мора утврђивати да ли жртва потпада под специфично својство пасивног субјекта, као и да ли је убиство ових лица у каузалном односу са вршењем службе, односно функције, односно послова од јавног значаја.

Слично претходно анализираним делима, и код кривичних дела убиства детета или бремените жене, квалификаторна околност јесте својство пасивног субјекта - узраст жртве⁴², односно, жена која је у тренутку када је лишена живота у себи имала плод. Код овог кривичног дела, неопходно је да је учинилац свестан да радњу лишења живота предузима према детету, односно, према бременитој жени, и да жели, односно, да пристаје на то.

---

³⁹ Видети члан 112. став 3. Кривичног законика („Сл.гласник“ бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19)

⁴⁰ Видети члан 112. став 6. Кривичног законика („Сл.гласник“ бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19)

⁴¹ Видети члан 112. став 32. Кривичног законика („Сл.гласник“ бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19)

⁴² Према одредби члана 112. став 8. важећег Кривичног законика РС, дететом се сматра лице које није навршило 14 година.

Последњи облик тешког убиства представља убиство члана породице који је претходно злостављан, а кога карактеришу два елемента: својство пасивног субјекта - члан породице⁴³, као и начин на који је дело извршено - злостављање пасивног субјекта од стране учиниоца које је претходило самом чину убиства.

4.2.1.3. Привилегована убиства у домаћем кривичном законодавству

Постојање привилегованих облика убистава подразумева постојање додатних, привилегујућих околности, које са собом повлаче и мањи степен друштвене опасности оваквих облика убистава, због чега се извршиоци блаже кажњавају. У позитивноправном законодавству наше земље, привилегована или лакша убиства су предвиђена у члановима 115 - 118. Кривичног законика, и то у члану 115. - убиство на мах, у члану 116. - убиство детета при порођају, у члану 117. - лишење живота из самилости, и у члану 118. - нехатно лишење живота. Термин „привилегована“ није термин који помиње закон, већ се ради о општеприхваћеном термину заступљеном у правној теорији.

4.2.1.3.1. Убиство на мах

Убиство на мах (члан 115. КЗ) се, према слову нашег закона, састоји у лишавању живота другог лица на мах, од стране учиниоца који је без своје кривице доведен у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вређањем од стране убијеног. У овом случају извршилац нема у плану убиство, већ одлуку доноси након провокације од стране жртве која га доводи до стања јаке раздражености, те је овај облик убиства карактеристичан по значајној улози жртве у настајању и извршењу убиства у афекту, с обзиром да сама својим понашањем изазива напад и доприноси да буде лишена живота.

Једна од законских околности јесте да је дело извршено на мах, односно одмах након напада или тешког вређања, а у сваком случају за време трајања јаке раздражености, те је оправдан негативан став судске праксе у погледу постојања овог услова, ако је од напада

---

⁴³ Видети члан 112. став 28. Кривичног законика („Сл.гласник бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19).

или тешког вређања протекло извесно време које је ослабило стање јаке раздражености.⁴⁴ Другу обавезну околност представља постојање јаке раздражености код учиниоца овог кривичног дела, а као трећа привилегована околност за овај лакши облик убиства неопходно је да је извршилац кривичног дела у стање јаке раздражљивости доведен без своје кривице, нападом, злостављањем или тешким вређењем од стране убијеног. То значи да он може изазвати конфликтну ситуацију случајно, стицајем околности или садејством случаја, али не и скривљено, чиме би испровоцирао напад, злостављање или тешко вређање.⁴⁵

Последица овог кривичног дела је смрт лица према коме се убиство врши, а с обзиром на привилегујуће околности, за кривично дело убиства прописана је казна затвора у трајању од 1 до 8 година.

4.2.1.3.2. Убиство детета при порођају

Чедоморство⁴⁶ се, према нашем кривичном законодавству, састоји у томе да мајка лишава живота своје дете за време или непосредно после порођаја, док код ње траје поремећај изазван порођајем. Специфичност овог дела огледа се у објекту, субјекту дела и времена у коме је извршено.

Оно што је очигледно и произилази из експлицитне одредбе Кривичног законика јесте да извршилац може бити само мајка детета, а да објекат радње може бити само живо рођено дете, односно новорођенче. Време извршења дела може бити само време порођаја или време непосредно после порођаја док траје поремећај изазван порођајем. Ово је и најзначајније обележје детеубиства, јер се привилегујући карактер овог дела заснива управо на законској претпоставци да се за време порођаја породиља налази у посебној психосоматској ситуацији.⁴⁷

---

⁴⁴ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, Посебни део*, 2013, op.cit., стр. 18.

⁴⁵ Д. Јовашевић, *Кривична дела убиства*, Београд, 2017, op.cit., стр. 60.

⁴⁶ Чедоморство представља лишење живота детета при порођају. Осим чедоморства, за овај облик убиства користи се и термин детеубиство.

⁴⁷ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, Београд, 2011, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, стр. 455.

Последица овог кривичног дела је смрт новорођенчета, а за овај привилегован облик убиства прописана је казна затвора у трајању од 6 месеци до 5 година.

4.2.1.3.3. Лишење живота из самилости

Еутаназија (грч. εὐθανασία; "добра смрт": εὖ, *eu*; "добра" – θάνατος, *thanatos*; "смрт") је убиство из милосрђа или самилости.⁴⁸ У Кривичном законнику наше земље, ово кривично дело се састоји из лишења живота пунолетног лица из самилости због тешког здравственог стања у којем се то лице налази, а на његов озбиљан и изричит захтев, и за исто је предвиђена казна затвора од шест месеци до пет година. Оно што ово дело чини посебним, јесте то што жртва сама захтева да буде лишена живота, док се код свих осталих облика убистава, лишење живота врши без сагласности жртве. Управо је ово разлог којим се водио наш законодавац када ово кривично дело није означио убиством, већ лишењем живота из самилости.

Пасивни субјекат може бити само пунолетно лице које се налази у тешком здравственом стању. Услов у погледу тешког здравственог стања, треба тумачити тако да се то лице налази у таквом здравственом стању које му причињава патње, које је неизлечиво и које има смртни исход.⁴⁹

Лишење живота из самилости се врши из милосрђа под којом се сматра посебна врста морално прихватљиве побуде на страни учиниоца кривичног дела.⁵⁰ Осим тога, услов за овај лакши облик убиства јесте да извршилац кривичног дела предузима радњу на озбиљан и изричит захтев пасивног субјекта, што је и логично, с обзиром да само лице о чијем се животу ради има право да са њиме и располаже.

4.2.1.3.4. Нехатно лишење живота

Нехатно лишење живота је последње у низу привилегованих убистава предвиђених у нашем кривичном законодавству. Из самог назива овог кривичног дела, као и из законског

⁴⁸ Еутаназија, sr.wikipedia.org/sr-ec/Еутаназија, преузето 31.03.2021.

⁴⁹ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, Посебни део*, 2013, *op.cit.*, стр. 22.

⁵⁰ Д. Димовски, *Криминолошка одређење убиства* – докторска дисертација, 2012, *op.cit.*, стр. 64.

описа овог и кривичног дела обичног убиства, евидентно је да се од обичног убиства разликује само према облику кривице. Међутим, иако је је последица и једног и другог дела иста, интензитет напада на заштићено добро је знатно мање изражен код нехатног убиства.⁵¹

Ово кривично дело постоји када је учинилац био свестан да својом радњом може изазвати смрт неког лица, али се олако држао да до тога неће доћи или да ће то моћи спречити (свесни нехат) или у случају када није био свестан да својом радњом може изазвати смртну последицу, иако је према околностима под којима је учињено дело и према својим личним својствима био дужан и могао бити свестан такве последице. С обзиром на постојање нехата као облика кривице који овом делу и даје привилеговани карактер и тако повлачи блаже кажњавање од обичног убиства, за исто је предвиђена казна затвора од шест месеци до пет година.

4.2.2. Телесне повреде

У кривичном законодавству Републике Србије, кривична дела повреде телесног интегритета јесу: тешка телесна повреда (члан 121. КЗ), сакаћење женског полног органа (члан 121а. КЗ) и лака телесна повреда (члан 122. КЗ). Телесне повреде се састоје у противправној повреди тела другог лица или нарушавању његовог здравља. Основна подела телесних повреда у нашем кривичном законодавству, начињена је у односу на тежину проузроковане последице по телесни интегритет, односно, с обзиром на чињеницу да ли је у конкретном случају дошло до лаког или тешког телесног повређивања лица/лаког или тешког нарушавања његовог здравља.

4.2.2.1. Тешка телесна повреда

Теже нарушавање телесног интегритета или здравља карактеристично је за кривично дело које носи назив: „Тешка телесна повреда“. Дело⁵² се састоји у нарушавању телесног интегритета или телесног или душевног здравља другог лица.

---

⁵¹ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, Посебни део*, 2013, op.cit., стр. 23.

⁵² Ђ. Ђорђевић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2011, стр. 23-26.

Кривични законик Републике Србије разликује различите облике тешких телесних повреда⁵³:

1. обична тешка телесна повреда (став 1. - учинилац кривичног дела другог тешко телесно повреди или му здравље тешко наруши),

2. особито тешка телесна повреда (став 2. - учинилац кривичног дела другог тешко телесно повреди или му здравље наруши тако тешко да је услед тога доведен у опасност живот повређеног или је уништен или трајно и у знатној мери оштећен или ослабљен неки важан део његовог тела или важан орган или је проузрокована трајна неспособност за рад повређеног или трајно и тешко нарушење његовог здравља или унакаженост),

3. тешка телесна повреда квалификована смрћу (став 3. - ако је услед овог кривичног дела наступила смрт повређеног),

4. тешка телесна повреда из нехата (став 4. - учинилац кривичног дела је поступао са нехатом), и

5. тешка телесна повреда на мах (став 5. - кад је учинилац било који облик тешке телесне повреде проузроковао на мах, доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вређањем од стране повређеног).

Уз претходну поделу, потребно је истакнути и то да је Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године⁵⁴, уведен и шести облик кривичног дела тешке телесне повреде с обзиром на особености жртве - тешка телесна повреда учињена према малолетном лицу или бременитој жени или лицу које обавља послове од јавног значаја (члан 121. став. 6 КЗ).

У члану 121. став 1. КЗ није ближе појашњено шта се подразумева под обичном тешком телесном повредом. Узима се да обична тешка телесна повреда постоји у следећим случајевима: ако услед повреде живот повређеног није доведен у опасност; када је уништен или трајно и у знатној мери ослабљен део тела или орган који се не сматра важним; када је важан део тела ослабљен, али не у знатној мери, или је ослабљен у знатној мери, али не

---

⁵³ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018, стр. 120.

⁵⁴ *Сл. гласник РС*, бр. 72/2009

трајно; када је проузрокована привремена неспособност за рад; и, када је нарушавање здравља пасивног субјекта трајно, а није тешко, или је тешко а није трајно.⁵⁵

За све облике телесних повреда, заједничке су следеће опште карактеристике:

- Заштитни објекат код свих телесних повреда је човек (од момента рађања, па до смрти);
- Самоповређивање се не сматра овим кривичним делом, па ни подстрекавање/помагање другоме да се самоповреди није кажњиво (осим ако би се на самоповреду подстрекавало неурачунљиво лице или дете, или би им се у том погледу помагало);
- Последица је оштећење телесног интегритета (проузроковање рана или опекотина на телу, фрактуре појединих делова тела и сл.), или нарушавање здравља (проузроковање органских, неког облика душевних обољења и др., као и погоршање здравственог стања већ болесног лица);
- Радња кривичног дела може бити свака делатност којом се може нарушити телесни интегритет или проузроковати неко обољење.⁵⁶

Кривична одговорност учиниоца⁵⁷ кривичног дела тешка телесна повреда зависи од облика тешких телесних повреда, те је за обичну тешку телесну повреду (став 1.) и особито тешку телесну повреду (став 2.) потребан умишљај (директан или евентуални), док се за тешку телесну повреду квалификованом смрћу виност заснива на умишљају (директан или евентуални) у односу на обичну или особито тешку телесну повреду и нехату у односу на наступање смрти повређеног лица. За тешку телесну повреду на мах, у погледу кривице потребан је изненадни умишљај или умишљај на мах (*dolus repentinus*)⁵⁸. Дакле, за све облике тешких телесних повреда, у погледу виности, мора постојати умишљај, осим за тешку телесну повреду из нехата (став 4.)

---

⁵⁵ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, Посебни део*, 2013, *op.cit.*, стр. 31-32.

⁵⁶ Љ. Лазаревић, *Коментар Кривичног законика*, 2011, *op.cit.*, стр. 473-476.

⁵⁷ *Ibid*, стр. 482-483.

⁵⁸ Међународна научно-стручна конференција, *Кривично законодавство и функционисање правне државе*, 2018, Требиње, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Министарство правде Републике Српске, стр. 89.

Зависно од облика тешких телесних повреда, у нашем кривичном законодавству су прописане следеће кривичне санкције:

- за обичну тешку телесну повреду предвиђена је казна затвора од 6 месеци до 5 година;
- за особито тешку телесну повреду предвиђена је казна затвора од 1 до 8 година;
- за тешку телесну повреду квалификовану смрћу предвиђена је казна затвора од 2 до 12 година;
- за тешку телесну повреду из нехата предвиђена је казна затвора до 3 године;
- за тешку телесну повреду на мах су прописане различите казне затвора зависно од облика тешке телесне повреде која је нанета на мах;
- за тешку телесну повреду учињеној према малолетном лицу или бременитој жени или лицу које обавља послове од јавног значаја прописане су различите казне затвора зависно од облика тешке телесне повреде.

4.2.2.2. Сакаћење женског полног органа

Новоуведено кривично дело повреде телесног интегритета - сакаћење женског полног органа (члан 121а. КЗ) се, у Кривичном законнику РС, налази након тешке телесне повреде, те се поставља питање да ли законодавац сакаћење женског полног органа суштински сматра посебним случајем особито тешке телесне повреде. Посматрајући прописану казну за основни и тежи облик, уочљиво је да је законодавац ово дело изједначио са одговарајућим облицима кривичног дела тешке телесне повреде.

Постоје четири облика дела из члана 121а. Кривичног законика Републике Србије, и то:

- основни (став 1. - „ко осакати спољне делове женског полног органа, казниће се...“),
- привилеговани (став 2. – „ако постоје нарочито олакшавајуће околности под којима је учињено дело из става 1. овог члана“),
- посебан (став 3. - „ко женско лице наведе да се подвргне радњи из става 1. или јој у томе помогне“), и

- тежи (став 4. – „ако је услед дела из става 1. овог члана наступила смрт женског лица“).

Према мишљењу проф. др Зорана Стојановића, кривично дело сакаћења женског полног органа, које је уведено због поштовања обавеза преузетих потврђивањем Истанбулске конвенције, по свему судећи, неће у пракси бити примењивано, јер је ова појава у Србији непозната.⁵⁹ Како ово дело није типично за наше поднебље, више пажње биће посвећено кривичном делу – Лака телесна повреда, с обзиром на њену затупљеност у нашој земљи.

4.2.2.3. Лака телесна повреда

Кривично дело Лака телесна повреда представља лакши облик повреде телесног интегритета, односно лакши облик нарушавања здравља. Како се и у овом случају ради о повреди телесног интегритета или нарушавању здравља другог лица, и за ово дело важи оно што је претходно наведено о општим карактеристикама телесних повреда.

Постоје два облика лаке телесне повреде⁶⁰:

- обична лака телесна повреда (став 1. - учинилац кривичног дела другог лако телесно повреди или му здравље лако наруши) која постоји у више ситуација:
  - а) када повређеном није доведен живот у опасност,
  - б) када није дошло до уништења органа или дела тела,
  - в) када нема ни трајне ни привремене неспособности за рад, односно, ако је радна неспособност трајала веома кратко,
  - г) када здравље повређеног није ни трајно, ни тешко нарушено, и
  - д) када није дошло до унакажености, ни до трајне деформације тела повређеног;

---

⁵⁹ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, 2017, Службени гласник, стр. 456.

⁶⁰ З. Стојановић, Н. Делић, *Кривично право, Посебни део*, 2013, *op.cit.*, стр. 34-36.

- опасна лака телесна повреда (став 2. – ако је повреда нанесена оружјем, опасним оруђем или другим средством подобним да тело тешко повреди или здравље тешко наруши) – разлика у односу на првонаведени облик је у средству којим се повреда наноси, при чему је пресудна подобност тог средства да тело тешко повреди или здравље тешко наруши.

За постојање дела из члана 122. став 2. Кривичног законика, неопходно је постојање још два елемента:

- да је опасно средство употребљено на опасан начин, и
- да је опасно средство употребљено у намери учиниоца да нанесе управо лаку телесну повреду, а не неку тежу последицу⁶¹.

За обичну лаку телесну повреду прописана је новчана казна или казна затвора до једне године, а за опасну лаку телесну повреду казна затвора до три године. Али, суд може учиниоцу обичне лаке телесне повреде изрећи судску опомену уместо предвиђених казни, уколико је био изазван непристојним или грубим понашањем оштећеног (122. став 3. КЗ). За лаку телесну повреду се кажњава само ако је у погледу виности, код учиниоца овог дела постојао умишљај.

4.2.3. Разбојничка крађа и разбојништво као крвни деликти

У Кривичном законнику наше земље у глави двадесет првој систематизована су кривична дела против имовине, међу којима значајно место заузимају разбојничка крађа и разбојништво. Међутим, иако не припадају групи кривичних дела против живота и тела, у правној теорији није редак случај да криминолози у крвне деликте сврставају и разбојничку крађу и разбојништво, а то из разлога што што спадају у имовинске деликте извршене насилним путем. За оба кривична дела, у погледу виности, потребан је умишљај.

---

⁶¹ Међународна научно-стручна конференција, *Кривично законодавство и функционисање правне државе*, 2018, op.cit., стр. 91.

Уколико се приликом извршења кривичног дела разбојништва или разбојничке крађе, неко лице умишљајно лиши живота, почев од 2005. године, наш законодавац се определио да се такво дело сматра тешким обликом убиства, а не тежим случајевима ових имовинских деликата.

4.2.3.1. Разбојничка крађа

Основни облик кривичног дела разбојничке крађе постоји када учинилац који је затечен у крађи, у намери да задржи украдену ствар, употреби силу против неког лица или претњу да ће напасти на живот или тело. Из саме законске формулације, евидентно је да разбојничка крађа представља сложено кривично дело, с обзиром на чињеницу да садржи и обележја крађе, и обележја кривичног дела принуде. У случају овог кривичног дела, принуда се врши са циљем задржавања украдене ствари, што је главна разлика између кривичног дела разбојничке крађе и разбојништва.

Осим основног облика, разбојничка крађа има и три квалификована облика, код којих је, због постојања квалификаторних околности, прописана и озбиљнија кривична санкција. Квалификаторна околност код првог тежег облика овог кривичног дела представља вредност ствари које су предмет крађе која прелази износ од милион и петсто динара, док другом квалификованом облику дела тежину даје чињеница да је дело учињено од стране групе⁶², односно, чињеница да је при извршењу дела неком лицу са умишљајем нанета тешка телесна повреда. Друштвено најопаснији облик кривичног дела разбојништва постоји када је дело учињено од стране организоване криминалне групе.⁶³

4.2.3.2. Разбојништво

Као и разбојничка крађа, и кривично дело разбојништва представља сложено кривично дело које садржи и обележја крађе, и обележја кривичног дела принуде, с тим што се у случају овог кривичног дела, принуда врши са циљем да се одузме туђа ствар. Основни

---

⁶² Видети члан 112. став 22. Кривичног законика („Сл.гласник“ бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19)

⁶³ Видети члан 112. став 35. Кривичног законика („Сл.гласник“ бр. 85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19)

облик кривичног дела разбојништва постоји када учинилац употребом силе против неког лица или претње да ће напасти на живот или тело, одузме туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист.

Кривично дело разбојништва има два квалификована и један привилеговани облик. Што се тиче тежих облика, квалификаторну околност, идентично као и код кривичног дела разбојничке крађе, представља вредност одузетих ствари, околности под којима се дело врши, односно тежина проузроковане последице, о чему је већ било речи код кривичног дела разбојничке крађе. Лакши облик овог дела постоји ако вредност одузетих ствари не прелази износ од пет хиљада динара, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску вредност, сходно чему је за овај облик предвиђена знатно блажа казна у односу на остале облике кривичног дела разбојништва.

V. ФЕНОМЕНОЛОШКА ДИМЕНЗИЈА КРВНИХ ДЕЛИКАТА

Криминална феноменологија је подручје криминологије које се бави појавним облицима криминалитета.⁶⁴ Према дефиницијама заступљеним у новијој криминолошкој литератури, може се закључити да основна питања којима се бави криминална феноменологија јесу⁶⁵: обим, динамика, структура и структуралне промене криминалитета, као и појавни облици криминалитета попут одлика извршилаца, начина и средстава извршења и сл.

5.1. Обим, динамика и структура крвних деликата

Подаци о обиму, динамици и структури крвних деликата садржани су како у доступним статистичким докуменатима, тако и у различитим истраживањима заступљеним у литературама. Када се у једном дужем временском периоду прате промене у структури криминалитета, добијају се подаци о динамици структуре криминалитета.

С обзиром да се појам крвних деликата различито третира од аутора до аутора, односно, узимајући у обзир чињеницу да поједини аутори крвне деликте изједначавају са кривичним

---

⁶⁴ *Криминална феноменологија*, <https://sh.wikipedia.org/wiki/Kriminologija>, преузето 28.03.2021. године

⁶⁵ Љ. Здравковић, *Криминологија*, 2012., *op.cit.*, стр. 21.

делима против живота и тела, док други у крвне деликте сврставају само убиства и телесне повреде, а није редак случај ни то да аутори кривичним делима против живота и тела, односно кривичним делима убистава и телесних повреда додају и разбојничку крађу и разбојништво, у овом делу рада биће изложени подаци који ће, што је више могуће, обухватити сва наведена тумачења. Првенствено биће презентирани подаци о обиму, структури и динамици крвних деликата у свету, а затим и у Републици Србији (изузев територија социјалистичких аутономних покрајина) и то крвни деликти према дефиницији и истраживању крвних деликата од стране аутора Шпира С. Вуковића за период од 1971. до 1980. године. Након тога, биће изложени подаци о заступљености пријављених кривичних дела против живота и тела почињених од стране пунолетних лица у Републици Србији почев од периода стицања независности Србије 2006. године до 2016. године. Како поједини аутори у крвне деликте, као што је већ наглашено, сврставају и разбојништво и разбојничку крађу, подаци о распрострањености ових кривичних дела обухватиће такође период од 2006. године до 2016. године. Подаци о обиму, динамици и структури крвних деликата за наредни период (почев од 2017. године до 2019. године), биће презентовани у делу рада посвећеном емпиријском истраживању.

У вези са подацима о распрострањености и заступљености крвних деликата у свету, аутор Ђорђе Игњатовић је, увидом у упоредне податке из ICVS (за разбојништво и телесно повређивање) и у податке из Прегледа криминалитета (UN Crime Surveys) и Светске здравствене организације (за убиства), дошао до следећих података⁶⁶:

- разбојништво: највише овим делом виктимизованих лица је у Латинској Америци (око 7%), па у Африци (око 4.5%), светски просек је око 2.5%, нешто нижи проценат је у Северној Америци, Источној, па Западној Европи, у Азији је око 1.5%, а најнижи у Океанији; доста оваквих дела се вршило у групи (40%), у око 20% је прећено ножем, а у сваком осмом случају ватреним оружјем.
- убиства: стопа убистава у свету износи нешто више од 8%, док је према регионима највиша у Африци (31,5%), скоро двоструко нижа у Централној и Јужној Америци (15,8%), у источној Европи око 12%, док је у Северној Америци 7%.

---

⁶⁶ Ђ. Игњатовић, *Криминологија*, 2010, op.cit., стр. 94 и 95.

- телесно повређивање: најзаступљеније у Африци (4,1% репондената); а светски просек износи 2,8%, нешто мањи у Океанији и Северној Америци (1,8%), а још ређа у Латинској Америци (1.5%), Западној и Централној Европи (1.3%), у Азији и Источној Европи (1%); око петине повреда је нането оружјем: 9,4% ножем, 5,7% ватреним оружјем.

Аутор др Шпиро С. Вуковић, који је у крвне деликте селектирао убиство (обично и квалификовано), убиство на мах, убиство из нехата, убиство детета при порођају, навођење на самоубиство и помагање у самоубиству, тешку и лаку телесну повреду, истраживањем крвних деликата у Републици Србији у периоду од 1971. године до 1980. године, дошао је до следећих закључака⁶⁷:

- од стране пунолетних учинилаца, извршено је на територији СР Србије (ван територија социјалистичких аутономних покрајина) укупно 300.271 кривично дело, од чега 61.382 кривична дела против живота и тела, а међу њима 53.858 крвних деликата;
- у обиму целокупног криминалитета за овај десетогодишњи период, крвни деликти чинили 18,11% (убиства 4,26%, тешке телесне повреде 15,06% и лаке телесне повреде 80,68%), а од свих кривичних дела против живота и тела 87,74%;
- од укупно 1985 убистава која су почињена у наведеном периоду, 74,43% је било обичних, а 15,57% тешких убистава;
- међу свим убиствима у наведеном раздобљу, обична и тешка убиства су чинила највећи удео од 81,79%, убиство детета при порођају - 8,69%, убиство из нехата - 5,23%, убиство на мах - 3,63% и навођење на самоубиство и помагање у самоубиству - 0,66%.
- тешких телесних повреда је извршено укупно 8.376 (82,28% - обичне тешке телесне повреде, 10,28% - особито тешке телесне повреде, 1,65% - тешке телесне повреде квалификоване смрћу, 5,35% тешке телесне поврее извршене из нехата, 0, 44% - тешке телесне повреде извршене на мах), док је лакших телесних повреда извршено 43.735 (53,53% тежих и 46,47% лакших видова видова овог дела).

---

⁶⁷ Др Шпиро С. Вуковић, *Крвни деликти у Србији*, *op.cit.*, стр. 26.

На основу релевантних података Републичког завода за статистику, преглед обима и динамике кривичних дела против живота и тела извршених од стране пријављених пунолетних учинилаца у Републици Србији, у периоду од 2006. године до 2016. године изгледа овако⁶⁸:

- 2006. године - 5547, 2007. године - 5364, 2008. године - 5297, 2009. године - 4912, 2010. године - 3381, 2011. године - 3908; 2012. године - 3923, 2013. године - 3734, 2014. године - 3268, 2015. године - 3818, 2016. године - 3451;

На основу изложених података, у наведеном једанаестогодишњем периоду на територији Републике Србије, годишњи просек извршених кривичних дела против живота и тела од стране пунолетних лица износи 4,236.6. Почев од 2006. до 2010. године забележен је значајан пад у вршењу ових кривичних дела, док у преосталом периоду до 2016. године није било већих експанзија и пада њиховог броја, односно број се кретао од 3268 до 3923.

На основу релевантних података Републичког завода за статистику, преглед обима и динамике кривичних дела разбојничке крађе и разбојништва извршених од стране пријављених пунолетних лица у периоду од 2006. године до 2016. године, изгледа овако⁶⁹:

- разбојничка крађа: 2006. године - 114, 2007. године - 104, 2008. године - 85, 2009. године - 120, 2010. године - 90, 2011. године - 124; 2012. године - 134, 2013. године - 133, 2014. године - 112, 2015. године - 109, 2016. године - 91;
- разбојништво: 2006. године - 2467, 2007. године - 3357, 2008. године - 3258, 2009. године - 3464, 2010. године - 2718, 2011. године - 3190; 2012. године - 3211, 2013. године - 2818, 2014. године - 3110, 2015. године - 3497, 2016. године - 2149;

---

⁶⁸ Подаци су садржани у следећим документима: *Билтен Републичког завода за статистику број 588*, Београд, 2014, и *Билтен Републичког завода за статистику број 629*, Београд, 2017.

⁶⁹ Подаци су садржани у следећим документима: *Билтен Републичког завода за статистику број 490*, Београд, 2009.; Саопштење *Републичког завода за статистику број 345*, Београд, 2008.; Саопштење *Републичког завода за статистику број 137*, Београд, 2009.; *Билтен Републичког завода за статистику број 529*, Београд, 2010.; *Билтен Републичког завода за статистику број 549*, Београд, 2011.; *Билтен Републичког завода за статистику број 558*, Београд, 2012.; *Билтен Републичког завода за статистику број 576*, Београд, 2013.; *Билтен Републичког завода за статистику број 588*, op.cit., 2014.; Саопштење *Републичког завода за статистику број 192*, Београд, 2015.; *Билтен Републичког завода за статистику број 617*, Београд, 2016.; *Билтен Републичког завода за статистику број 629*, op.cit., 2017.;

На основу изложених података, у наведеном једанаестогодишњем периоду на територији Републике Србије, годишњи просек извршених кривичних дела разбојничке крађе износи 110,54, док тај број за кривична дела разбојништва износи 3021,72. Такође, приметно је да су кривична дела разбојништва вршена у знатно већем броју у односу на кривична дела разбојничке крађе.

5.2. Остале карактеристике крвних деликата

5.2.1. Мотиви извршења

Мотиви, односно побуде, откривају интимне покретаче који доводе до доношења одлуке да се изврши кривично дело.⁷⁰ Мотиви за извршење крвних деликата могу бити разнолики, и као такви, дају нам одговор на питање зашто је учинилац извршио кривично дело и због чега се одлучио баш за ту врсту крвног деликта, односно, шта га је одвело на такав криминални пут.

Мотиви крвних деликата били су предмет бројних истраживања. Резултат истраживања које је спровео др Шпиро С. Вуковић на узорку од 200 случајева тешких и лаких крвних деликата у Србији, указао је на следеће доминантне мотиве извршења:

- код тешких деликата: заштита физичког и моралног интегритета, заштита од злостављања, заштита брака, имовине и имовинских односа, доказивање супериорности, љубомора, освета, изражавање нетрпељивости и мржње, користољубље и обест;
- код лаких деликата: заштита физичког и моралног интегритета, имовине и имовинских односа, доказивање супериорности, љубомора, освета, обест и изражавање нетрпељивости и мржње;⁷¹

Мотиви крвних деликата су најчешће користољубље, освета и љубомора, док је са психијатријског аспекта значајан утицај афекта, који изазива раздражљивост и жестоку

---

⁷⁰ В. Ђупина, *Кривична дела против имовине са елементима принуде*, докторска дисертација, 2017, Нови Сад, стр. 35.

⁷¹ Др Шпиро С. Вуковић, *Крвни деликти у Србији*, *op.cit.*, стр. 128.

агресију, тако да постоје и крвни деликти извршени у афективним и посебним психопатолошким стањима.⁷²

Основни мотив за извршење кривичних дела разбојништва и разбојничке крађе јесте постојање намере прибављања имовинске користи код учиниоца, а у пракси је узрок томе најчешће сиромаштво, користољубље, постојање дугова и слични материјални мотиви. Откривање правих мотива за вршење крвних деликата је од великог значаја за планирање и спровођење адекватне превентивне политике у сузбијању насилничког као најопаснијег облика криминалитета.

5.2.2. Начин и средства извршења

Сазнавање начина извршења крвних деликата је нарочито важно ради правилне правне квалификације кривичног дела, од чега зависе врста и висина кривичне санкције. Осим тога, може допринети и правилном избору механизма превенције и сузбијања криминалитета. Начин вршења крвних деликата зависи од постојања различитих околности попут мотива и побуде учиниоца, као што смо то већ и нагласили, али и од доступности средстава за извршење крвних деликата.

Начин извршења може бити разнолик. Тако се убиство може извршити физичким средствима, тј. физичким деловањем на тело човека, што је најчешћи случај (употребом разног оружја или оруђа, дављењем и сл.), али и психичким путем тј. проузроковањем душевног бола, препасти или страха.⁷³

За извршење крвних деликата могу се употребити различита средства. Физичка средства могу се поделити на: оружја (ватрена и хладна), а у специфичну врсту оружја спадају и одређене експлозивне направе; оруђа (разне врсте алата), физичка сила која не представља толико средство колико начин извршења (дављење, гушење, убијање јаким ударцем у тело)

---

⁷² С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, 1998., *op.cit.*, стр. 118.

⁷³ Д. Коларић, *Кривично дело убиства*, 2008, *op.cit.*, стр. 166.

и друга средства која су подобна да се њиховом употребом човек лиши живота (канап којим се неко веша, или жица за давлeње, отров и сл.).⁷⁴

Према истраживању средстава извршења убистава на подручју Београда у периоду од 1985. године до 1993. године, од стране Мр Биљане Симеуновић – Патић, убистава су најчешће вршена ручним ватреним оружјем и ножем, затим тврдим предметом, телесном снагом, секиром, ловачком и аутоматском пушком, експлозивом, бомбом и на последњем месту отровом који је употребљен у свега 0.3% случаја.⁷⁵

У криминолошкој литератури се наводи да су начини и средства извршења кривичних дела телесних повреда различити, али се углавном ове повреде наносе ударањем разним предметима. Резултати једног истраживања⁷⁶ указују на то да:

- мушкарци чешће наносе телесне повреде путем убода него што то чине жене;
- жене чешће наносе повреде гађањем разним предметима;
- жене за наношење тешке телесне повреде ретко употребљавају физичку снагу за разлику од мушкараца који за наношење тешке телесне повреде најчешће употребљавају физичку силу, док је код лакших телесних повреда много мања разлика између мушкараца и жена у погледу употребе физичке силе.

Приликом вршења кривичног дела разбојничке крађе и разбојништва, учиниоци такође могу посегнути за различитим средствима који ће им олакшати, односно омогућити успешно извршење ових кривичних дела. Као најчешћа средства за извршење ових кривичних дела су различита ватрена оружја (пиштољи, револвер и сл.), као и различита хладна оружја (нож, бодeж, секира, разна сечива), минско експлозивне направе и спрејови за онеспособљавање.⁷⁷ Поједина истраживања су показала да пиштољ као средство

---

⁷⁴ Ж. Алексић, М. Шкулић, *Криминалистика*, 2010, Универзитет у Београду, Правни факултет, стр. 269. и 279.

⁷⁵ Б. Симеуновић-Патић, *Убиства у Београду*, 2003, *op.cit.*, стр. 75-77.

⁷⁶ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018, *op.cit.*, стр. 121.

⁷⁷ З. Раденовић, *Методика откривања и разјашњавања кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе*, у: *Право-теорија и пракса* бр. 10-12/2016, доступно на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2016/0352-37131612031R.pdf>, преузето 23.05.2021. године, стр. 35.

извршења разбојништва и разбојничких крађа, предупредује могуће наношење повреда жртви, јер за жртву представља уверљиву претњу, те она услед страха од употребе пиштоља, мање пружа отпор.⁷⁸

5.2.3. Поједине одлике извршилаца крвних деликата

Криминолошка истраживања показују да као извршиоци крвних деликата, преовлађују млађи мушкарци, нижег образовног и квалификационог нивоа, са нешто нижим економским статусом од просека, да потичу из дефицијентних породица и да у породици постоје социопатолошке појаве.⁷⁹ Осим тога, у пракси се жена најчешће одлучује за извршење кривичног дела убиства и телесних повреда после дужевременског насиља које је жртва спроводила над њом. Кајзер (Kaiser, 1993) тврди да се жена јавља као извршилац телесних повреда само у 12% случајева.

Разбојништво и разбојничка крађа су кривична дела изузетно велике друштвене опасности, а такви криминалци у тежњи за брзим и лаким долажењем до новца, показују велику безобзирност, те не презају од употребе грубе силе, мучења жртава, па и њихове сурове ликвидације.⁸⁰ Што се тиче социјалних карактеристика, учиниоци ових деликата су најчешће особе млађе животне доби, нижег степена образовања и из породица са поремећеним односима или се налазе у неповољним социјалним условима.⁸¹

VI. ЕТИОЛОШКА ДИМЕНЗИЈА КРВНИХ ДЕЛИКАТА

6.1. Етиолошка димензија у контексту појединих криминолошких теорија

Криминалитет, као негативна друштвена појава, одувек заокупљује пажњу научника, а како је криминалитет постао масовна појава у друштву, истраживање узрока који доводе до криминалног понашања, постало је главно питање криминологије. Криминална етиологија

---

⁷⁸ D. Indermaur, Reducing the opportunities for violence in robbery and property crime: the perspectives of offenders and victims by, University of Western Australia, pp. 134., доступно на:

https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/crimeprevention/volume_05/07_indermaur.pdf

⁷⁹ Љ. Здравковић, *Криминологија*, 2012, op.cit., стр. 81.

⁸⁰ Ж. Алексић, М. Шкулић, *Криминалистика*, 2010., op.cit., стр. 348.

⁸¹ В. Ђупина, *Кривична дела против имовине са елементима принуде*, 2017, op.cit., стр. 315.

треба да пронађе, истражи и проучи узроке који доводе до криминалног понашања. Задатак криминалне етиологије није нимало лак, имајући у виду да бројни социјални и индивидуални фактори могу допринети настанку и ширењу криминалитета. Откривањем правих узрока, услова и повода који доводе до одређеног криминалног понашања, отвара се и могућност за проналажење ефикасних метода за спречавање и сузбијање криминалитета.

Прва разматрања о узроцима криминалитета могу се учити још код античких филозофа попут Платона и Аристотела. Средњи век, са јачањем цркве, у злочину види кршење божијих заповести, са чим се нису сложили бројни мислиоци попут Русоа, Монтескјеа и других који су лоше уређење друштва сматрали јединим узроком криминалитета. Тек са развојем криминологије као самосталне науке крајем 19. века, чији је циљ објашњење и сузбијање криминалитета, јављају се разне теорије о узроцима криминалитета које припадају биолошком, психопатолошком, психолошком и социолошком правцу.⁸² Све теорије углавном теже објашњењу свеукупног криминалитета, а самим тим и криминалитета насиља у коме крвни деликти заузимају најзначајније место.

6.1.1. Биолошке теорије

Претечом биолошких теорија сматра се антрополошка теорија, те ће се пре преласка на обраду неких од најзначајнијих биолошких теорија, најпре укратко указати на поједине карактеристике ове теорије. Оснивач антрополошке теорије је психијатар и доктор медицине италијанске националности, Чезаре Ломброзо. Заступајући теорију о рођеном злочинцу, сматрао је да одређена физичка својства личности представљају предиспозиције за криминалну активност, те да криминогене факторе треба тражити у биолошким особинама злочинца.

Биолошке теорије у криминологији повезују криминалитет са биолошком карактеристикама делинквента, односно, повезују криминално понашање са телесном

---

⁸² Д. Димовски, *Етиолошке карактеристике убиства-биолошке теорије*, 2012, у: Савремене тенденције у развоју правног система Републике Србије, Зборник радова Правног факултета у Нишу, стр. 1-2.

грађом, функционисањем жлезди са унутрашњим лучењем, хромозомским абнормалностима, и генетичким особинама.⁸³

Једну од првих биолошких теорија заступао је немачки психијатар Ернст Кречмер који је телесну конституцију повезао са душевним поремећајима, у свом познатом делу „Телесна грађа и карактер“ (1921), у коме је указао на три типа телесне грађе: лептозомни, пикнички и атлетски, којима додаје још један тип - диспластични. Лептозомни тип одликује висок раст, мршавост, узана рамена и грудни кош, а по карактеру су фригидни и недруштвени, атлетски тип правилно развијена и мишићава телесна грађа и стабилни темперамент, пикнички тип мали раст и гојазност, љубазност и друштвеност, док је диспластични тип углавном мешавина претходних или има лаке телесне аномалије.⁸⁴ Лептозомни тип углавном припада варалицама и лоповима, атлетски најчешће врше кривична дела против личности, пикнички тип проневере, а диспластични тип сексуалне деликте.⁸⁵ Дакле, за предмет нашег изучавања највећи значај носе лептозомни (лопови) и атлетски тип (кривична дела против личности).

Представници ендокринолошке теорије (Шлап и Смит) узрок криминалног понашања везују за поремећаје у раду жлезда са унутрашњим лучењем. Тако је, на пример, убиство повезивано са поремећајем хипофизе, полних жлезда и надбубрежне жлезде, док проблеми са лучењем тиреоидне жлезде и хипофизе узрокују пљачке, преваре и крађе.⁸⁶

Хромозомска теорија узрок криминалитета види у хромозомима. Хромозоми су откривени још педесетих година прошлог века. Ова теорија је заснована на учењу да поремећаји у језгру ћелије (хромозомима) која садржи гене и носилац је наследних особина, продукују делинквентно понашање⁸⁷. Тако се комбинације хромозома ХУУ код мушкараца

---

⁸³ Видети: С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018, op.cit., стр. 268-274.

⁸⁴ <http://www.artnit.net/dru%C5%A1tvo/item/4363-ernst-kre%C4%8Dmer-tipovi-li%C4%8Dnosti.html>, преузето 14.05.2021. године.

⁸⁵ Д. Димовски, *Етиолошке карактеристике убиства-биолошке теорије*, 2012, op.cit., стр. 3.

⁸⁶ Ibid, стр. 5.

⁸⁷ М. Бошковић, *Криминологија*, 2006, Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр.73.

и ХХУ код жена сматрају криминогеним, јер подстичу на одређену врсту кривичних дела (сексуални деликти, крађе и убиства), а код жена и на проституцију.⁸⁸

Теорија наслеђивања криминалних диспозиција објашњење криминалних активности везује за генетски фактор. Према резултату једног истраживања, спроведеног од стране Рајне, наследни фактор је значајан за ненасилна дела, док је његов утицај на криминалитет насиља много мањи.⁸⁹ Према овом истраживању, утицај генетског фактора на насилнички криминалитет који обухвата и крвне деликте је много мањи него на остала ненасилна кривична дела. Осим овог, вршена су и друга истраживања, коју су обухватала понашања близанаца и понашања усвојене деце у циљу утврђивања колико генетски фактор може допринети вршењу кривичних дела, али су наилазили на различите резултате, што указује да деловање само овог биолошког фактора, сам по себи није довољан да увек доведе до криминалних активности.

Једна од биолошких теорија коју такође треба напоменути и то због значаја за објашњење насилних кривичних дела, јесте теорија која ниво серотонина повезује са насилничким криминалитетом у коме значајно место заузимају крвни деликти. О повезаности серотонина са криминалитетом вршена су неколико истраживања. Према једном, дисфункција серотонина може играти етиолошку улогу у тежим облицима асоцијалног понашања попут насилничког понашања.⁹⁰

Биолошке теорије су претрпеле бројне критике, с обзиром да се биолошки фактори не могу одредити као искључиви и једини узрок делинквентног понашања, независно од индивидуалних и социјалних фактора.

6.1.2. Психопатолошке теорије

Психопатолошке теорије настале су из више разлога: 1. као резултат продора психијатријске мисли у криминологију; 2. услед неизвесности и неодређености границе

---

⁸⁸ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом hoto criminis – злочинац део I*, Нови Сад, 2000, Универзитет у Новом Саду-Правни факултет, Футура публикације, стр.58.

⁸⁹ Д. Димовски, *Етиолошке карактеристике убиства-биолошке теорије*, 2012, op.cit., стр.14.

⁹⁰ Погледати: <https://law.jrank.org/pages/791/Crime-Causation-Biological-Theories-Serotonin.html>

између душевно здравог и душевно болесног; 3. непостојање осећања кривице код великог броја криминалаца, што је сматрано одликом дефектне личности; 4. постојање душевно болесних лица међу извршиоцима кривичних дела.⁹¹ Представници и критичари ових теорија вршили су истраживања како би утврдили, односно, оповргли постулат ове теорије, односно чињеницу да је настанак криминалитета условљен постојањем душевно болесне личности. Постоје различите врсте менталних поремећаја који се доводе у везу са криминалитетом, посебно насилничким (шизофренија, афективни поремећаји, психопатија и сл). О утицају менталних поремећаја на настанак насилничког криминалитета биће речи у ендогеним криминогеним факторима.

Међутим, психопатолошке теорије су углавном пружиле неприхватљива објашњења настанка криминалитета. Наиме, бројна истраживања показала су да се делинквенти ментално не разликују од неделинквентних лица, те да је међу учиниоцима кривичних дела већи број оних који немају душевне поремећаје, нити душевна обољења, због чега је у раду већа пажња посвећена психолошким теоријама.

6.1.3. Психолошке теорије

Психолошке теорије датирају од краја XIX века и баве се идентификацијом психолошких особина личности које представљају узроке криминалног понашања. Постоје различите варијанте психолошких теорија које криминално понашање доводе у везу са психолошким особинама личности не узимајући притом дејство социјалних фактора на криминалитет, односно, признајући овим факторима само незнатно, односно, посредно дејство. Осим тога, психолошка објашњења овог феномена су се заснивала на истраживањима извршеним применом психолошких мерења интелигенције делинквената и неделинквената, карактеристикама личности, вредносних оријентација и социјалне контроле.⁹² У даљем разматрању психолошких теорија обрадићемо теорију интелигенције,

---

⁹¹ Д. Димовски, *Етиолошке карактеристике убиства-психопатолошке и психолошке теорије* у: Заштита људских и мањинских права у европском правном простору, 2011, Ниш, Центар за публикације Правног факултета, стр. 540.

⁹² Ф. Мирић, *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције*, докторска дисертација, 2014., Ниш, стр. 156.

теорију фрустрације, теорију о делинквенту као посебном психолошком типу, Ајзенкову теорију личности и психоаналитичку теорију Сигмунда Фројда.

Теорија интелигенције се базира на претпоставци да ниска интелигенција доводи до криминалних диспозиција. Услед инфериорности интелигенције, одређена лица нису у стању да схвате друштвене вредности, па самим тим и не поштују правне норме којима се штите вредности попут живота и имовине.⁹³ Из овога можемо закључити да се слабоумни преступници најчешће јављају као извршиоци кривичних дела против живота и против имовине, а насилна дела из тих група кривичних дела се сврставају у крвне деликте. Међутим, у пракси није редак случај да извршиоци кривичних дела имају висок ниво интелигенције, па чак и изнад просека, те је ова теорија претрпела бројне критике.

Теорија фрустрације се заснива на учењу да услед фрустрација код личности долази до разочарења, емоционалних промена и поремећаја у психичким функцијама који се манифестују у деструктивним агресијама, у ком случају личност без осећања кривице за поступак на нерационалан начин уклања препреке ка остварењу жеља и циља.⁹⁴ Дакле, према овој теорији манифестација фрустрације се везује за деструктивну агресију, која је често повезана са насилничким криминалитетом.

Теорија о делинквенту као посебном психолошком типу заснива своје учење на томе да се делинквенти од неделиквената разликују не само по биолошким особинама (поремећаји у функцији ендокриног система и сл.), него и по психолошким карактеристикама које их чине посебним психолошким типовима. Међутим, ова теорија је одбачена, јер је савременим истраживањима утврђено да не постоји неки посебан психолошки тип делинквента, односно не постоји унапред одређени психички склоп који би а priori одређену особу дефинисао као делинквентну или неделиквентну.⁹⁵

---

⁹³ К. Перовић, *Криминологија*, Никшић, 1998, ОДП штампарија Требиње, стр. 106.

⁹⁴ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом hoto criminis – злочинац део I*, 2000, op. cit., стр. 72.

⁹⁵ Ф. Мирић, *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције*, докторска дисертација, op.cit., стр. 162.

Ајзенкова теорија личности базира се на учењу да криминално понашање настаје под утицајем биолошких и социјалних фактора, и исте уско повезује са развојем личности. Уколико је особа током свог развоја изложена лошем утицају друштвене средине, а уз то има и неповољну наслеђену структуру, код ње се јавља склоност ка криминалним активностима. Ханс Ајзенк је све људске особине сврстао у три категорије: екстровертност-интровертност, неуротицизам и психотицизам.⁹⁶ Основна тврдња овог британског психолога јесте да су делинквенти екстровертирани тип личности, а о утицају екстровертираности на крвне деликте биће још речи код темперамента као ендемогеног криминогеног фактора.

Представник психоаналитичке теорије је Сигмунд Фројд, значајни мислилац са почетка XX века. Он је сматрао да је криминалитет појава која настаје од подсвесних нагона и сила, односно да унутрашњи психолошки конфликти код личности доводе до криминалног понашања. Фројд је свој допринос криминологији и објашњењу криминалитета дао кроз неколико области: учење о несвесном и нагонском код човека, подела психичке личности на Ид, Его и Суперего, порекло друштвених институција, злочинац из осећања кривице, и теорија симболизма и објашњења омашки.⁹⁷ Међутим, најзначајнија психоаналитичка примена на случајеве убиства се јавила седамдесетих година прошлог века, за коју је заслужан криминолог Гутмахер. Закључио је да постојање неадекватног породичног живота, емотивне депривације и неадекватно неговање утиче на појаву дефектне савести, узрокујући јављање екстремне фрустрације која доводи до убиства.⁹⁸

Анализом наведених психолошких теорија, лако се може закључити да је већина њих једнострана, односно, да своје учење заснивају на особинама личности делинквента као криминогеном фактору у шта не укључују социјалне факторе. Како се и утицај социјалне средине може јавити као битан криминогени фактор, наредни део рада биће посвећен социолошким теоријама.

---

⁹⁶ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, 2012., *op.cit.*, стр. 163.

⁹⁷ Д. Димовски, *Етиолошке карактеристике убиства-психопатолошке и психолошке теорије*, 2011, *op.cit.*, стр. 549-550.

⁹⁸ *Ibid*, стр. 553.

6.1.4. Социолошке теорије

За разлику од биолошких, психопатолошких и психолошких теорија, социолошке теорије, што и само име говори, узрок криминитета налазе, пре свега у неповољном утицају друштвених околности на понашање појединца. Временом, конституисале су се разне социолошке теорије, које се у криминолошким литературама најчешће сврставају у две групе: теорије старијег датума попут картографске (географске) школе, теорије социјалне средине, социопсихолошке теорије, теорија аномije Емила Диркема итд., и новије које су се појавиле почев од XX века, којима припадају еколошка теорија, теорија социјалне дезорганизације, теорија диференцијалне асоцијације, теорија диференцијалне идентификације, теорија културног конфликта, функционалистичка теорија, теорија аномije Роберта Мертона, теорија поткултуре и контракултуре и теорија опортунитета. Разматрање социолошких становишта о криминалитету у овом раду обухватиће теорије старијег и новијег датума које су, са становишта аутора, најзанимљивије, а везане су за предмет изучавања.

Прва социолошка објашњења криминалитета потекла су од француског правника Герија и белгијског математичара Келтеа, представника картографске или географске школе. Почетком XIX века, Гери и Келте су радили на анализи кривичних статистика у Француској које су се односиле на петогодишњи период, и из такве анализе извели закључак да број кривичних дела или уопште не варира или врло мало варира, што даље указује да је криминалитет друштвена појава, а не последица особина појединца. На основу добијених резултата, исцртавали су карте у којима је била забележена учесталост криминалитета по географским подручјима, по чему је ова теорија и добила назив. Тако, настао је тзв. термички закон делинквенције, који гласи да се кривична дела против имовине јављају чешће у северним крајевима и у хладним годишњим добима, док се кривична дела против личности више дешавају у јужним крајевима и у току топлих годишњих доба.⁹⁹ Дакле, за изучавање крвних деликата највећи значај у овом раду картографске теорије представља термички закон делинквенције.

---

⁹⁹ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, 2012., *op.cit.*, стр. 178.

Представник социопсихолошке теорије или теорије имитације је француски криминалог Габријел Тарде. Тарде је сматрао да су криминалци особе које уче занат као и сви други, имитирајући узоре још од најраније младости.¹⁰⁰ Дакле, криминалитет настаје када криминалитет влада у месту у коме живи појединац, односно када је у блиском контакту са криминалцима, јер долази до процеса опонашања. Примењено на криминалитет, када неко краде или убија, он заправо имитира друге који то исто чине.¹⁰¹

Француски социолог Емил Диркем је развио своју познату теорију аномије, која се заснива на томе да криминално понашање настаје услед поремећаја друштвене равнотеже проузроковане честим друштвеним променама. У аномичном друштву губи се сила друштвене контроле, јача индивидуализам, развијају појаве безобзирности, похлепе, хаоса и нереди.¹⁰² За време поремећаја друштва, долази до фрустрације појединаца који не могу да задовоље своје потребе. Диркем је предвидео могућност да се агресивност створена масовном фрустрацијом може испољити у повећаном броју самоубиства и убистава.¹⁰³ Присталица теорије аномије је и Роберт Мертон. Теоретичар Роберт Мертон развио је теорију аномије на модернистичким друштвима, те његова теорија спада у новије социолошке теорије, а сматрао је да до аномије долази када се од људи захтева да теже одређеним културним циљевима, а немају обезбеђена средства која тим циљевима служе. Дакле, стање аномије доприноси експанзији криминалног понашања. У условима ерозије моралног ауторитета институционалних норми и слабљења друштвене контроле (Messner, Thome, Rosenfeld, 2008:169) долази до експанзије свих облика криминалитета, а пре свега имовинског и насилничког, јер појединац више нема поверења у правни поредак који би требало да га штити, па се може десити да узме закон у своје руке.¹⁰⁴

Мноштво теорија новијег датума попут диференцијалне асоцијације, теорије поткултуре и контракултуре, теорије културног конфликта порекло криминалитета виде у култури и формираним друштвеним групама. Основа теорије диференцијалне асоцијације јесте да се кажњиво понашање учи у интеракцији са припадницима одређене (делинквентне) групе у

---

¹⁰⁰ М. Бошковић, *Криминологија с пенеологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., op.cit., стр. 85.

¹⁰¹ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, 1998., op.cit., стр. 244.

¹⁰² М. Бошковић, *Криминологија с пенеологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., op.cit., бр. 86.

¹⁰³ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, М. Костић, *Криминологија*, 1998., op.cit., стр. 247.

¹⁰⁴ М. Тасић, *Социолошка објашњења етиологије насилничког криминалитета*, у: Социјална мисао, 2019, Београд, издавачко предузеће Социјална мисао, стр. 45.

процесу комуникације.¹⁰⁵ Ова теорија може се користити за објашњење разбојништва које је сврстано у ред крвних деликата. Представник ове теорије је Едвин Садерленд. Садерланд је објаснио учење криминалног понашања по друштвеним слојевима. На пример, у вишим слојевима се учи избегавање пореза, склапање штетних уговора, проневере итд., док се у нижим слојевима уче поступци који омогућавају крађе, разбојништва и слично.¹⁰⁶ Међу теоријама поткултура, које подразумевају утицај појединих група са својим ставовима и начином понашања на друге, треба навести теорију субкултуре насиља, која је уско везана за наш предмет изучавања. У насилничкој субкултури насиље је стил реаговања који је, по правилу, рано формиран, дуготрајно афирмисан од других припадника и дубоко инкорпориран у вредносни систем припадника групе.¹⁰⁷ На тај начин, такве групе врше утицај на појединца који усваја њихов насилан начин понашања, мотиве којим се такве групе руководе, као и ставове које заступају.

Што се тиче преосталих социолошких теорија, и оне су, као и претходно наведене, у своме ставу биле једностране, и узрок криминалитету пронашле су у егзогеним (спољним, социјалним) факторима, односно у друштвеним чиниоцима, одбацујући при томе биолошку конституцију појединца, односно његове психолошке детерминанте као могуће криминалне факторе који спадају у ред ендогених (унутрашњих, индивидуалних) фактора, о чему ће бити речи у делу рада који следи.

6.2. Егзогени криминогени фактори

6.2.1. Макросоцијални фактори

Анализа узрочности на макро нивоу обухвата деловање већих система: економских, социјалних и културних чинилаца на јављање криминалитета као масовне друштвене појаве и криминалног понашања као појединачне појаве.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Д. Деренчиновић, *Anna-Maria Getoš, Увод у криминологију са основама казненог права*, Загреб, 2008, Правни факултет свеучилишта у Загребу, стр. 213.

¹⁰⁶ Д. Коларевић, *Психологија криминала*, треће допуњено издање, Београд, 2020, Криминалистичко-полицијски универзитет, стр. 155.

¹⁰⁷ Б. Симеуновић-Патић, *Убивства у Београду*, 2003, *op.cit.*, стр. 39.

¹⁰⁸ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018, *op.cit.*, стр. 331.

6.2.1.1. Економија, економски систем и развој

Утицај економског система, посебно економске кризе друштва и привредне депресије, те лоших материјално - економских прилика и финансијска несигурност појединца, на феноменолошка обележја криминалитета потврђен је бројним емпиријским истраживањима. У време економских криза и привредних депресија долази до пада животног стандарда, недостатка материјалних добара, скока цена које прелазе куповну моћ становништва, увећања броја сиромашних, незапослених и издржаваних лица; радно способни напуштају породице и одлазе да нађу посао, због чега слабе породичне везе; долази до личних и породичних криза, дефицијентних породица.¹⁰⁹ У тим периодима криминалитет има закономерну тенденцију пораста, посебно имовинских деликата, шпекулације, незаконитих трансакција, шверца роба широке потрошње које недостају на тржишту.¹¹⁰ За изучавање крвних деликата, посебан значај има пораст имовинских деликата, с обзиром да у иста спадају и разбојништво и разбојничка крађа.

Већина криминолога заступа мишљење да је сиромаштво, односно припадање нижем друштвеном слоју узрок криминалном понашању. У криминолошкој литератури дејство овог криминогеног фактора чешће се доводи у везу са извршењем неких других кривичних дела, имовинских на пример, мада нека истраживања убистава показују да је међу убицама највећи број оних који потичу из економски сиромашнијих друштвених слојева.¹¹¹ Дакле, између сиромаштва и имовинских кривичних дела често постоји позитивноправна веза, а појединим истраживањима је потврђено да највећи број извршилаца убистава, које кривично дело представља најопаснији крвни деликт, припада економски сиромашнијим друштвеним слојевима. Важним економским чиниоцем сматра се и незапосленост, односно, непостојање сталних примања за обезбеђење материјалне егзистенције, услед чега људи посежу за нелегалним начинима прибављања потребштине за живот. Осим тога, у литератури је разматран и утицај богатства на настанак криминалитета. Многи писци су указали на чињеницу да богати слојеви врше најтежа кривична дела класичног криминалитета (убиства, телесне повреде, имовинска кривична дела), али и таква кривична

¹⁰⁹ Љ. Здравковић, *Криминологија*, 2012, *op.cit.*, стр. 198.

¹¹⁰ М. Бошковић, *Криминологија с пенеологијом hoto criminis – злочинац део I*, 2000., *op.cit.*, стр. 168.

¹¹¹ М.Костић, *Криминогени утицај макро социјалних фактора на деликте насиља*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр.42., Правни факултет, Ниш, 2002, стр. 219.

дела која су повезана са њиховим друштвеним положајем (злоупотреба службеног положаја, мито, корупција, преваре).¹¹² Дакле, имајући у виду да су мишљења теоретичара различита, не може се издвојити једнообразни закључак, али оно што у оба случаја није спорно, јесте да су и сиромаштво и богатство повезани са крвним деликтима, те смо мишљења да уз њих, треба сагледати и остале факторе како би се се објаснила таква криминална активност у сваком конкретном случају.

6.2.1.2. Рат

Рат, као негативна друштвена појава, носи са собом неминовно низ негативних последица по земљу и народ. За време и након рата, долази до експанзије криминалитета, нарочито код омладине. То је повезано са многим факторима, посебно: поремећајима у функционисању система власти, смањењем обима производње и насташицом важних материјалних добара, одсуством санкција, стварањем навика за одређена дела и оскудицом материјалних средстава.¹¹³ Наиме, током рата је минимизиран или блокиран рад свих државних органа, од којих је, за поспешивање вршења криминалитета, посебно значајан рад оних који одржавају ред и мир у друштву. Поремећаји у функционисању власти посредно се одражавају на повећање дела насиља, разбојништва и разбојничких пљачки, насилничких понашања, ратних злочина, шпијунаже, све до дела геноцида.¹¹⁴ Дакле, на повећање обима крвних деликата посредан утицај имају поремећаји у функционисању власти који су неминовни за време ратног стања. Смањен обим производње и несташица материјалних добара, те недовољно материјалних средстава указују на то да рат неиставно води и економској кризи, која је често подстичући фактор за имовински криминалитет. Фокусирајући се на период после Другог светског рата и надаље, може се приметити да је, као и на глобалном плану, раздобље средине XX века било обележено великом експанзијом насилништва и хулиганизма међу југословенском омладином (Јовановић, 1965).¹¹⁵ Следи да се криминогени утицај рата задржава и дуго након његовог престанка. Осим тога, стварају се навике за вршењем насилних аката оних који учествују у рату. На крају, зашто

---

¹¹² Љ. Здравковић, *Криминологија*, 2012, *op.cit.*, стр. 197.

¹¹³ М. Бошковић, *Криминологија с пенеологијом hoto criminis – злочинац део I*, 2000., *op.cit.*, стр. 178.

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ А. Матковић, *Еволуција и социјалнопатолошке карактеристике насилничких група у Србији*, Civitas 2020, 10 (I), стр. 115, доступно на: <https://civitas.rs>, преузето 27.05.2021. године

људи као посматрачи рата или учесници у рату не би усвојили насиљан начин за решавање својих проблема, с обзиром на чињеницу да сама земља која уређује моделе понашања и која инкримише убиство као противправно понашање решава своје конфликте насиљем и убијањем? На овај начин, насиље, односно напад на живот и телесни интегритет других лица, у свести грађана може добити једну оправдану и легитимну конотацију.

6.2.1.3. Индустијализација и урбанизација

Индустијализација је процес привредног развита државе.¹¹⁶ Индустијализација нужно доводи до пораста становништва у градским насељима, односно, до ширења градских подручја, тзв. урбанизације. Приликом индустијализације и урбанизације нужно долази до пресељења народа на релацији село - град, с обзиром да су градске средине центри индустијске производње. Насилнички криминалитет је и симптом руралног живота, али и показатељ проблема повезаних са прилагођавањем градском животу, а имовински криминал је природна последица модерног урбаног насеља са нагласком на материјалним добрима неједнако распоређеним на све становнике.¹¹⁷ Да је имовински криминалитет чешћи случај у граду, показују и неке статистичке анализе. Током 1966. године, према званичним статистикама у САД, стопа провалних крађа била је два и по пута већа у урбаним срединама него у руралним, разбојништва више од три пута, и крађа више од десет пута.¹¹⁸ Из наведеног, можемо закључити да су насилни акти, генерално, заступљенији у руралним срединама, али да насилнички криминалитет, као и имовинска кривична дела, а самим тим и крвни деликти који обухватају и насилна дела против личности и имовинска кривична дела извршена насилним путем, нужно прате процес прилагођавања новодосељеног становништва, који је карактеристичан за процес индустијализације и урбанизације, а самим тим и транзиције. Осим тога, чињеница је да град пружа више могућности за вршење имовинског криминалитета, због неједнаке расподеле материјалних добара између становника, саме концентрације становништва и великог броја објеката погодних за

---

¹¹⁶ *Индустијализација*, <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Industrijalizacija>, преузето 17.05.2021. године

¹¹⁷ М. Clinard, *The influence of modernization in comparative criminology*, pp. 6, доступно на: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article%3D4707%26context%3Dmlr&ved=2ahUKEwjh097-hurwAhWM7qQKHfpqBRcQFjAAegQIAxAC&usg=AOvVaw2u0rmWDLA5EUOpEilbRtu1>

¹¹⁸ М.Костић, *Криминогени утицај макро социјалних фактора на деликте насиља*, 2002, op.cit., стр. 226.

имовинске деликте и прибављање веће имовинске користи. Као један од погодних услова за прибегавање криминалним активностима у градовима може се навести и анонимност новодосељених, који имају већу шансу да остану неоткривени.¹¹⁹ Дакле, новодосељено становништво лако посеже за криминалним активностима у средини у којој их још увек нико не познаје, за разлику од мањих, сеоских места у којима се сви међу собом познају, и сваки криминални чин представља велики ризик за брзо разоткривање.

Са урбанизацијом се појављује низ социјалних питања криминогеног значаја, као што су проблеми адаптације, сукоби култура и вредности, незапосленост, стамбени и здравствени проблеми.¹²⁰ Досељена лица су на новој територији мањина, са сталним конфликтним ситуацијама, њихов друштвени положај је нижи од друштвеног положаја домаћег становништва, због чега неки писци (Шепаровић, 1981) сматрају да мигранти доспевају у ситуације искушења и ризика да постану злочинци или жртве.¹²¹ Сва побројана социјална питања са којима се сусреће већина људи неминовни су пратиоци и индустријализације и урбанизације, и уколико се успешно не реше, лако могу допринети вршењу кривичних дела, и то не само против имовине ради обезбеђења егзистенције, већ и насилних криминалних аката. Наиме, у савременим условима, преваленција насилничког криминалитета се везује за галомирајућу урбанизацију. Тако су увећање градова, велика концентрација људи на релативно малом простору, миграције и сл., утицале на начин испољавања, карактеристике и последице насилничког криминалитета у савременим градовима.¹²² Дакле, због промене старог социјалног амбијента и немоћи да се на адекватан начин изборе са свим новонасталим социјалним проблемима, код појединаца се могу јавити разни психолошки проблеми, незадовољства и фрустрације, а као реакција појединца на фрустрацију, као што смо већ поменули, може се јавити агресија, што даље може довести и до насилничког криминалитета.

---

¹¹⁹ *Causes of crime: the pressures of industrialisation and urbanisation*, pp. 5, доступно на: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zy7nqhv/revision/5>

¹²⁰ М. Бошковић, *Криминологија с пенеологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000, op.cit., стр.175.

¹²¹ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., op.cit., стр. 303.

¹²² А. Параушић, *Насилнички криминал као безбедоносни проблем у градовима*, 2019, Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 130, доступно на: https://www.iksi.ac.rs/zbornik_arhiva/zbornik_iksi_3_2019/zbornik_iksi_3_2019_ana_parausic.pdf

6.2.1.4. Друштвена покретљивост

Друштвена покретљивост, као криминогени фактор, у већем делу је повезан са фактором индустријализације и урбанизације, тако да се све последице миграционих процеса наведене у претходном излагању, односе и на овај фактор. Наиме, узрок друштвене покретљивости могу бити различити друштвени процеси, а неки од њих јесу ратне припреме, тражење азила, али и процес урбанизације и индустријализације. Приликом миграције становништва, као што је већ поменуто, отвара се мноштво социјалних питања, а све услед адаптације новодосељеног становништва на нов животни амбијент и нове животне услове, као и на локалне системе вредности и норми. Осећање безначајности и усамљености, ослобођење од механизма неформалне друштвене контроле, уз материјалне и стамбене тешкоће, утиче на њихово девијантно понашање (нарочито алкохолизам) и вршење кривичних дела посебно кривичних дела против имовине и личности.¹²³ Имајући у виду све наведене пратиоце миграције, који су неминовно саставни део и процеса индустријализације и урбанизације, евидентно је да постоје велике шансе да сви ови процеси подстакну појединце на вршење крвних деликата.

6.2.1.5. Глобализација и транзиција

Глобализација је појам који се користи за описивање промена у друштвима, култури и светској економији који доводе до драматичног пораста међународне размене (у трговини, култури, људима, идејама и сл.).¹²⁴ И поред несумњивих предности које процес глобализације има у виду стварања предуслова за континуирани развој друштва, сасвим је јасно да он доводи и до пораста најсложенијих врста криминалитета, што представља један од највећих проблема са којима се суочава савремена криминолошка мисао.¹²⁵ Глобализација олакшава међународну трговину, али такође повећава потешкоће у регулисању исте, а бенефите од тога су првенствено искористиле нарко организације, трговци оружјем и трговци људима.¹²⁶ На основу овог, може се даље закључити да развој

---

¹²³ Ibid, стр. 303. и 304.

¹²⁴ *Глобализација*, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Глобализација>, преузето 17.05.2021.

¹²⁵ М. Костић, Ф. Мирић, *Глобализацијске теорије о криминалитету*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 68, 2014, Правни факултет, Ниш, стр. 541.

¹²⁶ *How globalization affects transnational crime?*, post by Stewart M. Patrick, Доступно на: <https://www.google.com/amp/s/www.cfr.org/blog/how-globalization-affects-transnational-crime%3famp>

оваквих криминалних активности, неминовно даље води и до ширења насилничког криминалитета, а самим тим и до разних форми крвних деликата, имајући у виду да овакве криминалне групе своје „пословне“ проблеме обично решавају насилним актима (борба за контролом нарко или других наведених тржишта), као и чињеницу да тако развијена трговина оружјем омогућава свима да лакше до истог дођу. Наиме, доступност оружја је подстичући фактор насилничког криминала. Статистички подаци за Сједињене америчке државе указују на то да је ватрено оружје коришћено у две трећине свих убистава и у око две петине разбојништва (FBI, 2017).¹²⁷ Осим тога, међу познатим глобализацијским теоријама, као узрок криминалитету се наводе брзе промене у друштвеној структури без адекватног механизма контроле у којима долази до кршења правних норми, неједнакост социјалних класа, постојање друштава која отежано приступају материјалним добрима због чега настаје могућност да се противправна понашања адекватно не санкционишу и сл.¹²⁸

Осим глобализације, на настанак криминалитета утиче и процес транзиције који је неминовни пратилац и процеса индустријализације и урбанизације, те се транзиција, као криминогени фактор, треба посматрати и у оквиру претходних излагања у вези поменутих процеса. У земљама уздрманим транзиционим процесима, нема довољно средстава за остварење циљева, људи уопште немају или имају несигуран посао док се други лако богате, нестабилан је правни систем и влада општа несигурност. Дрastiчни пораст стопа убистава је иначе у току првих година деведесетих карактерисао све транзиционе земље Источне Европе: у већини њих ова стопа је била увећана за више од 100% у односу на претходну деценију (Fajnzylber et al., 1998: 11-15).¹²⁹ Поред повећања обима имовинског и криминалитета насиља (крађа аутомобила, крађа из аутомобила, разбојништво, разбојничке крађе, крађе личне имовине, физичко насиље уз употребу силе) у већини земаља у транзицији, посебно се развија компјутерски криминалитет, криминалитет корпорација, трговина људима, транснационални организовани криминалитет, сексуално насиље над женама и децом, корупција у јавним службама и преваре потрошача, експанзија секс индустрије и порнографије.¹³⁰ Све у свему, и процес глобализације и процес транзиције,

---

¹²⁷ А. Параушић, *Насилнички криминал као безбедоносни проблем у градовима*, 2019, op.cit., стр. 123.

¹²⁸ Више о томе: М. Костић, Ф. Мирић, *Глобализацијске теорије о криминалитету*, op.cit., стр. 541-544.

¹²⁹ Б. Симеуновић-Патић, *Убиства у Београду*, 2003, op.cit., стр.187.

¹³⁰ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, op.cit., стр. 199.

због свих последица које са собом носе, погодују развиту свеукупног криминалитета, а међу њима и крвним деликтима, које је у таквим условима веома тешко спречити, контролисати и зауставити.

6.2.2. Микросоцијални фактори

Анализа узрочности на микро нивоу обухвата деловање фактора из уже социјалне средине (породица, школа, суседство, девијантна понашања) и утицај фактора везаних за личност која се криминално понаша.¹³¹ Како микросоцијални фактори имају још непосредније дејство на појединца од макросоцијалних фактора, од изузетног су значаја за проучавање криминогенезе. Међу њима, веома значајно место заузимају и ендогени (унутрашњи) фактори.

6.2.2.1. Породица

Породица је најстарији и најчвршћи облик друштвене заједнице. У породици се дете први пут упознаје са процесом социјализације, култивације и индивидуализације. Родитељи су ти који децу уче основним моралним вредностима и идеалима. Постоје различити породични стилови васпитања деце, који иду од веома строгих метода до изузетно благих, попустљивих метода. У првом случају, строго васпитање и кажњавање ствара психолошки инвалидну личност, несигурну, депресивну, а у другом агресивну, без осећања за границе друштвено допуштеног и нормалног.¹³² Попустљив стил је у вези са праћењем активности детета како у оквиру дома, тако и ван њега, а студије су показале да је такав родитељски приступ у вези са криминалним понашањем, било да је оно испитано на основу евиденција, било путем анкета.¹³³ Строги, ауторитативан стил васпитања ствара агресивне личности од деце, а о значају агресивности за крвне деликте биће речи у излагању везаном за ендогене (индивидуалне) факторе.

---

¹³¹ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018., *op.cit.*, стр. 331.

¹³² М. Бошковић, *Породични фактори криминалитета и породично насиље*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2010, стр. 120.

¹³³ Д. Коларевић, *Психологија криминала*, треће допуњено издање, 2020, *op.cit.*, стр. 139.

Осим примењеног начина дисциплине детета, у многим криминолошким радовима као изузетно важан криминогени фактор изучаване су деградиране (разорене) и дефицијентне (непотпуне) породице. Деградирана породица се може одредити као породица у којој постоје нарушени односи између чланова породице, који могу довести до неадекватне социјализације деце и до њиховог делинквентног понашања, као и до вршења кривичних дела од стране супружника.¹³⁴ Према ставу проф. др Миомире Костић, који став је изнела у својој докторској дисертацији „Деце убице“, већина малолетника који су извршили неко од најтежих кривичних дела (убиство и слично), потиче управо из нефункционалних породица у којима не влада хармонија. Дакле, када су у породици нарушени односи између родитеља, односно, родитеља и деце или саме деце, када не влада хармонија, и/или када у породици недостаје однос љубави и поверења, веома је вероватно да ће све то резултовати насилним актима због честе емоционалне напетости свих чланова породице, односно због неадекватне социјализације млађих чланова породице.

Што се тиче непотпуне породице, свакако да недостатак једног родитеља доприноси појављивању емоционалне несигурности и нестабилности код деце, онемогућава позитивну идентификацију са родитељима, доводи до осећања одбачености и усамљености, што све може да представља криминогени фактор.¹³⁵ У случају када дете нема контакт са оцем, као и у случају развода брака када дете обично живи са мајком и ретко виђа оца, осим наведених последица, сведоци смо да редовно долази и до смањеног укључивања или неукључивања у васпитање оца детета, а самим тим и недостатка ауторитета који дечаци виде само у лику очева, што често доводи до потпадања под лош утицај других друштвених група попут вршњака, делинквентних група и сл.

Не тако редак случај у пракси који утиче на касније криминално понашање деце јесте и криминал родитеља, с обзиром да деца усвајају моделе понашања и стил живота својих родитеља, о чему сведоче и спроведена истраживања. Тако су Кенан и Шо 1995. године

---

¹³⁴ Д. Димовски, *Породица као фактор крвних деликата*, у: Костић М., Димовски Д. (ур.), *Породица у лавиринту породичног насиља*, 2013, Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за социјални рад „Свети Сава“, Ниш, стр. 111.

¹³⁵ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, op.cit., стр. 204.

спровели истраживање у којем су нагласили да је агресија деце од две године резултат постојања извршених кривичних дела од стране њихових родитеља.¹³⁶

6.2.2.2. Школа и образовање

После породице, односно, родитеља који у првом реду доприносе социјализацији деце, веома битну улогу у васпитном и образовном процесу социјализације деце треба дати школи. Ослањајући се на то, родитељи неретко попусте са васпитном функцијом након што дете упишу у школу. Из тог, а и из мноштво других разлога, школу треба организовати на начин којим се остварује само позитиван ефекат на ученике. Међутим, у савременим условима, школа често, у садејству са осталим негативним криминогеним факторима, подстиче ученика на криминално, односно, насилно понашање. Наиме, школски програми су конципирани тако да се читава пажња посвети образовној функцији. На тај начин, изостаје друга битна функција школе, а то је учење највишим моралним вредностима и идеалима.

Као узрок проблема у процесу школовања наводе се преобимни наставни материјали, недовољна стручност професорског кадра, постојање групе привилегованих ученика због статуса њихових родитеља, сукоби са наставним кадром и другим ученицима, недоследност у процесу реформи школског система, незанимљиво градиво.¹³⁷ Због свега наведеног, ученици постају незаинтересовани за образовно - васпитни процес који нуди школа организована на наведени начин, те остварују и лоше резултате у учењу. Поред лоших резултата у учењу који се често наводе као превалентан фактор малолетничке делинквенције повезан са образовањем, посебно су од значаја и лоши интерперсонални односи у школској средини.¹³⁸

Школска клима је највише нарушена нетрпељивошћу, недостатком поверења, негативним ставовима наставника, претњама, насиљем, агресијама, негативизмима и

---

¹³⁶ Д. Димовски, *Породица као фактор крвних деликата*, у: Костић М., Димовски Д. (ур.), *Породица у лавиринту породичног насиља*, 2013, op.cit., стр. 112.

¹³⁷ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, op.cit., стр. 259-260.

¹³⁸ Ф. Мирић, *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције*, докторска дисертација, op.cit., стр. 207.

отпорима у комуникацији и интеракцији на релацији наставник - ученик; наставник - наставник; ученик - наставник; ученик - ученик; наставник - родитељ...¹³⁹ Дакле, школе су неретко такве установе у којима влада нетрпељивост, претње, насиље, агресија и друге непожељне појаве. Како малолетници велики део дана проводе у школама, свакодневно су изложени ризику да постану насилник или жртва.¹⁴⁰ Деца која су изложена насиљу, често су физички повређена, постају плашљива, не иде им се у школу, слабије уче, тужна су, нису расположена за дружење, а понекад и она постају насилна.¹⁴¹ С обзиром на то да владају лоши међуљудски односи и да је запостављена васпитна функција школа као образовно-васпитних институција, није чудо што се у последње време често сусрећемо са вестима да је у школама наше земље веома распрострањено вршњачко насиље, као и насиље ученика према наставницима. Ако свему овоме, додамо и чињеницу да држава не нуди свакој школи службу обезбеђења или школског полицајца, а да просветни радници од пре пар година могу користити само најблаже васпитне моделе, логично је да деца осећају и користе максималну слободу при избору понашања за време боравка у школи. Дакле, све ово доприноси да школе у савремено време имају тенденцију да постану озбиљан стимулатор насилничког понашања малолетника. Све у свему, школе могу имати позитивну функцију уколико у њима влада хармонија и мирољубиви односи, али исто тако, уколико влада нетрпељивост и неадекватна атмосфера, представљају ризик да ученици постану насилници.

На питање да ли степен образовања утиче на појаву криминалног понашања код појединца, у раду је већ дат одговор констатацијом да међу извршиоцима крвних деликата преовладавају лица са нижим степеном образовања.

6.2.2.3. Суседство и делинквентне групе

Савремена истраживања указала су на то да суседство и делинквентне групе могу имати значајан утицај на криминогенезу. Суседство као потенцијални криминогени фактор на

---

¹³⁹ А. Милић, *Етиологија и превенција насиља*, у: *Насилнички криминалитет етиологија, феноменологија, сузбијање*, Међународна научно – стручна конференција, Бањалука, 2011, стр. 68.

¹⁴⁰ Д. Димовски, *Начини реакције на насиље у школи*, рад у оквиру пројекта бр. 179046, Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије, стр. 1.

¹⁴¹ Ј. Жунић-Цицварић, Р. Цицварић (ур.), *Насиље у школи*, Ужице, 2009, Ужички центар за права детета, стр. 9.

свом значају највише добија кроз деловање делинквентних група. Наиме, припадници делинквентних група на све могуће начине покушавају да прошире своју групу како би били јачи и моћнији. Својим понашањем, идеализирањем света криминалаца, прокламовањем непоштовања друштвених правила, норми понашања и закона, истицањем као највеће вредности лако стицање зараде, игнорисање друштвених обавеза и сл., делују као „криминална инфекција“.¹⁴² Из тога следи да дружење са таквим људима веома прогресивно доводи до криминалне социјализације деце и омладине, који су у процесу формирања, односно у потрази за сопственим идентитетом, а који очарани њиховим положајем који нуди моћ и лаку финансијску добит, веома лако постају део криминалног миљеа.

Осим тога, суседи су по природи ствари упућени једни на друге, а што су интензивнији и непосреднији суседски односи, ако узмемо у обзир да се на једној страни ради о припадницима криминалне групе, то је већа шанса да друга страна усвоји криминалне ставове и мотиве које та група прокламује. Негативни утицаји суседства и делинквентних група посебно се испољавају код неких класичних облика криминалитета, имовинског и криминалитета насиља (убиства, крађе, силовања, разбојништва).¹⁴³ Ово вероватно из разлога што се у пракси међу најчешћим криминалним активностима делинквентних група редовно налазе трговина психотропним супстанцама, вршење кривичних дела против личности (разни обрачуни између банди) и имовински деликти. Уличне криминалне групе промовишу насиље, насиље је средство које се користи у извршењу кривичних дела, дисциплиновању својих чланова, одбрани своје територије и спречавању доказивања.¹⁴⁴

6.2.2.4. Религија и секте

Религије, како кроз историју, тако и као део савремене епохе, врше знатан утицај на живот људи. Религије пропагирају одређене ставове према друштвеним вредностима и односима, за које од својих припадника очекују усвајање и поштовање. Осим тога, припадници религија верују да све што пропагира вера којој припадају представља

---

¹⁴² С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., *op.cit.*, стр. 316.

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ З. Ђурђевић, С. Вуковић, Н. Радовић, *Насиље уличних криминалних група*, стр. 31, доступно на: <http://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/id/2632/501.pdf>, преузето: 28.05.2021.

апсолутну истину, те већини ни не представља проблем да учине све што им религија налаже. Већина религија са својим постулатима делује антикриминално, остварујући позитиван утицај на вернике, који је претежан код свих званичних религија. Међутим, познато је да је црква, у одређеним временским периодима, имала значајну улогу у распиривању расне и верске мржње, подстицала и на рат, па самим тим и на најтеже видове криминалитета и у неким од најтежих дела и непосредно учествовала.¹⁴⁵ Наведено јасно упућује и на подстицање крвних деликата, најпре зато што се исти редовно сматрају најтежим видом криминалитета, а узимајући у обзир и чињеницу да рат, као што је већ објашњено, и мржња, о којој ће тек бити излагања, и те како стоје у позитивној релацији са крвним деликтима.

Јачи криминогени утицај религиозних веровања се испољава у случајевима верског фанатизма и деловања појединих деструктивних и тоталитарних секти.¹⁴⁶ Као што је познато, верски фанатизам је кроз историју, био покретач јако озбиљних сукоба између припадника различитих вера који су неретко попримали огромне и озбиљне размере. Криминогени утицај је видљив и код великог броја секти. Оне од својих чланова захтевају потпуну лојалност и исту добијају разним манипулативним радњама. Један од погодних примера за изучавање утицаја секте на крвне деликте јесте масовно убиство и самоубиство припадника секте „Храм народа“, које се догодило 1978. године у Џонстауну. Они су заједно са својим вођом Џимом Џонсом попили цијанид измешан са воћним соком, а чланови секте који су одбили да испију отров су убијени.¹⁴⁷ Посебну опасност представљају овакве врсте секте које подстичу дела насиља код својих чланова, и то оних најтежих попут масовних убистава. Осим тога, познато је да секте својим припадницима пропагирају и разне криминалне активности као погодан начин за стицање добити (вршење убистава, вршење имовинских кривичних дела и сл.).

---

¹⁴⁵ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000, op.cit., стр. 194.

¹⁴⁶ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, op.cit., стр. 208.

¹⁴⁷ *Џонстаун (комуна)*, доступно на: [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%8F%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%83%D0%BD_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%8F%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%83%D0%BD_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0)), преузето 28.05.2021.

6.2.2.5. Слободно време

Слободно време само по себи не представља криминогени фактор, с обзиром да служи да се човек опусти и обнови своју енергију. Међутим, ако се слободно време неправилно користи, врло често може променити своју редовну сврху. Наиме, ако се слободно време проводи у доколици, понекад управо оно доприноси антицосијалном понашању, односно криминалном понашању, о чему сведоче бројна истраживања.

Истраживањима је потврђено да малолетници највећи број кривичних дела врше у слободно време, односно када имају највише времена за време распуста и сл. Малолетници обично одлазе на море у мањим групама, аутостопом, мотором или „позајмљеним возилом“, тамо живе номадским животом, без контроле, не уважавајући законе и правила, скитају, краду, нападају пролазнике.¹⁴⁸ Овакав насилан начин понашања свакако не би био могућ када би слободно време малолетницима било контролисано, односно када би било испуњено друштвено пожељним активностима попут спорта, хобија и томе слично.

Према једном истраживању које се односило на убиства на територији југоисточне Србије, утврђено је да је 95% убица починило убиство у слободно време.¹⁴⁹ Ипак, евидентно је да слободно време не може само по себи довести до криминалног понашања, већ може олакшати/омогућити криминалним факторима који имају непосреднији утицај да слободно делују.

6.2.2.6. Медији

Слика криминалитета коју је анализирао Х. Шнајдер је прилично јединствена: „медијски криминалитет је готово искључиво насилнички... насиље се улепшава и естетски приказује. На слици нема штетних последица насиља. Саобраћајни, имовински и привредни криминалитет који су чести, у масовним медијама представљају споредну тему.“¹⁵⁰ Нека од најновијих криминолошких истраживања показују да 80% грађана своје ставове о криминалитету уопште, као и о појединим његовим врстама заснива на сазнањима

¹⁴⁸ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., *op.cit.*, стр. 322.

¹⁴⁹ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, *op.cit.*, стр. 271.

¹⁵⁰ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., *op.cit.*, стр.184-185.

добијеним преко медија.¹⁵¹ Дакле, само 20% грађана, који остају у мањини, не формирају ставове о криминалитету преко медијских сазнања.

Најзаступљенија средства масовних комуникација јесу телевизија, радио, штампа, интернет мрежа, итд. Иако медији кроз едукативне и занимљиве садржаје могу и те како вршити позитиван утицај на ширу народну масу, исто тако, уколико садржина која се преноси има негативну конотацију, иста може стимулисати девијантно понашање и агресивност народа, посебно код деце и омладине, који су у периоду формирања и у потрази са сопственим индентитетом. Позитиван однос посматрања насиља у медијама, усвајања насилничких модела понашања и десензитизације на насиље, резултат је на хиљаде спроведених истраживања.¹⁵² Тако, често смо сведоци банализације насиља. У медијама се често насилници глорификују (нпр. агресивне тактике које примењују спортски играчи), а још чешће се сцене насиља и агресивност форсирају у филмовима (чак и цртаним), видео играма, серијама, спотовима популарних бендова, као најнормалније појаве. Све то доводи да деца опонашају такве сцене, а да адолесценти подсвесно упијају такав модел насилничког понашања. С тога, треба бити веома пажљив у креирању програмског садржаја који се пласира јавности, а све са циљем превентивног деловања на насилничко понашање међу којима најважније место заузимају крвни деликти.

6.2.2.7. Социјално патолошке појаве

Социјално патолошке појаве попут алкохолизма, наркоманије, као и разне менталне девијације су често узрок криминалитета, али и крвних деликата. Све више је међу омладином корисника алкохола и уживалаца опојних дрога. Како се често јављају као криминогени фактор, потребно је хитно спровести активније учешће државе у сузбијању ових негативних појава, које су веома опасне како за друштво тако и за појединца.

---

¹⁵¹ А. Илић, *Медији и насилнички криминалитет*, у : *Насилнички криминал, етиологија, феноменологија, превенција*, др Лепосава Крон (ур.), ММХ, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 287.

¹⁵² Б. Симеуновић-Патић, *Убиства у Београду*, 2003, *op.cit.*, стр.194.

Алкохолизам, односно зависност од употребе алкохолних пића, представља једну од најзаступљенијих болести савременог доба. Код алкохоличара се јавља низ поремећаја психичких функција. Најдраматичнија промена квалитета функционисања личности се може запазити у сличајевима патолошке интоксикације која је праћена сумрачним стањима, потпуном дезоријентацијом, погођености емоција које карактеришу страх и угроженост, које су условљене поремећајем опажања у виду илузија и халуцинација, које неретко прати и агресивно понашање у виду хомоцида или суицида.¹⁵³ Дакле, алкохолизам је веома често повезан са убиствима. Пинател је указао на узрочну повезаност алкохолизма са убиствима, разбојништвима, и сексуалним деликтима.¹⁵⁴ У теорији су подељена мишљења да ли се алкохолизам појављује као непосредни или посредни фактор који доводи до криминалитета, али је бројним истраживањима свакако потврђена повезаност између ове две појаве.

Наркоманија је психичка и физичка зависност од конзумирања дроге. О утицају наркоманије на настанак криминалитета, као и за алкохолизам, подељена су мишљења теоретичара. Спроведеним истраживањима утврђено је да дрога сама по себи не доводи до развоја агресивног понашања, већ да у одређеним случајевима, на пример код психопата блокира социјалне кочнице, те услед тога може доћи до развоја агресивног понашања, као и садистичког, које је већ представљало склоп такве личности.¹⁵⁵ Са друге стране, извршилац криминалне радње под утицајем дроге се осећа сигурнијим и мање одговорним за последице дела, док су неке врсте дрога и облици наркотичних стања стимулативно - агресивне природе и подстичу на акте насиља, чиме се исказује посредна веза наркоманије и криминалитета.¹⁵⁶ У спектру криминалног понашања наркомана значајно место заузимају деликти насиља, а пре свега хомицид.¹⁵⁷ Дакле, са једне стране се указује да наркоманија сама по себи не делује на настанак криминалних активности, док са друге стране постоје

---

¹⁵³ Алкохолизам, Поремећаји психичких функција, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-es/%D0%90%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D0%BC>, преузето 28.05.2021.

¹⁵⁴ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., *op.cit.*, стр. 334.

¹⁵⁵ А. Илић, *Болести зависности као облик друштвене девијантности*, стр. 19., доступно на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2017/0352-37131712013I.pdf>, преузето 28.05.2021.

¹⁵⁶ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., *op.cit.*, стр.199.

¹⁵⁷ Р. Ковачевић, *Вештачење личности код кривичних дела насиља*, у: Деликти насиља кривично-правни и криминолошки аспект, Д. Радовановић (ур.), 2002, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, стр. 400.

тврдње да се у криминалном понашању наркомана веома често налази хомицид, а наводи се и постојање опојних дрога агресивне природе које на такав начин делују и на свог конзумента. Међутим, све наведено указује да је потребно још доста емпиријских истраживања која би допринела јединственом ставу теоретичара у погледу непосредног/посредног или уопште утицаја дроге на вршење насилних дела, а самим тим и на вршење крвних деликата. Али, сам феномен дроге, као што је добро познато, веома је тежак за емпиријско изучавање, јер је праћен скривањем, наркомани су затворена субкултура, а продавци „велики бизнисмени“ у смислу количине новца који се обрће, тако да имају механизме за скривање од очију јавности и државе.¹⁵⁸

Међу најзначајнијим менталним девијацијама које се повезују са крвним деликтима налазе се проституција и коцка.

Проституција представља веома стари социјални проблем, с тим што је у старом и средњем веку више толерисана него што је то случај данас. Проституција је повезана са вршењем имовинских деликата.¹⁵⁹ Ово вероватно из разлога што се проституцијом баве жене које су најсиромашније, а новац који зарађују обично пада у руке њихових макроа. Истраживања показују да се велики број проститутки појављује као жртва крвних и сексуалних деликата - убиства, тешких телесних повреда и силовања.¹⁶⁰ Према резултатима истраживања Саветовалиштва за алтернативну проституцију у Портланду у Орегону, USA, 84% жена су жртве насиља, док 27% жена има телесна оштећења као последице мучења.¹⁶¹ Да је ово случај у пракси, потврђује и исповест једне жене која се бави проституцијом, забележена у књизи „Сексуални рад у Србији“ коју је објавило Новосадско удружење Превент, а иста гласи: „Каже (полицајац) да сам ружна, прљава, да не разуме да неко може да има секс са мном, а неке његове колеге радо ми се јављају за секс. Некад плате, а некад не. Он има тешку руку. Сваки пут кад ме лупи, боли ме цело тело, зуби испадају. Прошле

---

¹⁵⁸ М. Ивановић, *Наркоманија и насилнички криминалитет: основне поставке*, у: *Насилнички криминал, етиологија, феноменологија, превенција*, др Лепосава Крон (ур.), ММХ, op.cit., стр. 345.

¹⁵⁹ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., op.cit., стр. 346.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ *Проституција-врста сексуалне експлоатације*, доступно на:

http://www.womenngo.org.rs/sajt/sajt/izdanja/sos_telefon_za_zene_i_decu_zrtve_nasilja/sos_prirucnik/zene9.html, преузето: 28.05.2021.

недеље ми је неки човек украо торбу. Ја то кажем пандуру, а он мени: тако ти и треба. Па ме опет изудара. Нисам га никад пријавила. Једну жену која је рекла да ће га пријавити, толико је изударао да и данас иде на штакама.“¹⁶² Када ово повежемо са поменутиим истраживањима, и те како постаје јасна позитивна веза између проституције и крвних и сексуалних деликата. Осим тога, када и полицајци третирају особе које се баве проституцијом на овакав начин, зашто би клијенти са њима поступали другачије? Још већи проблем представља то што је проституција углавном нелегалizовано занимање, па дела насиља према женама које се баве проституцијом углавном остају непријављена, и представљају тамну бројку у криминалитету.

Коцкање је веома стара и веома распрострањена људска активност, односно порок. Да би дошли до новчаних средстава, коцкари врше различита кривична дела, која најчешће припадају имовинском криминалитету - крађе, утаје, плљачке, преваре, изнуде, уцене, проневере, фалсификате и сл., али у међусобним обрачунавањима и крвне деликте.¹⁶³ Познати су бројни случајеви да су коцкари, исфрустрирани притиском од других којима дугују, били склони и физичкој агресији са трагичним исходима.¹⁶⁴ Наиме, ако узмемо у обзир да је новац неизоставан елемент игара на срећу, као и то да су коцкари често у дуговима, то не чуди чињеница да је код коцкара најзаступљенији имовински криминалитет, од којих се као посебно друштвено опасна могу наћи и кривична дела разбојништва и разбојничке крађе, с обзиром да кривичним делима против имовине могу себи обезбедити потребна финансијска средства за своју „лошу навику“.

6.3. Ендогени криминогени фактори

Ендогени криминогени фактори везани су за саму личност делинквента, односно за његове особине, и спадају, заједно са делом егзогених фактора, у микросоцијалне факторе узрочности.

---

¹⁶² Сексуални рад у Србији: казне и насиље за жене, мушкарцима клијентима се уз мито опрашта, доступно на: <https://voice.org.rs/seksualni-rad-u-srbiji-kazne-i-nasilje-za-zene-muskarcima-klijentima-se-uz-mito-oprasta/>, преузето 28.05.2021.

¹⁶³ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 1998., оп.цит., стр. 349.

¹⁶⁴ Ж. Ђ. Бјелајац, Патолошко коцкање и криминал, стр. 194., доступно на: https://kpolisa.com/КР34/КР34-III-1_Vjelajac.pdf, преузето 28.05.2021.

6.3.1. Интелигенција

О интелигенцији, као криминогеном фактору, не постоји једнообразан став криминолога. Према једном схватању, интелигенција није ни у каквој вези са криминалним понашањем, док је према другом, свако слабоумно лице потенцијални делинкент.

Ако се пак посматра феноменологија кривичних дела кроз призму интелигенције, уочава се да лица са нижом интелигенцијом најчешће врше кривична дела против имовине, против полне слободе и ситне крађе, а лица са већим IQ-ом врше знатно сложенија кривична дела (фалсификовање, кривична дела белог оковратника, организовање злочиначког удружења итд.), која се због своје комплексности теже и откривају.¹⁶⁵ Дакле, за изучавање крвних деликата је од значаја то што лица са нижом интелигенцијом врше кривична против имовине, с обзиром да се у оквиру истих сврставају и имовинска дела извршена насилним путем. Иако су новија истраживања указала на то да ниска интелигенција нема одлучујући значај у криминогези, њен утицај се не може ни у потпуности оспорити, већ смо становишта да је најсврсисходније интелигенцију посматрати у садејству са осталим криминогеним факторима.

6.3.2. Темперамент

Већина психолога заступа став да је темперамент начин емоционалног реаговања, односно начин на који појединац реагује на стимулансе из спољног света. Повезаношћу темперамента и криминалног понашања појединца највише се бавио Ханс Ајзенк у својој теорији личности, у којој је поделио структуру личности на три већ претходно поменуте категорије. Ова подела има велики значај код проучавања криминалитета, па се тако екстрверти најчешће повезују са извршењем кривичних дела против живота и тела која карактерише импулсивност и бруталност (тешка убиства, разбојништва итд.), док се интроверти, због изразите склоности ка песимистичком начину размишљања, доводе у везу више са асоцијалним него са антисоцијалним понашањем (попут самоубиства).¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Ф. Мирић, *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције*, докторска дисертација, *op.cit.*, стр. 264.

¹⁶⁶ *Ibid*, стр. 265-266.

6.3.3. Карактер

Карактер је спој различитих психичких особина код једног појединца, које га одликују, односно по којима се разликује од других личности. Постоји мноштво карактерних особина које могу допринети криминалном понашању (егоизам, ригидност, агресивност, и сл.), али најзначајнија при вршењу крвних деликата јесте агресивност.

Агресивну особу карактерише напад као начин реаговања на конфликте без значајнијег повода или разлога за напад. Стога су такви појединци у извршавању кривичних дела често безобзирни, познати као рецидивисти у деликтима убистава, телесних повреда, туча и других видова насилничких понашања.¹⁶⁷ Међутим, и карактерне особине, као друге психичке особине, не треба посматрати као самостални криминогени фактор, већ у склопу деловања осталих фактора значајних за криминогенезу.

6.3.4. Емоције

Емоција је узбуђеност изазвана ситуацијом или стимулансом који је особи важан.¹⁶⁸ Већ из одређења емоције, евидентно је да човек није само разумно биће, већ и емотивно. Утицај различитих емотивних стања на криминално понашање појединца разматрано је и у криминологији и у оквиру кривичног права. Значај утицаја, пре свега непријатних (страх, паника, мржња, љубомора) емоција на понашање човека прихваћен је и у кривичном праву у смислу одређивања обележја неких дела квалификованим (освета) или привилегованим (убиство у афекту, чедоморство) зависно од стања емоција.¹⁶⁹

На основу разних истраживања, у криминолошким литературатурама сматра се да постоји одређена веза криминалног понашања и одређених емоционалних својстава присутних код делинквената, попут љубоморе, мржње, зависти, емоционалне незрелости, емоционалне лабилности, афективних сметњи, раздражљивости и сл., али се истима углавном не признаје непосредно дејство на криминално понашање. Значај афекта се може видети, осим код кривичног дела убиства на мах, и код тешке телесне повреде на мах, за

---

¹⁶⁷ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., op.cit., стр. 141.

¹⁶⁸ *Емоција*, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr/Емоција>, преузето 18.05.2021.

¹⁶⁹ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., op.cit., стр. 145.

која дела је карактеристично да се врше у стању јаке раздражености. Сведоци смо чињенице да је „патолошка“ љубомора веома чест мотив за извршење кривичних дела против личности, нарочито љубомора везана за партнерске односе. Неконтролисана мржња и завист према некој особи или групи особа, су негативне емоције које се често јављају као стимулатор напада на то лице или групу лица, који се могу завршити фатално. Емотивна лабилност, коју одликује нагла променљивост осећања и немотивисане реакције, заједно са емотивном раздражљивошћу, чија је карактеристика недоследност и непостојаност у понашању, праћене јаким емотивним реакцијама, могу представљати једну од особина извршиоца убиства.¹⁷⁰ Ипак, како су емоције нестабилна категорија, веома је тешко утврдити да ли је одређена емоција представљала одлучујући фактор за извршење криминалне активности.

6.3.5. Склоности и навике за криминално понашање

О развоју склоности ка злочину писао је белгијски социолог Ламберт Адолф Жак Кетле. По њему, криминална склоност је, мања или већа вероватноћа да неко, под истим условима почини злочин. Склоност (наклоност) код човека под дужим утицајем истих стимулатора ствара навику. Криминалне склоности и навике су карактеристичне за повратнике, односно код њих постоји веома изражена криминална воља.

Код агресивних криминалаца, за које је битно деловање у афекту и непостојање инхибиторних осећања, склоност за криминално понашање представља трајнију карактеристичну црту њихове личности, и ова категорија криминалаца показује склоност за вршење најтежих кривичних дела, као што су крвни и сексуални деликти.¹⁷¹ У овом случају, криминална склоност за криминално понашање носи велику дозу опасности, с обзиром да се ради о најозбиљнијим кривичним делима, као што су крвни и сексуални деликти.

---

¹⁷⁰ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, op.cit., стр. 291.

¹⁷¹ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, op.cit., стр. 234.

6.3.6. Ставови и схватања

Ставови су менталне диспозиције које се формирају на основу различитих искустава и врше утицај на реаговање појединца на спољашње стимулансе са којима долази у додир. Став често формира социјално понашање. Предрасуде представљају логички неосноване ставове. Насиље условљено предрасудама настаје из погрешно наученог уверења да одређене групе људи заслужују да се са њима поступа другачије или са мање поштовања.¹⁷² Вршење насиља према особама према којима је формирана предрасуда води у тзв. „злочине мржње“. У последње време најактуелније су предрасуде везане за сексуалну оријентацију, али присутне су и предрасуде по основу боје коже и вероисповести.

Што се тиче схватања, она представљају прихватање или неприхватање одређене чињенице, тврдње, претпоставке. Стереотипност у схватањима, нпр. одвратност према припаднику неке етничке групе, или према неким физиономијама, може у одређеним ситуацијама представљати важан криминогени фактор код особе која са таквим схватањима оцењује другу особу.¹⁷³ Као и због предрасуда, тако и у овом случају, може доћи до конфликта са таквом особом, који се пре или касније могу претворити у насиље, односно напад на живот или тело тог лица.

6.3.7. Физиолошке и биолошке особине делинквената

Што се тиче физиолошких и биолошких особина као криминогеног фактора, о томе је детаљније било речи код представљања теорија о узрочности криминалитета. Оно што у том делу рада није наглашено, а што свакако треба напоменути јесте да је утицај физиолошких и биолошких особина на криминално понашање, посебно изражен код малолетника, јер у доба адолесценције често долази до раскорака између биолошког и психолошког сазревања. Овакво стање може довести и до деликата насиља извршених од стране малолетника, али и до извршења сексуалних деликата, са не малим последицама по жртву и учиниоца, али и са вишеструко штетним последицама по друштво у целини.¹⁷⁴

---

¹⁷² Вршњачко насиље које настаје услед предрасуда, доступно на: <https://www.bolnica-vita.co.rs/2019/11/28/vrsnjacko-nasilje-koje-nastaje-usled-predrasuda/>

¹⁷³ С. Константиновић – Вилић, В. Николић – Ристановић, *Криминологија*, 2018., *op.cit.*, стр. 404.

¹⁷⁴ Ф. Мирић, *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције*, докторска дисертација, *op.cit.*, стр.289.

Дакле, код малолетних лица услед мимоилажења биолошког и психолошког развоја може доћи до вршења насилних деликата, односно, крвних и сексуалних деликата, који представљају најопаснији вид криминалитета.

6.3.8. Мотиви криминалног понашања

Сазнавање мотива за одређено понашање је одувек представљало централно подручје којим се бавила психологија. Са становишта криминолога, посебно је значајно шта је то што одређену особу наводи на извршење кривичних дела, а посебно крвних деликата као најтежег вида криминалитета. С обзиром да је о врсти мотива заступљених код крвних деликата било детаљно речи код феноменолошких карактеристика крвних деликата, овде ће бити речи о ситуацији када је особа спречена да задовољи мотив.

Уколико појединац буде спречен да у потпуности задовољи мотиве, као реакција на препреке између потреба и циљева може се јавити фрустрација. Као пример кумулиране фрустрације може се навести убиство на мах, када је жртва више година злостављала извршиоца и на тај начин својим понашањем прозроковала код њега фрустрацију.¹⁷⁵ Дакле, фрустрација, као што је већ напоменуто код објашњења фрустрационих теорија, доводи до емоционалних промена у смислу разочарења и раздражености које се могу манифестовати кроз агресивно понашање. У том случају појединац без осећања кривице за поступак на нерационалан начин уклања препреке ка остварењу жеља и циља, а као начин за уклањање препрека може се јавити и вршење криминалних активности, а међу њима и убиство као најнепожељнији облик криминалитета.

6.3.9. Ментални поремећаји

Веза менталних поремећаја и криминалитета одувек је криминолозима била битна и занимљива тема за изучавање. Поједини правци криминалне психологије полазе од тога да је криминалитет условљен психолошком патологијом. На значај везе између душевних поремећаја и криминалитета указивала је психопатолошка теорија.

---

¹⁷⁵ Љ. Здравковић, *Криминологија*, Ниш, 2012, op.cit., стр. 241.

Постоје различити облици менталних поремећаја, почев од душевне заосталости (менталне ретардираности) до различитих форми душевних болести (шизофренија, параноја, епилепсија и сл.), који могу да утичу на понашање појединца. Утврђивање везе између криминалитета и менталних поремећаја је веома тешко, с обзиром на то да нема прецизних података о уделу ментално девијантних лица у општој популацији.

Ментално ретардиране особе врше кривична дела насиља на једноставан, често импулсиван и бруталан начин, уз употребу алкохола или по наговору других, а најчешће су то телесне повреде, убиства и разни сексуални деликти.¹⁷⁶ Из овога произилази да се ментално ретардиране особе врло лако одлучују/подстичу на вршење крвних и сексуалних деликата, која дела носе највиши степен друштвене опасности.

О утицају разних облика психотичних стања на настанак криминалитета постоје различита мишљења. Тако се психозе, особито манично-депресивне природе, шизофренија и параноја, третирају као незаобилазни криминолошки фактор психопатолошке природе, иако им такав значај неки криминолизи одричу, сматрајући да особе оболеле од психоза међу криминалцима нису ништа присутније него у нормалној популацији.¹⁷⁷ Психозе које се у литератури најчешће повезују са крвним деликтима су алкохолна психоза, параноја и шизофренија.

Неурозама, које представљају блаже поремећаје у сфери мотивације и воље, у литератури се не придаје посебан значај у криминогенези. Од посебних видова неуротичних поремећаја с мање или више успеха доводе се у везу са криминалитетом, односно делинквенцијом у ширем смислу појаве анксиозности, фобија, хистерије, опсесивно компулзивни поремећаји и депресије.¹⁷⁸

И на послетку, треба нагласити да већина криминолога психопатију доводи у везу са криминалним понашањем. Психопате су одговорне за „упечатљиво диспропорционалну

---

¹⁷⁶ Р. Ковачевић, *Вештачење личности код кривичних дела насиља*, у: Деликти насиља кривично-правни и криминолошки аспект, 2002, op.cit., стр. 401.

¹⁷⁷ М. Бошковић, *Криминологија с пенологијом homo criminis – злочинац део I*, 2000., op.cit., стр.155.

¹⁷⁸ Ibid, стр. 160.

количину злочина, насиља и проблема у сваком друштву“ (Hare,1996b).¹⁷⁹ Психопате су одговорне за више од 50% почињених тешких кривичних дела насиља.¹⁸⁰ Резултати бројних истраживања показали су да су психопате најзаступљеније међу извршиоцима крвних и сексуалних деликата.

6.4. Утицај жртве на настанак крвних деликата

Свако лице може постати жртва неког криминалног понашања. Међутим, у појединим случајевима утицај жртве на настанак крвних деликата тумачи се као пресудан. Wolfgang (1958) је увео појам „пренагљена жртва“ који је односи на кривична дела и ситуације, када жртве, због свог понашања, могу да се сматрају узроком.¹⁸¹ У том случају појединац својим понашањем повећава ризик виктимизације, односно, доприноси настанку злочина, а међу њима и убиству као најопаснијег злочиначког подухвата. Допринос жртве сопственом страдању, под условом да уопште постоји, може бити веома различитог интензитета на скали од незнатног до провокације убиства, која се узима за највећи такав допринос.¹⁸²

Бројна виктимолошка истраживања су се бавила разматрањем доприноса жртве кривичном делу убиства, као најтежем облику крвних деликата, али мишљења криминолога по том питању нису била јединствена. Нека схватања су полазила од потпуне невиности жртве у настанку убиства, с једне стране, док су нека екстремна схватања говорила о потпуној одговорности жртве за убиство, с друге стране.¹⁸³

Када су у питању крвни деликти уопште, које обично карактерише однос интеракције учинилац - жртва, веома је битно проучити да ли је понашање жртве дало допринос извршењу кривичних дела. Према резултатима једног истраживања, које је спровео аутор Милош Марковић, а које се истраживање односило на инкриминисана понашања жртава крвних деликата као „допринос“ њиховом извршењу, жртва је у 51,67% од укупног броја

---

¹⁷⁹ Д. Коларевић, *Психологија криминала*, 2020, op.cit., стр. 235.

¹⁸⁰ Д. Радуловић, *Психопатија и насилни деликти: да ли су психопате увек и насилни преступници?*, у: Деликти насиља кривично-правни и криминолошки аспект, (Д. Радовановић, ур), 2002, op.cit., стр. 425.

¹⁸¹ М. Lindgren - В. Николић-Ристановић, *Жртве криминалитета, међународни контекст и ситуација у Србији*, 2011., Београд, Организација за европску безбедност и сарадњу, Мисија у Србији, Одељење за спровођење закона, стр. 24.

¹⁸² Б. Симеуновић-Патић, *Убиства у Београду*, 2003., op.cit., стр. 141.

¹⁸³ Д. Димовски, *Криминолошко одређење убиства*, докторска дисертација, op.cit., стр. 191.

анализираних случајева допринела сопственој виктимизацији.¹⁸⁴ Из овога произилази закључак да је улога жртве у настанку крвних деликата значајна. Не треба испустити из вида и сагледавање учешћа жртве код кривичних дела почињених намах, односно, проузроковањем јаке раздражености код извршиоца кривичних дела (попут убиства и тешке телесне повреде) и то нападом, злостављањем или тешким вређањем од стране убијеног/повређеног. Све у свему, ради доношења адекватног закључка, становишта смо да је потребно подробно сагледати и улогу учиниоца крвних деликата, и улогу жртве, а из свега не треба изоставити и могућ допринос трећих лица.

VII. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ

7.1. Опис истраживања

За потребе овога рада извршено је емпиријско истраживање о присуству крвних деликата у пракси Републике Србије, с обзиром да је, за потпуну слику о специфичностима појаве ових дела, поред теоријске анализе законских решења о овим кривичним делима, потребно анализирати и њихово бројчано стање и тенденције испољавања у статистичкој пракси наше земље. С обзиром на то да не постоји јединствено становиште о томе која све кривична дела чине крвне деликте, за потребе емпиријског истраживања, крвни деликти обухватиће следећа кривична дела: убиство (и то код пунолетних учинилаца обично, тешко и привилеговано, а код малолетних учинилаца обично и тешко), телесне повреде (тешке и лаке), као и разбојничку крађу и разбојништво. О привилегованим облицима убистава код малолетних учинилаца кривичних дела није било статистичких података на сајту Републичког завода за статистику, а разлог томе је можда и евентуална неприсутност овог облика кривичног дела.

У овој анализи користиће се статистички подаци који су објављени у билтенима Републичког завода за статистику Републике Србије за период од 2017. до 2019. године. Прво ће се анализирати стање укупног криминалитета у Републици Србији, а потом и учешће кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету, као и учешће

---

¹⁸⁴ М. Марковић, *Утицај жртве на настанак крвних деликата*, б. научни скуп са међународним учешћем Синергија 2010, Универзитет Синергија, Бијељина, стр. 436.

кривичног дела убиства, телесних повреда, те разбојничких крађа и разбојништава, у укупном криминалитету и криминалитету против живота и телесног интегритета, односно у имовинском криминалитету. Осим распрострањености, за припадајућа кривична дела, утврдиће се и број познатих и непознатих пунолетних учинилаца, а посебна пажња посветиће се појединим одликама учинилаца таквих дела (заступљеност полова, као и пунолетних и малолетних извршилаца ових дела). Анализа ће најпре обухватити податке о пријављеним пунолетним учиниоцима¹⁸⁵, а затим и о малолетним учиниоцима¹⁸⁶ кривичних дела.

7.2. Предмет истраживања

Србија, као земља са бројним посттрауматским последицама, представља идеалну подлогу за развој насилничког криминалитета, међу којима се свакако налазе и крвни деликти. Да ли је то тренд и у последњих пар година, и које су особености извршилаца таквих кривичних дела?

Бројно стање крвних деликата представља њихово основно квантитативно обележје, које је веома значајно за утврђивање степена њихове друштвене опасности. Масовност и друштвена опасност кривичних дела су међусобно испреплетани. У начелу, што је један облик криминалитета масовнији, то је и друштвено опаснији. Осим бројног стања и удела у криминалитету у одређеном временском периоду на одређеној територији, потребно је сагледати и природу последица које проузрокују ова кривична дела, како би се могао комплетније посматрати степен њихове друштвене опасности.

7.3. Циљ истраживања

Планираним истраживањем би се могло доћи до прецизних података о присуству крвних деликата и о најчешћим извршиоцима ових дела (да ли се и малолетници неретко

---

¹⁸⁵ Подаци за пунолетна лица су садржани у следећим документима: *Билтен Републичког завода за статистику број 643*, Београд, 2018, *Билтен Републичког завода за статистику број 653*, Београд, 2019, *Билтен Републичког завода за статистику број 665*, Београд, 2020.

¹⁸⁶ Подаци за малолетна лица су садржани у следећим документима: *Билтен Републичког завода за статистику број 641*, Београд, 2018, *Билтен Републичког завода за статистику број 654*, Београд, 2019, *Билтен Републичког завода за статистику број 666*, Београд, 2020.

појављују као учиниоци ових дела, као и који је пол заступљенији при вршењу оваквих кривичних дела) у последњих пар година у Републици Србији, што би било од изузетног значаја за сагледавање реалног стања ове врсте криминалитета у нашој земљи, и предлагање могућих метода за сузбијање и спречавање ове најопасније врсте криминалитета, уколико се установи да насилнички криминалитет у нашој земљи у последњих пар година има тенденцију пораста. Разлог овако постављеног циља лежи у чињеници да, статистички гледано, крвни деликти нису тако ретки у нашој земљи, док према степену друштвене опасности, спадају у теже облике криминалитета насиља, пре свега имајући у виду заштитни објекат и природу последица које проузрокују.

7.4. Хипотезе истраживања

1. крвни деликти заузимају значајан део укупног криминалитета;
2. убиства заузимају мањи удео и у групи кривичних дела против живота и тела и у општем криминалитету;
3. телесне повреде су најзаступљеније у групи кривичних дела живота и тела;
4. разбојништво и разбојничка крађа заузимају мањи удео у групи кривичних дела против имовине;
5. процентуално мушкарци су заступљенији у вршењу крвних деликата од жена;
6. процентуално пунолетна лица су заступљенија у вршењу крвних деликата од малолетних лица;
7. процентуално дечаци су доминантнији у вршењу крвних деликата од девојчица;
8. мањи број извршилаца ових кривичних дела остане непознат.

7.5. Метод истраживања

Метод који ће бити примењен за емпиријско истраживање је статистички метод. У овој анализи користиће се статистички подаци доступни у билтенима Републичког завода за статистику Републике Србије.

7.6. Истраживање

7.6.1. Пунолетни извршиоци кривичних дела

Табела 1. Обим и динамика укупног броја извршених кривичних дела, броја кривичних дела против живота и тела и кривичних дела: обично убиство, тешко убиство, привилеговано убиство, тешка и лака телесна повреда, разбојничка крађа и разбојништво, извршених од стране пунолетних лица у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД	КД против живота и тела	КД обично убиство	КД тешко убиство	КД привилеговано убиство	КД Тешка телесна повреда	КД Лака телесна повреда	КД разбојничка крађа	КД разбојништво
2017.	90348	3278	107	80	5	1053	1621	73	1655
2018.	92874	3084	121	93	6	993	1536	76	1337
2019.	92797	3064	116	60	8	1011	1481	64	961

Извор РЗС

Табела 2. Пријављена пунолетна лица (са акцентом на уделу жена и мушкараца, и познатих и непознатих учинилаца) за кривично дело убиства у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД убиства (збир обичних, тешких и привилегованих убиства)	% КД убиства (обичних, тешких и привилегованих убиства) у укупном криминалитету	% КД убиства (обичних, тешких и привилегованих убиства) у КД против живота и тела	укупно познати	жене	процент жена у укупно познатим	мушкарци	процент мушкараца у укупно познатим	укупно непознати
2017.	192	0.21%	5.86%	155	10	6.45%	145	93.55%	37
2018.	220	0.24%	7.13%	164	24	14.63%	140	85.37%	56
2019.	184	0.2%	6.00%	145	18	12.41%	127	87.59%	39

Извор РЗС

Табела 3. Пријављена пунолетна лица за кривично дело тешке телесне повреде (са акцентом на уделу жена и мушкараца, и познатих и непознатих учинилаца) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД - тешке телесне повреде	% КД тешких телесних повреда у укупном криминалитету	% КД тешких телесних повреда у КД против живота и тела	укупно познати	жене	процент жена у укупно познатим	мушкарци	процент мушкараца у укупно познатим	укупно непознати
2017.	1053	1.17%	32.12%	888	24	2,7%	864	97.3%	165
2018.	993	1.07%	32.2%	861	24	2.8%	837	97.2%	132
2019.	1011	1.09%	32.99%	846	30	3.5%	816	96.5%	165

Извор РЗС

Табела 4. Пријављена пунолетна лица за кривично дело лаке телесне повреде (са акцентом на уделу жена и мушкараца, и познатих и непознатих учинилаца) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

ГОД.	укупно КД - лаке телесне повреде	% КД лаких телесних повреда у укупном криминалитету	% КД лаких телесних повреда у КД против живота и тела	укупно познати	жене	процент жена у укупно познатим	мушкарци	процент мушкараца у укупно познатим	непознати
2017.	1621	1.79%	49.45%	1410	175	12.4%	1235	87.6%	211
2018.	1536	1.65%	49.8%	1343	131	9.8%	1212	90,2%	193
2019.	1481	1.6%	48.33%	1323	141	10.7%	1182	89.3%	158

Извор РЗС

Табела 5. Пријављена пунолетна лица за кривично дело разбојничке крађе (са акцентом на уделу жена и мушкараца, и познатих и непознатих учинилаца) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

ГОД.	укупно КД	КД против имовине	укупно разбојн. крађа	% разбојн. крађа у укупном броју КД	% разбојн. крађа у КД против имовине	укупно познати	жене	% жена у познатим	мушкарци	% мушкараца у познатим	непознати
2017.	90348	40443	73	0.08%	0.18%	35	3	8.57%	32	91.43%	38
2018.	92874	40595	76	0.08%	0.19%	31	2	6.45%	29	93.55%	45
2019.	92797	38713	64	0.07%	0.17%	31	5	16.13%	26	83.87%	33

Извор РЗС

Табела 6. Пријављена пунолетна лица за кривично дело разбојништва (са акцентом на уделу жена и мушкараца, и познатих и непознатих учинилаца) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

ГОД.	укупно КД	КД против имовине	укупно разбојн. иштва	% разбојни штва у укупном броју КД	% разбојни штва у КД против имовине	укупно познати	жене	% жена у познатим	мушкарци	% мушкараца у познатим	непознати
2017.	90348	40443	1655	1.83%	4.09%	457	23	5.03%	434	94.97%	1198
2018.	92874	40595	1337	1.44%	3.29%	394	12	3.05%	382	96.95%	943
2019.	92797	38713	961	1.04%	2.48%	327	18	5.50%	309	94.50%	634

Извор РЗС

7.6.2. Малолетни извршиоци кривичних дела

Табела 1. Обим и динамика укупног броја извршених кривичних дела, броја кривичних дела против живота и тела и кривичних дела: обично убиство и тешко убиство, тешка и лака телесна повреда, разбојничка крађа и разбојништво, извршених од стране малолетних лица у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

год.	укупно КД	КД против живота и тела	КД обично убиство	КД тешко убиство	КД тешка телесна повреда	КД лака телесна повреда	КД разбојничка крађа	КД разбојништво
2017.	3465	510	5	4	89	385	8	96
2018.	2744	452	2	2	62	373	9	61
2019.	2903	440	4	1	69	350	7	72

Извор РЗС

Табела 2. Пријављена малолетна лица (са акцентом на уделу девојчица и дечака) за кривично дело убиства (са акцентом на његовом уделу у укупном криминалитету малолетника и у укупном броју извршених кривичних дела против живота и тела) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД	КД против живота и тела	укупно КД убиства (збир обичних и тешких)	% КД убиства (обичних и тешких) у укупном криминалитету	% КД убиства (обичних и тешких) у КД против живота и тела	девојчице	процент девојчица у укупном броју обичних и тешких убиства	дечаки	процент дечака у укупном броју обичних и тешких убиства
2017.	3465	510	9	0.26%	1.76%	1	11.11%	8	88.89%
2018.	2744	452	4	0.15%	0.88%	0	0%	4	100%
2019.	2903	440	5	0.17%	1.14%	0	0%	5	100%

Извор РЗС

Табела 3. Пријављена малолетна лица за кривично дело тешке и лаке телесне повреде (са акцентом на њиховом уделу у укупном криминалитету малолетника и у укупном броју извршених кривичних дела против живота и тела) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД	КД против живота и тела	КД Тешка телесна повреда	% тешке телесне повреде у укупном криминалитету	% тешке телесне повреде у КД против живота и тела	КД Лака телесна повреда	% лаке телесне повреде у укупном криминалитету	% лаке телесне повреде у КД против живота и тела
2017.	3465	510	89	2.57%	17.45%	385	11.11%	75.49%
2018.	2744	452	62	2.26%	13.72%	373	13.6%	82.52%
2019.	2903	440	69	2.38%	15.68%	350	12.06%	79.55%

Извор РЗС

Табела 4. Пријављена малолетна лица за кривично дело тешке телесне повреде (са акцентом на уделу дечака и девојчица) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД - тешке телесне повреде	девојчице	процентуални удео девојчица	дечаци	процентуални удео дечака
2017.	89	6	6.8%	83	93.2%
2018.	62	3	4.8%	59	95.2%
2019.	69	1	1.4%	68	98.6%

Извор РЗС

Табела 5. Пријављена малолетна лица за кривично дело лаке телесне повреде (са акцентом на уделу дечака и девојчица) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД – лаке телесне повреде	девојчице	процентуални удео девојчица	дечаки	процентуални удео дечака
2017.	385	32	8.3%	353	91.7%
2018.	373	38	10.2%	335	89.8%
2019.	350	42	12%	308	88%

Извор РЗС

Табела 6. Обим и динамика укупног броја кривичних дела против имовине, кривичних дела разбојничке крађе и разбојништва (са акцентом на њиховом уделу у укупном криминалитету малолетника и у укупном броју извршених кривичних дела имовине), извршених од стране малолетних лица у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

ГОД.	укупно КД	КД против имовине	КД разбојн. крађа	% разбојн. крађе у укупном бр. КД	% разбојн. крађе у КД против имовине	КД разбојништво	% разбојништва у укупном бр. КД	% разбојништва у КД против имовине
2017.	3465	1696	8	0.23%	0.47%	96	2.77%	5.66%
2018.	2744	1289	9	0.33%	0.7%	61	2.22%	4.73%
2019.	2903	1321	7	0.24%	0.53%	72	2.48%	5.45%

Извор РЗС

Табела 7. Пријављена малолетна лица за кривично дело разбојничке крађе (са акцентом на уделу дечака и девојчица) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД разбојничка крађа	девојчице	процентуални удео девојчица	дечази	процентуални удео дечака
2017.	8	1	12.5%	7	87.5%
2018.	9	0	0%	9	100%
2019.	7	0	0%	7	100%

Извор РЗС

Табела 8. Пријављена малолетна лица за кривично дело разбојништва (са акцентом на уделу дечака и девојчица) у Републици Србији у трогодишњем периоду (2017-2019. године)

година	укупно КД разбојништва	девојчице	процентуални удео девојчица	дечази	процентуални удео дечака
2017.	96	5	5.2%	91	94.8%
2018.	61	5	8.2%	56	91.8%
2019.	72	2	2.78%	70	97.22%

Извор РЗС

7.7. Анализа резултата истраживања

Анализирајући статистичке податке за период од 2017. до 2019. године у Републици Србији, који се односе на укупан број извршених кривичних дела, односно број извршених кривичних дела против живота и тела од стране пунолетних лица можемо закључити следеће:

- највећи број кривичних дела уопште је извршен у 2018. године (92874), затим нешто мање пријављеног криминалитета је забележено 2019. године (92797), док је значајно мање забележено у 2017. години (90348).

- највећи удео кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету забележен је 2017. године - 3.6%, док је у 2018. и 2019. години процентуални удео смањен на 3.3%.

Дакле, почев од 2018. године, стопа општег криминалитета пунолетних лица је у нашој земљи порасла (у поређењу са 2017. годином), док је удео кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету смањен, а у трогодишњем периоду је износио 3.3% - 3.6%.

Анализирајући статистичке податке у периоду од 2017. до 2019. године у Републици Србији који се односе на укупан број извршених кривичних дела, односно број извршених кривичних дела против живота и тела малолетних лица можемо закључити следеће:

- највећи број кривичних дела уопште је извршен у 2017. години (3465), нешто мање пријављеног криминалитета је забележено 2019. године (2903), а још мање је забележено у 2018. години (2744).
- највећи удео кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету забележен је 2018. године - 16.5%, у 2019. години је благо опао на 15.1%, а у 2017. години је био најмањи и износио је 14.7%.

Дакле, почев од 2018. године, стопа општег криминалитета малолетника у нашој земљи је порасла, али ипак није досегла високе вредности из 2017. године, док је удео кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету у трогодишњем периоду износио од 14.7% до 16.5%. Из наведених података произилази закључак да је удео кривичних дела против живота и тела у укупном криминалитету код пунолетних лица за исти период знатно мањи (3.3%-3.6%).

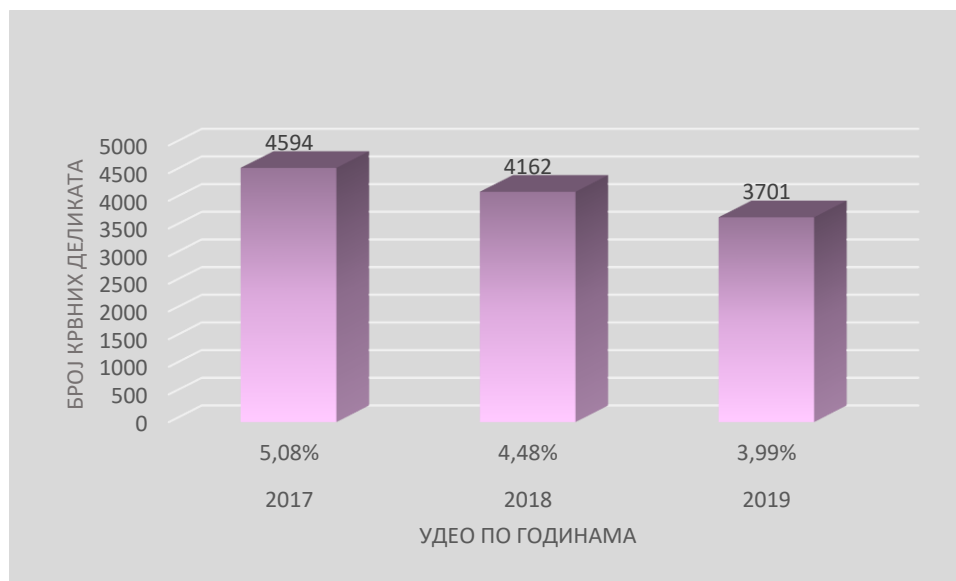
Након анализе кретања укупног криминалитета, и посебно кривичних дела против живота и тела малолетних и пунолетних лица, приступа се интерпретацији добијених резултата који се односе на постављене хипотезе:

- **Почетна хипотеза да крвни деликти заузимају значајан део укупног криминалитета није потврђена;**

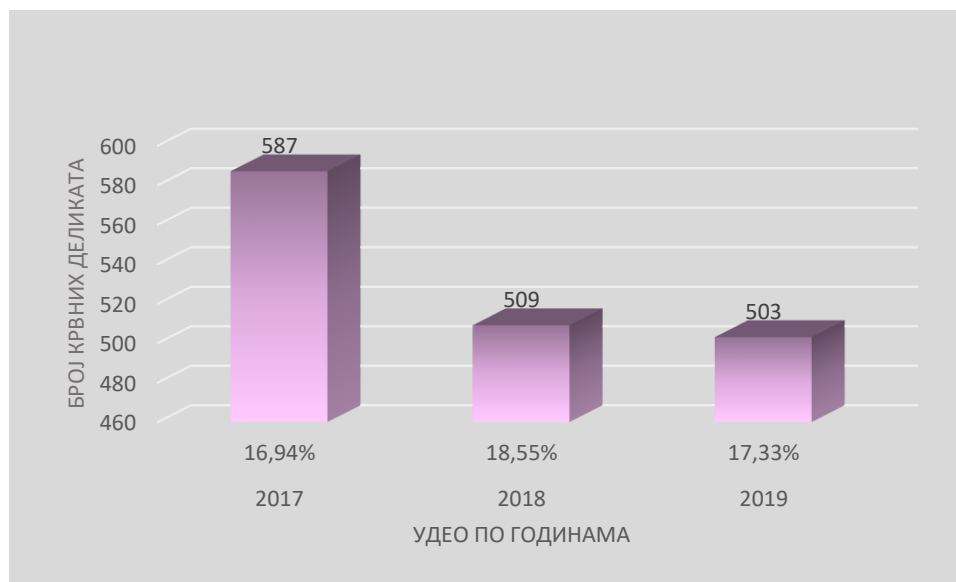
За потребе овог истраживања под појмом крвних деликата су подведена следећа кривична дела: убиство (обично, тешко и привилеговано код пунолетних учинилаца, а обично и тешко код малолетних учинилаца кривичних дела), телесне повреде (тешке и лаке), разбојништво и разбојничка крађа.

Код пунолетних учинилаца кривичних дела, укупан број извршених крвних деликата у 2017. години је износио 4594 што заузима удео од 5,08% у укупном криминалитету, у 2018. години је износио 4162 што заузима удео од 4,48% у укупном криминалитету, док је у 2019. години износио 3701 што заузима удео од 3,99% у укупном криминалитету. Дакле, у наведеном трогодишњем периоду удео крвних деликата у укупном криминалитету је ишао највише до 5,08%, што свакако не представља значајан удео у укупном криминалитету. Осим тога, почев од 2017. године, број извршених крвних деликата је у опадању.

Графикон бр. 1. Број крвних деликата извршених од стране пунолетних лица и њихов удео у општем криминалитету одраслих у периоду од 2017. до 2019. године

Код малолетника, укупан број извршених крвних деликата у 2017. години је износио 587 што заузима удео од 16,94% у укупном криминалитету, у 2018. години је износио 509 што заузима удео од 18,55% у укупном криминалитету, док је у 2019. години износио 503, односно, удео од 17,33% у укупном криминалитету. Дакле, у наведеном трогодишњем периоду удео крвних деликата у укупном криминалитету малолетника је досегао највише вредност од 18,55%, што се не би могло сматрати значајним уделом у општем криминалитету малолетника, али, не би требало занемарити да се ради о кривичним делима који носе велику друштвену опасност, односно да је у питању насилнички криминалитет малолетних лица, и да се, с тога, ипак не ради о занемарљивој бројци (која тежи да заузме петину простора у укупном криминалитету).

Графикон бр. 2. Број крвних деликата извршених од стране малолетних лица и њихов удео у општем криминалитету малолетника у периоду од 2017. до 2019. године

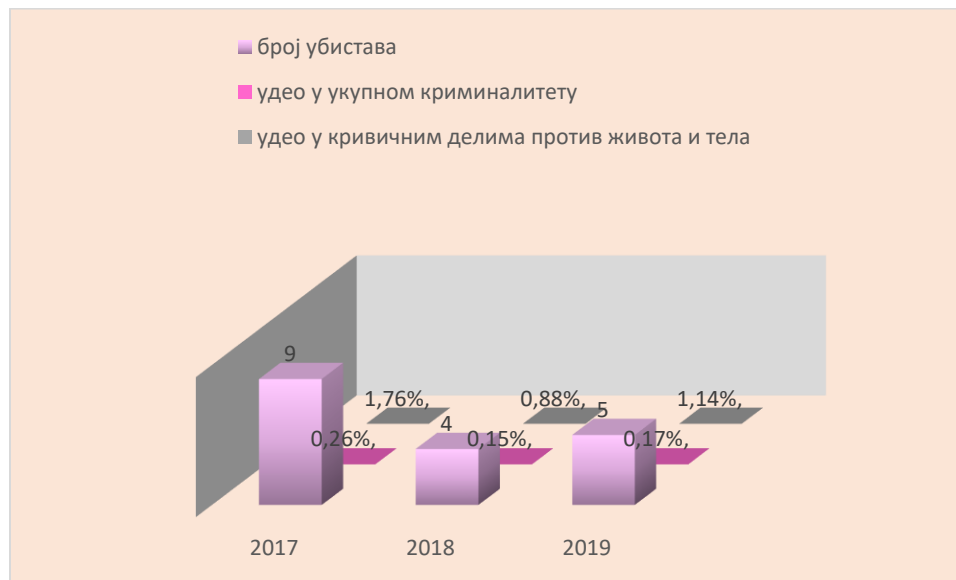
- **Наредна хипотеза да убиства заузимају мањи удео и у општем криминалитету и у групи кривичних дела против живота и тела је потврђена;**

Код пунолетних учинилаца кривичних дела, укупан број извршених убистава у 2017. години је износио 192 која чине удео од 0,21% у укупном криминалитету, а 5,86% у групи кривичних дела против живота и тела, у 2018. години је износио 220 што заузима удео од 0,24% у укупном криминалитету, а 7,13% у групи кривичних дела против живота и тела, а у 2019. години је износио 184 што заузима удео од 0,2% у укупном криминалитету, а 6% у групи кривичних дела против живота и тела. Невезано за мањи удео убистава у криминалитету (0,2% укупног криминалитета, и 5,86%-7,13% удела у групи кривичних дела против живота и тела), забрињавајуће делује чињеница да се, узимајући у обзир овај трогодишњи период, у просеку од стране пунолетних лица годишње лишава живота скоро 200 човека у нашој земљи, као и чињеница да је удео тешких убистава, као најопаснијег облика убистава, у укупном броју убистава износио у 2017. години - 41,67%, у 2018. години - 42,27%, а у 2019. години - 32,6%.

Графикон бр. 3. Број убистава извршених од стране пунолетних лица и њихов удео у укупном криминалитету и у групи кривичних дела против живота и тела у периоду од 2017. до 2019. године

Код малолетних лица, укупан број извршених убистава у 2017. години је износио 9 што заузима удео од 0,26% у укупном криминалитету, а 1,76% у групи кривичних дела против живота и тела, у 2018. години је износио 4 која чине удео од 0,15% у укупном криминалитету, а 0,88% у групи кривичних дела против живота и тела, а у 2019. години је износио 5, односно, удео од 0,17% у укупном криминалитету, а 1,14% у групи кривичних дела против живота и тела. Из изложеног, приметно је да је највише убистава извршено у 2017. години - 9, али да свакако иста не заузимају значајан удео у општем криминалитету (од 0,15% до 0,26%) и у групи кривичних дела против живота и тела (0,88% - 1,76%). При разматрању овог најтежег дела међу крвним деликтима, установљено је и да је за трогодишњи период извршено 18 убистава, од којих чак 7 припадају тешким убиствима, али се број тешких убистава смањивао да би у 2019. години било почињено само једно такво убиство од стране малолетних лица.

Графикон бр. 4. Број убистава извршених од стране малолетних лица и њихов удео у криминалитету малолетника и у групи кривичних дела против живота и тела у периоду од 2017. до 2019. године

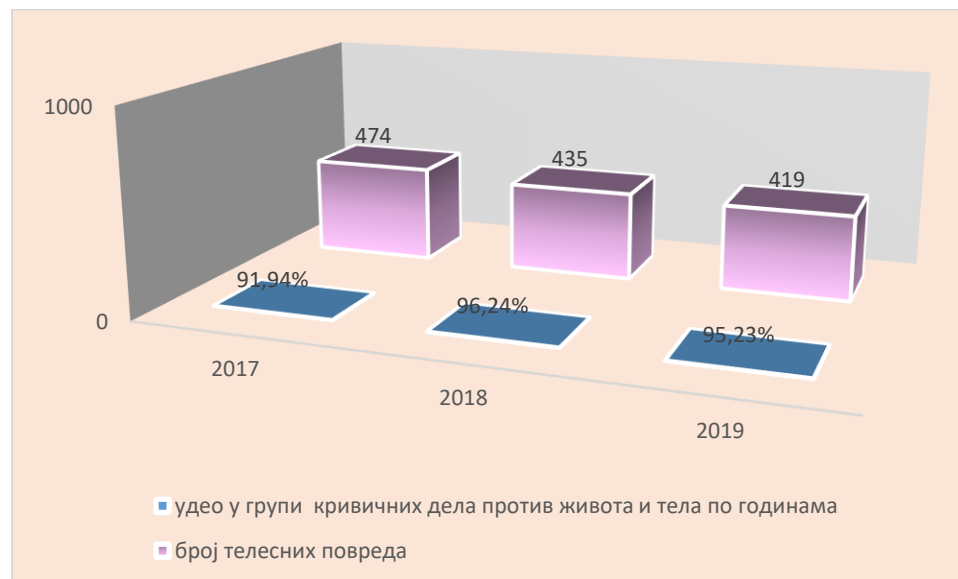
- **Хипотеза да су телесне повреде најзаступљеније у групи кривичних дела живота и тела је потврђена;**

Према истраживању, у 2017. години, укупан број извршених телесних повреда износио је 2674 (1053 тешких и 1621 лаких телесних повреда), које чине удео од 81,57% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 32,12% - тешке телесне повреде, удео од 49,45% - лаке телесне повреде). У 2018. години, укупан број ових кривичних дела износио је 2529 (993 тешких и 1536 лаких телесних повреда), које чине удео од 82% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 32,2% - тешке телесне повреде, удео од 49,8% - лаке телесне повреде). У 2019. години, број ових дела је био 2492 (1011 тешких и 1481 лаких телесних повреда), које чине удео од 81,33% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 33% - тешке телесне повреде, удео од 48,33% - лаке телесне повреде). Из изложених података, евидентно је да највећи удео у групи кривичних дела против живота и тела заузимају кривична дела - телесне повреде, односно преко 80%. Посебно брине чињеница да тешке телесне повреде, као веома друштвено опасно кривично дело, теже да досегну трећину простора у наведеној групи кривичних дела. Лаке телесне повреде заузимају простор од скоро половине, односно, удео се кретао од 48.33% до 49.8%.

Графикон бр. 5. Број телесних повреда извршених од стране пунолетних лица и њихов удео у групи кривичних дела против живота и тела у периоду од 2017. до 2019. године

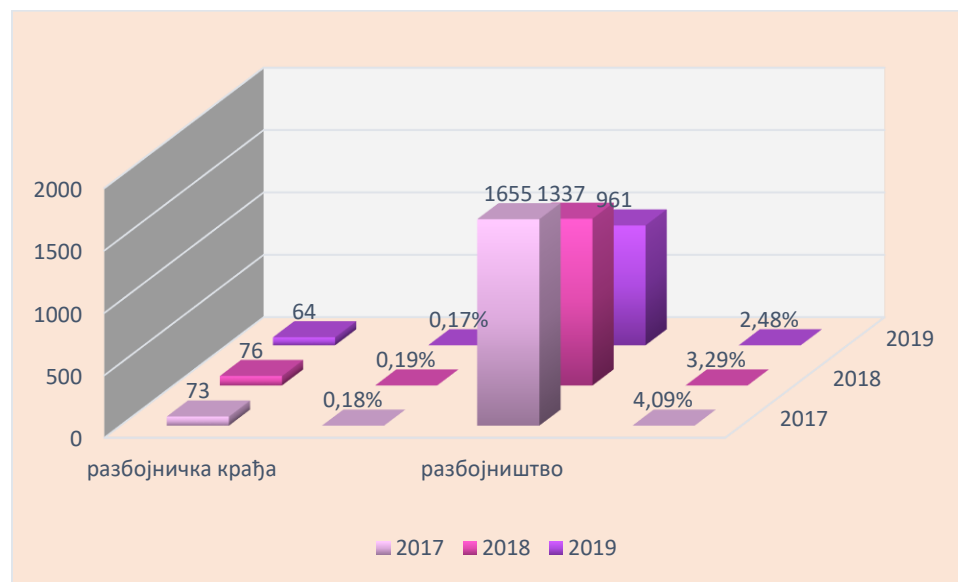
Код малолетника, у 2017. години укупан број извршених телесних повреда износио је 474 (89 тешких телесних повреда и 385 лаких телесних повреда), које чине удео од 92,94% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 17,45% - тешке телесне повреде, удео од 75,49% - лаке телесне повреде). У 2018. години, извршена су 435 ових кривичних дела (62 тешких телесних повреда и 373 лаких телесних повреда), које чине удео од 96,24% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 13,72% - тешке телесне повреде, удео од 82,52% - лаке телесне повреде). И на послетку, 2019. године било је пријављено 419 кривичних дела (69 тешких телесних повреда и 350 лаких телесних повреда), које чине удео од 95,23% у групи кривичних дела против живота и тела (удео од 15,68% - тешке телесне повреде, удео од 79,55% - лаке телесне повреде). И код малолетних, као и код пунолетних учинилаца примат у групи кривичних дела против живота и тела имају телесне повреде, а заступљеније је кривично дело лаке телесне повреде. Што се тиче тешких телесних повреда, у наведеном трогодишњем периоду, са већим или мањим осцилацијама, кретале су се на скали удела од 13,72% до 17,45%, што указује да веома насилни акти не могу сматрати реткошћу ни код малолетних учинилаца.

Графикон бр. 6. Број телесних повреда извршених од стране малолетних лица и њихов удео у групи кривичних дела против живота и тела у периоду од 2017. до 2019. године

- **Наредна хипотеза да разбојништво и разбојничка крађа заузимају мањи удео у групи кривичних дела против имовине је потврђена;**

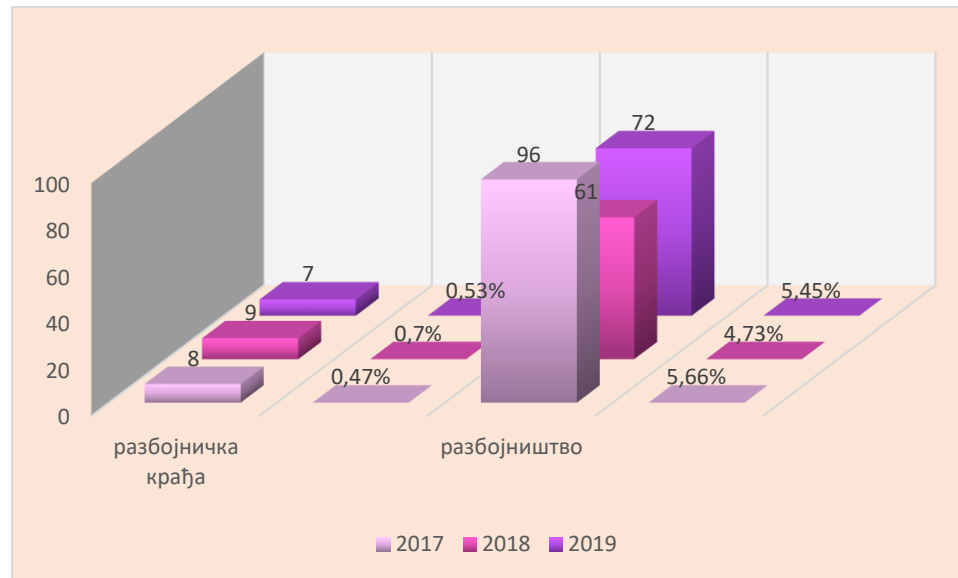
Код пунолетних лица, укупан број извршених разбојничких крађа у 2017. години износио је 73 што заузима удео од 0,18% у групи кривичних дела против имовине, у 2018. години је износио 76, односно 0,19% имовинског криминалитета, а у 2019. години извршено је 64 ових дела, што представља 0.17% имовинских деликата. Са разбојништвом, преглед изгледа овако: 2017. године - 1655 дела, или 4.09% удела у имовинском криминалитету, 2018. године - 1337 извршених дела или 3.29% удела у групи кривичних дела против имовине, док је проценат удела у 2019. години био најмањи и износио је 2.48%, односно, извршено је 961 разбојништво.

Графикон бр. 7. Број разбојничких крађи и разбојништава извршених од стране пунолетних лица и њихов удео у групи кривичних дела имовине у периоду од 2017. до 2019. године

Са малолетницима, бројчано стање изгледа овако: у 2017. години број пријављених разбојничких крађа износио је 8 што заузима удео од 0,47% у групи кривичних дела против имовине, у 2018. години је износио 9, односно 0,7% имовинског криминалитета, а у 2019. години извршено је 7 ових дела, што представља 0.53% имовинских деликата, док је разбојништва у 2017. години било

96, односно 5.66% удела у групи имовинских деликата, у 2018. години било је 61, односно 4.73% удела у имовинском криминалитету, док је проценат удела у 2019. години износио је 5.45%, односно, извршена су 72 разбојништва.

Графикон бр. 8. Број разбојничких крађи и разбојништава извршених од стране малолетних лица и њихов удео у групи кривичних дела имовине у периоду од 2017. до 2019. године

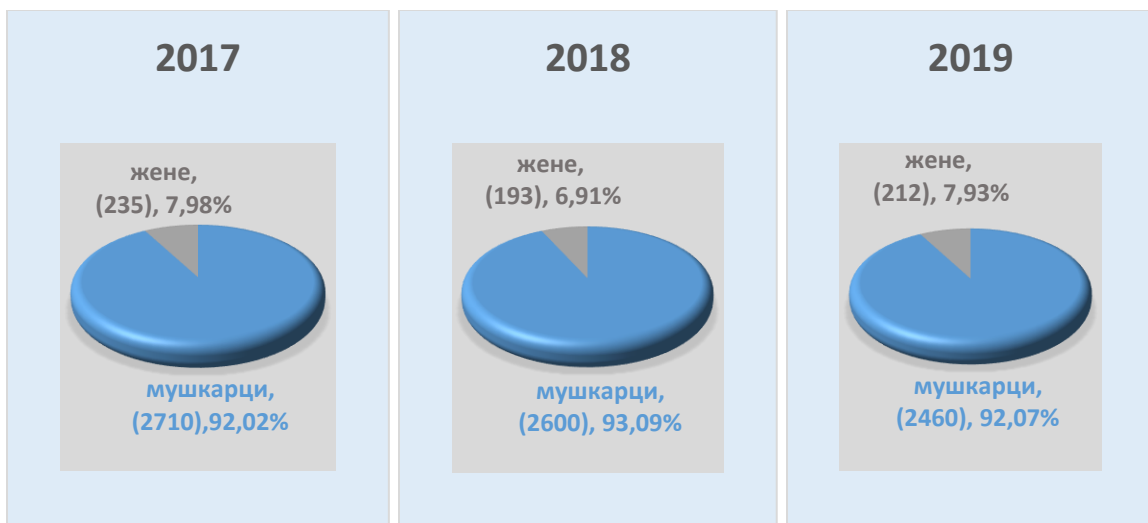
Из изложених резултата, евидентно је да се не ради о значајнијем уделу разбојничке крађе и разбојништва у имовинском криминалитету, ни код пунолетних ни код малолетних лица, као и да код малолетних лица ова два кривична дела имају нешто већи удео у имовинским деликтима. Осим тога, код пунолетних учинилаца кривичног дела разбојништва, забележена је тенденција константног опадања у испитиваном периоду. Упоредивањем заступљености ових имовинских деликата, утврђено је да је разбојништво доста доминантније дело у односу на разбојничку крађу, и код пунолетних и код малолетних лица. Ако погледамо колико се често кривично дело разбојништва појављује међу крвним деликтима, добијамо јако забрињавајућу слику: код пунолетних лица је у 2017. години било најзаступљенији крвни деликт (1655 дела), док је у наредним годинама, због тенденције опадања

заузело 2. и 3. место. Код малолетних лица, разбојништво је, према бројности међу крвним деликтима, углавном било на 2. месту (након најбројнијих лаких телесних повреда), док је у 2018. години било на 3. месту. И на послетку, треба напоменути да озбиљан проблем код ових кривичних дела представља то што велики број учинилаца остане непознат, али интерпретација тих резултата ће се извршити код хипотезе последње у низу.

- **Хипотеза да су процентуално мушкарци заступљенији у вршењу крвних деликата од жена је потврђена;**

Ова хипотеза је потврђена најпре на укупном броју крвних деликата. Презентирани резултати не дају потпуно тачну слику о уделу мушараца и жена, с обзиром да један део учинилаца кривичних дела, редовно остаје неоткривен. Што се тиче познатих учинилаца крвних деликата, однос пријављених лица мушког и женског пола по годинама изгледа овако: 2017. године - 2710 (92.02%) : 235 (7.98%), у 2018. години - 2600 (93.09%) : 193 (6,91%), а у 2019. години - 2460 (92.07%) :212 (7.93%). Из интерпретираних резултата евидентно је да је код крвних деликата у полној структури пунолетних лица вишеструко лица мушког пола у односу на лица женског пола (удео изнад 92%), а да ли је то случај и са малолетним лицима, биће изложено у објашњењу једне од планираних хипотеза.

Графикон бр. 9. Удео мушараца и жена у крвним деликтима по годинама

Мимо постављене хипотезе, истражен је и удео мушкараца и жена у појединачним кривичним делима која су разматрана у оквиру крвних деликата. Што се тиче процентуалног удела мушкараца и жена по појединачном кривичном делу, исти по годинама изгледа овако:

- **Убиства:** у 2017. години удео мушкараца – 93.55%, жена – 6.45%, у 2018. години удео мушкараца – 85.37%, жена 14.63%, док у 2019. години удео мушкараца износио 87.59%, а жена 12.41%;
- **Тешке телесне повреде:** у 2017. години удео мушкараца – 97.3%, жена – 2.7%, у 2018. години удео мушкараца – 97.2%, жена 2.8%, док у 2019. години удео мушкараца износио 96.5%, а жена 3.5%;
- **Лаке телесне повреде:** у 2017. години удео мушкараца – 87.6%, жена – 12.4%, у 2018. години удео мушкараца – 90.2%, жена 9.8%, док у 2019. години удео мушкараца износио 89.3%, а жена 10.7%;
- **Разбојничке крађе:** у 2017. години удео мушкараца – 91.43%, жена – 8.57%, у 2018. години удео мушкараца – 93.55%, жена 6.45%, док у 2019. години удео мушкараца износио 83.87%, а жена 16.13%;
- **Разбојништва:** у 2017. години удео мушкараца – 94.97%, жена – 5.03%, у 2018. години удео мушкараца – 96.95%, жена 3.05%, док у 2019. години удео мушкараца износио 94.50%, а жена 5.5%;

Као и код укупног броја извршених крвних деликата, тако је и код појединачних кривичних дела која се сврставају у крвне деликте, утврђено да лица мушког пола апсолутно доминирају у односу на лица женског пола.

- **Наредна хипотеза да су процентуално пунолетна лица су заступљенија у вршењу крвних деликата од малолетних лица је потврђена;**

Ова, као и претходно изложена хипотеза, потврђена је како на укупном броју крвних деликата, тако и за свако појединачно кривично дело које је разматрано у оквиру крвних деликата. Однос пријављених пунолетних и малолетних лица за крвне деликте по годинама изгледа овако: 2017. године - 4594 (88.67%) : 587

(11,33%), у 2018. години - 4162 (89,1%) : 509 (10,9%), а у 2019. години - 3701 (88,04%) : 503 (11,96%). Из изложених резултата, јасно се види да су пунолетна лица доминантнија при извршењу крвних деликата од малолетних лица, односно да се процентуално удео пунолетних лица није спустио испод 88%.

Графикон бр. 10. Удео пунолетних и малолетних лица у крвним деликтима у периоду од 2017. године до 2019. године

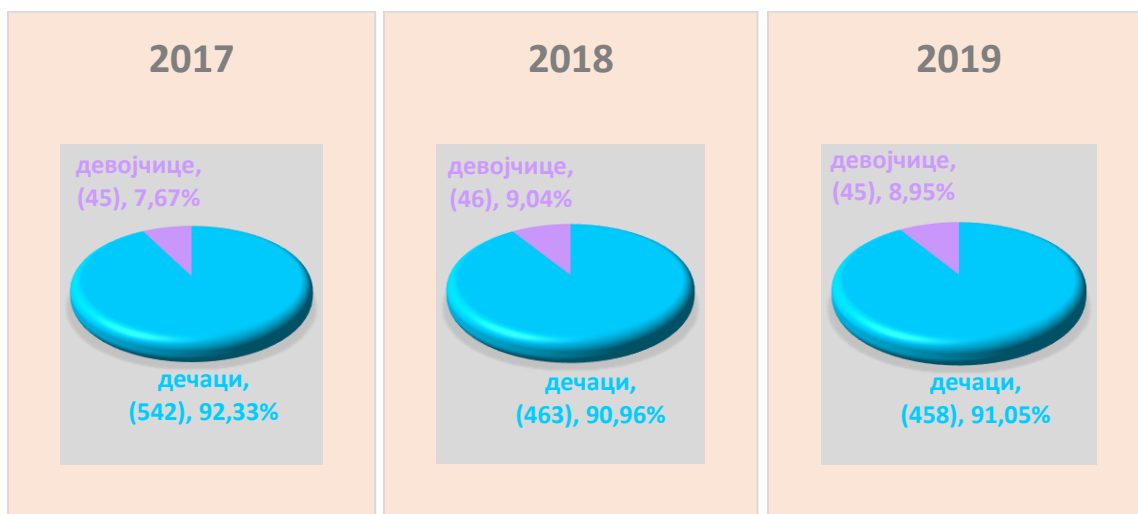
Што се тиче односа пријављених пунолетних и малолетних лица по појединачном кривичном делу из групе крвних деликата, исти по годинама изгледа овако (прво је приказан број пунолетних, а затим малолетних учинилаца):

- **Убиства:** у 2017. години 192:9; у 2018. години 220:4; у 2019. години 184:5;
- **Тешке телесне повреде:** у 2017. години 1053:89; у 2018. години 993:62; у 2019. години 1011:69;
- **Лаке телесне повреде:** у 2017. години 1621:385; у 2018. години 1536:373; у 2019. години 1481:350;
- **Разбојничке крађе:** у 2017. години 73:8; у 2018. години 76:9; док у 2019. години 64:7;
- **Разбојништва:** у 2017. години 1655:96; у 2018. години 1337:61; док у 2019. години 961:72;

Као и код укупног броја извршених крвних деликата, тако и код појединачних кривичних дела која се сврставају у крвне деликте, резултат говори о томе да су пунолетна лица доминантнија у односу на малолетне починиоце ових дела.

- **Хипотеза да су процентуално дечаци су доминантнији у вршењу крвних деликата од девојчица је потврђена;**

Ова хипотеза је испитана и на укупном броју крвних деликата (како је и планирано), и за свако појединачно кривично дело које је разматрано у оквиру крвних деликата ради свеобухватнијег прегледа полне структуре код малолетних лица која се појављују као извршиоци кривичних дела. Однос пријављених дечака и девојчица за крвне деликте по годинама изгледа овако: 2017. године - 542 (92.33%) : 45 (7,67%), у 2018. години - 463 (90.96%) : 46 (9.04%), а у 2019. години - 458 (91.05%) : 45 (8.95%). Из изложених резултата, јасно се види да су дечаци доминантнији при извршењу крвних деликата од девојчица, односно да се процентуално удео дечака није спустио испод 90%.

Графикон бр. 11. Удео дечака и девојчица у крвним деликтима у периоду од 2017. године до 2019. године

Што се тиче односа пријављених дечака и девојчица по појединачном кривичном делу из групе крвних деликата, исти по годинама изгледа овако (прво је приказан број дечака, а затим девојчица):

- **Убиства:** у 2017. години 8:1, у 2018. години 4:0, док у 2019. години 5:0;
- **Тешке телесне повреде:** у 2017. години 83:6, у 2018. години 59:3, док у 2019. години 68:1;
- **Лаке телесне повреде:** у 2017. години 353:32, у 2018. години 335:38, док у 2019. години 308:42;
- **Разбојничке крађе:** у 2017. години 7:1, у 2018. години 9:0, док у 2019. години 7:0;
- **Разбојништва:** у 2017. години 91:5, у 2018. години 56:5, док у 2019. години 70:2;

Као и код укупног броја извршених крвних деликата, тако и код појединачних кривичних дела сврстаних у крвне деликте, резултат је да су дечаци доминантнији у односу на девојчице као починиоце ових дела. Осим тога, девојчице скоро и да нису заступљене код кривичног дела убиства и разбојничке крађе (у 2018. и 2019. години нису извршиле ниједно убиство, нити разбојничку крађу, док су у 2017. години извршиле само по једно), а у наведеном периоду запажен је пораст у вршењу кривичних дела лаких телесних повреда, као и опадање броја извршених тешких телесних повреда и разбојништва. Што се тиче ситуације са дечацима, као најзаступљенија кривична дела се јављају лаке телесне повреде, разбојништва и тешке телесне повреде.

- **Хипотеза да мањи број извршилаца ових кривичних дела остане непознат је делимично потврђена;**

Како хипотеза налаже, за сва кривична дела која су сврстана у крвне деликте је потребно појединачно утврђивање удела непознатих учинилаца. Процентуални удео непознатих учинилаца по појединачном кривичном делу, по годинама изгледа овако:

- **Убивства:** у 2017. години удео непознатих - 19.27% (37), познатих - 80.73% (155), у 2018. години удео непознатих - 25.45% (56), познатих - 74.55% (164), док у 2019. години удео непознатих - 21.2% (39), познатих - 78.8% (145);

Графикон бр. 12. Удео познатих и непознатих учинилаца убистава у периоду од 2017. године до 2019. године

- **Тешке телесне повреде:** у 2017. години удео непознатих - 15.67% (165), познатих - 84.33% (888), у 2018. години удео непознатих - 13.29% (132), познатих - 86.71% (861), док у 2019. години удео непознатих - 16.32% (165), познатих - 83.68% (846);

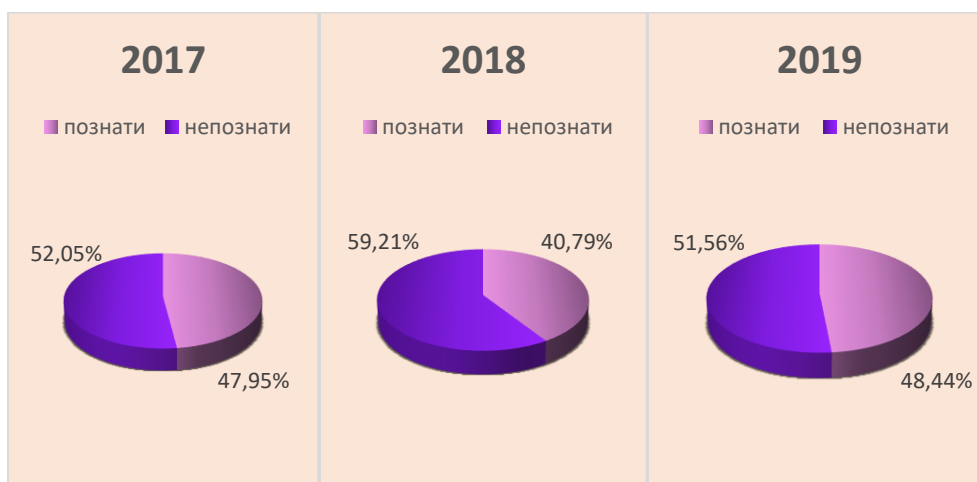
Графикон бр. 13. Удео познатих и непознатих учинилаца тешких телесних повреда у периоду од 2017. године до 2019. године

- **Лаке телесне повреде:** у 2017. години удео непознатих - 13.02% (211), познатих - 86.98% (1410), у 2018. години удео непознатих - 12.57% (193), познатих - 87.43% (1343), док у 2019. години удео непознатих - 10.67% (158), познатих - 89.33% (1323);

Графикон бр. 14. Удео познатих и непознатих учинилаца лаких телесних повреда у периоду од 2017. године до 2019. године

- **Разбојничке крађе:** у 2017. години удео непознатих - 52.05% (38), познатих - 47.95% (35), у 2018. години удео непознатих - 59.21% (45), познатих - 40.79% (31), док у 2019. години удео непознатих - 51.56% (33), познатих - 48.44% (31);

Графикон бр. 15. Удео познатих и непознатих учинилаца разбојничких крађа у периоду од 2017. године до 2019. године

- **Разбојништва:** у 2017. години удео непознатих - 72.39% (1198), познатих - 27.61% (457), у 2018. години удео непознатих - 70.53% (943), познатих - 29.47% (394), док у 2019. години удео непознатих - 65.97% (634), познатих - 34.03% (327);

Графикон бр. 16. Удео познатих и непознатих учинилаца разбојништва у периоду од 2017. године до 2019. године

Према наведеним подацима и графичким приказима, закључује се да је удео непознатих учинилаца несумњиво мањи у односу на укупно познате учиниоце код следећих кривичних дела: убиство, лака телесна повреда и тешка телесна повреда, али код кривичног дела разбојничке крађе редовно заузима удео преко 50%, а код разбојништва и преко 70%, тако да за насилне имовинске деликте хипотеза није потврђена. Забрињавајуће делује податак да се код кривичног дела убиства, удео неоткривених кретао од 19.27% до 25.45%, пре свега имајући у виду опасност овог кривичног дела.

Након анализе учешћа непознатих учинилаца у појединачним кривичним делима, извршено је истраживање и учешћа непознатих учинилаца у укупном броју крвних деликата, а резултат изгледа овако:

- У 2017. години: извршено је укупно 4594 крвних деликата, а није откривено 1649 деликата што чини удео од 35.89%.

- У 2018. години: извршено је укупно 4162 крвних деликата, а није откривено 1369 деликата што чини удео од 32.89%.
- У 2019. години: извршено је укупно 3701 крвних деликата, а није откривено 1029 деликата што чини удео од 27.80%.

Сумирањем резултата који се односе на укупан број извршених крвних деликата, закључено је да се у том случају ради о мањем уделу непознатих у односу на познате учиниоце, и да се тај удео у наведеном трогодишњем периоду кретао од 27.80% до 35.89%.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Живот и тело представљају, као најзначајније вредности индивидуе, али и друштва, срж основних људских права. Право на неприкосновеност живота и телесног интегритета, у савременом свету, сврстано је у ред најзначајнијих, фундаменталних људских права која су заштићена низом основних међународних и националних докумената.

Због истакнутог значаја људског живота и тела, наш законодавац је заштити живота и физичког и психичког интегритета дао карактер уставног постулата, а кривичноправну заштиту ових добара регулисао је на самом почетку Посебног дела Кривичног законика, у групи кривичних дела против живота и тела. Међу кривичним делима која припадају групи кривичних дела против живота и тела, налазе се и поједини или према неким ауторима сви облици крвних деликата. Не постоји једнообразно тумачење појма крвних деликата у криминолошком смислу. Према једном схватању, у крвне деликте спадају сви облици кривичних дела који за последицу имају смрт или телесне повреде, према другом у крвне деликте треба сврстати само убиства и телесне повреде, док поједини аутори заступају становиште да у крвне деликте треба сместити и имовинске деликте који су извршени насилним путем попут разбојничке крађе и разбојништва.

Иако не постоји јединствени став криминолога о појму крвних деликата, једно је сигурно, а то је да најтежи и друштвено најопаснији вид крвних деликата представља кривично дело убиства, имајући у виду последицу - уништавање живота. Не далеко мању дозу друштвене опасности са собом носе и кривична дела телесних повреда, и то првенствено кривично дело тешке телесне повреде због природе последице коју проузрокује, почев од могућности остављања трајних последица на живот и тело неког лица до могућности наношења такве тешке телесне повреде која се може завршити фатално. Ипак, не треба занемарити ни опасност кривичног дела лаке телесне повреде, које, иако не проузрокује тако тешке последице, неретко се у свету појављује као масовнији облик криминалитета у односу на кривично дело тешке телесне повреде, а што је један облик криминалитета масовнији, то је и друштвено опаснији. Што се тиче кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе, иста спадају међу најопасније имовинске деликте, који су, са једне стране уперени против имовине другог лица, а са друге стране, према физичком

и психичком интегритету човека. Дакле, у случају ових имовинских кривичних дела, последица је двострука, поред материјалних губитака, жртвама се наноси и штета по здравље.

Управо са циљем сагледавања друштвене опасности крвних деликата, овај рад садржи и емпиријско истраживање обима, структуре и динамике испољавања крвних деликата, као и појединих особености учиниоца таквих дела (заступљеност пунолетних и малолетних, односно, мушких и женских учинилаца ових кривичних дела, као и непознатих и познатих учинилаца), који су били актуелни у Републици Србији у периоду од 2017. до 2019. године.

На основу спроведеног истраживања, утврђено је да удео крвних деликата не заузима значајан удео у укупном криминалиту, односно, код пунолетних лица је у испитиваном периоду највише износио у 2017. години - 5,08%, након чега је уочљива тенденција опадања, који податак свакако радује. Код малолетних лица, удео је досегао највише вредност од 18,55% у укупном криминалитету малолетника, што јесте мањи удео, али не и занемарљив, с обзиром на то да се ради о насилним актима малолетника који су близу да заузму петину удела у општем малолетничком криминалитету.

Убиство, као најопасније кривично дело међу крвним деликтима, заузима мањи удео и у општем криминалиту, и у групи кривичних дела против живота и тела, али сумирањем података о броју и врсти убистава у наведеном периоду, долази се до забрињавајућег закључка да се, од стране пунолетних лица, у просеку годишње лиши живота око 200 човека, а да је удео тешких убистава у укупном броју извршених убистава једне године износио и 42.27%. Забрињавајућу слику ствара и податак да, код тако опасног кривичног дела, удео непознатих учинилаца досеже вредност и до 25.45%. Што се тиче криминалитета малолетника, у трогодишњем периоду је пријављено 18 убистава, док се у 7 случаја радило о тешким убиствима, али се број сваке године смањивао да би у 2019. години било извршено само једно убиство.

Што се тиче телесних повреда, од стране пунолетних лица, 2017. и 2019. године извршено је преко 1000 кривичних дела тешких телесних повреда, док је незнатно мање

извршено у 2018. години, из чега произилази закључак да се у Србији на годишњем нивоу само од стране пунолетних лица тешко телесно повреди око хиљаду људских бића. Што се тиче кривичног дела лаке телесне повреде, почев од 2017. године број извршених дела постепено опада, али и у том случају је заступљен енорман број наношења лаких телесних повреда, који се у поменутом периоду кретао код пунолетних лица од 1621 (2017. године) до 1481 (2019. године). Осим тога, утврђено је да у кривичним делима против живота и тела скоро трећину чине кривична дела тешке телесне повреде, док кривична дела лаких телесних повреда заузимају скоро половину учешћа. Код малолетних лица, у испитиваном периоду, број извршених кривичних дела тешких телесних повреда се кретао од 62 до 89, док је тај број код кривичног дела лаке телесне повреде варирао од 350 до 385, што указује да је насиље код малолетника и те како заступљено. Такође, утврђено је да удео у кривичним делима против живота и тела од око три четвртине припада кривичним делима лаке телесне повреде, док су кривична дела тешке телесне повреде заузимала знатно мањи удео (13.72% - 17.45%).

За кривично дело разбојништва и разбојничке крађе, утврђено је да заузимају мањи удео у имовинском криминалитету. Код пунолетних лица је, као и код укупног броја крвних деликата, уочено опадање броја извршених разбојништава по годинама, али највише брине чињеница да је разбојништво као веома друштвено опасно дело, врло заступљено међу крвним деликтима до те мере да је у 2017. години заузело прво место (са 1655 извршених дела). Генерално, разбојништво је сваке године знатно доминантније кривично дело у односу на разбојничку крађу, и код пунолетних и код малолетних лица, а највише брине чињеница да велики број пунолетних учинилаца ових насилних кривичних дела остане неоткривен (код разбојничке крађе удео непознатих износи преко 50%, а код разбојништва преко 70%).

Што се тиче појединих одлика учинилаца крвних деликата, мушкарци су доминантнији од жена (удео мушкараца преко 92%), а дечаци од девојчица (удео се није спустио испод 90%). Осим полне заступљености, испитано је и да ли су пунолетни или малолетни учиниоци заступљенији као извршиоци крвних деликата, и установљено је да пунолетна лица редовно заузимају удео у вршењу крвних деликата преко 88%. Код дечака је

установљено да најчешће врше кривично дело лаке телесне повреде, разбојништва и тешке телесне повреде, док је за девојчице приметно да их скоро нема међу извршиоцима убистава и разбојничких крађа (у 2018. и 2019. години нису извршиле ниједно, а у 2017. години по једно такво дело), као и да се чешће јављају као извршиоци лаких у односу на тешке телесне повреде.

На основу свега изложеног, учесталост и друштвена опасност крвних деликата, и те како стављају наш друштвени систем пред значајан задатак, а то је улагање огромних напора у искорењавање насиља, којим се директно повређују и/или угрожавају најзначајније људске и друштвене вредности. Постоји низ ефикасних начина за превенцију и сузбијање ове врсте криминалитета, а неке које се чине адекватним су: организовање радионица којим би се на један занимљив начин подигла свест о штетности и опасности примене насиља, посвећивање школских часова едукацији деце и адолесцената и организовање родитељских састанака са истом темом како би и они наставили са едукацијом своје деце у том смеру у циљу остваривања потпуног ефекта, затим медији су још један могући метод едукације којим би се директно и вероватно успешно утицало како на свест младих тако и старијих, и на крају побољшање координације рада државних органа (центар за социјални рад, школа, полиција, судство,...) која у овој врсти криминалитета представља веома значајан фактор.

Попис коришћене литературе

1. Алексић Ж., Шкулић М., *Криминалистика*, 2010, Београд, Правни факултет Универзитета у Београду;
2. Бачић Ф., *Кривично право, Посебни дио*, Загреб, 1986;
3. Бошковић М., *Криминологија*, 2015, Нови Сад, Правни факултет, Центар за издавачку делатност;
4. Бошковић М., *Криминологија са пенологијом, homo criminis - злочинац, део I*, Криминална етиологија, Нови Сад, 2000, Универзитет: Правни факултет, Футура публикације;
5. Бошковић М., *Криминологија*, 2006, Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду;
6. Бошковић М., *Породични фактори криминалитета и породично насиље*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2010
7. Група аутора, *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Београд, 1995.;
8. Деренчиновић Д., Getoş Anna-Maria, *Увод у криминологију са основама казненог права*, Загреб, 2008, Правни факултет свеучилишта у Загребу;
9. Димовски Д., *Начини реакције на насиље у школи*, рад у оквиру пројекта бр. 179046, Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије;
10. Димовски Д., *Породица као фактор крвних деликата*, у: Костић М., Димовски Д. (ур.), *Породица у лавиринту породичног насиља*, Ниш, 2013, Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за социјални рад „Свети Сава“;
11. Димовски Д., *Етилошке карактеристике убиства - биолошке теорије*, 2012, у: *Савремене тенденције у развоју правног система Републике Србије*, Зборник радова Правног факултета у Нишу;
12. Димовски Д., *Криминолошка одређење убиства - докторска дисертација*, Ниш, 2012, Правни факултет;
13. Димовски Д., *Етилошке карактеристике убиства - психопатолошке и психолошке теорије*, у: *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, Ниш, 2011, Центар за публикације Правног факултета;
14. Ђорђевић Ђ., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2011.;
15. Ђурђић В., *Кривично процесно право - посебни део*, Ниш, 2006, Свен;
16. Жунић-Цицварић Ј., Цицварић Р. (ур.), *Насиље у школи*, Ужице, 2009, Ужички центар за права детета;
17. Ивановић М., *Наркоманија и насилнички криминалитет: основне поставке*, у: *Насилнички криминал, етиологија, феноменологија, превенција*, др Лепосава Крон (ур.), ММХ, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
18. Игњатовић Ђ., *Појам и етиологија насилничког криминалитета*, Crimen, (II), 2/2011, 179-211;
19. Игњатовић Ђ., *Криминологија*, Београд, 2010, Правни факултет Универзитета у Београду;
20. Илић А., *Медији и насилнички криминалитет*, у: *Насилнички криминал, етиологија, феноменологија, превенција*, др Лепосава Крон (ур.), ММХ, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
21. Indermaur D., *Reducing the opportunities for violence in robbery and property crime: the perspectives of offenders and victims* by University of Western Australia,

https://popcenter.asu.edu/sites/default/files/library/crimeprevention/volume_05/07_indermaur.pdf

22. Јовашевић Д., *Кривична дела убиства*, Београд, 2017, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
23. Ковачевић Р., *Вештачење личности код кривичних дела насиља*, у: Деликти насиља кривично-правни и криминолошки аспект, Д. Радовановић (ур.), Београд, 2002, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
24. Коларевић Д., *Психологија криминала*, треће допуњено издање, Београд, 2020, Криминалистичко-полицијски универзитет;
25. Коларић Д., *Убиство при безобзирном насилничком понашању*, у: Насиље у Србији, узроци, облици, последице и друштвене реакције, 2014, Београд, Криминалистичко –полицијска академија и Фондација Ханс Зајдел;
26. Коларић Д., *Кривично дело убиства*, Београд, 2008, ЈП „Службени гласник“;
27. Константиновић - Вилић С., Николић – Ристановић В., *Криминологија*, Ниш, 1998, Студентски културни центар;
28. Константиновић - Вилић С., Николић - Ристановић В., *Криминологија*, Београд, 2018, Издавачко графичко предузеће „Прометеј“;
29. Костић М., *Деца убице*, Ниш, 2011, Правни факултет Универзитета у Нишу;
30. Костић М., Мирић Ф., *Глобализацијске теорије о криминалитету*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 68, 2014, Правни факултет;
31. Костић М., *Криминогени утицај макросоцијалних фактора на деликте насиља*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2012, Правни факултет;
32. Лазаревић Љ., *Коментар Кривичног законика*, Београд, 2011, Правни факултет Универзитета Унион у Београду;
33. Lindgren Magnus - Николић-Ристановић В., *Жртве криминалитета, међународни контекст и ситуација у Србији*, Београд, 2011, Организација за европску безбедност и сарадњу, Мисија у Србији, Одељење за спровођење закона;
34. Марковић М., *Утицај жртве на настанак крвних деликата*, 6. научни скуп са међународним учешћем Синергија 2010, Бијељина, Универзитет Синергија;
35. Међународна научно-стручна конференција, *Кривично законодавство и функционисање правне државе*, Требиње, 2018, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Министарство правде Републике Српске;
36. Милић А., *Етиологија и превенција насиља*, у: Насилнички криминалитет етиологија, феноменологија, сузбијање, Међународна научно – стручна конференција, Бањалука, 2011, Факултет правних наука;
37. Мирић Ф., *Савремена схватања феноменологије и етиологије малолетничке делинквенције - докторска дисертација*, Ниш, 2014, Правни факултет;
38. Morrall P., *Murder and society: why commit murder?*, Centar for crime and justice studies, доступно: <https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/09627250608553401.pdf>, pp. 36., преузето 23.05.2021.
39. Николић З., *Криминологија са социјалном патологијом*, Београд, 2000, Народна књига;
40. Перовић К., *Криминологија*, Никшић, 1998, ОДП штампарија Требиње;
41. Раденовић З., *Методика откривања и разјашњавања кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе*, у: Право-теорија и пракса бр. 10-12/2016, доступно на:

<https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2016/0352-37131612031R.pdf>,
преузето 23.05.2021. године;

42. Радуловић Д., *Психопатија и насилни деликти: да ли су психопате увек и насилни преступници?*, у: Деликти насиља кривично-правни и криминолошки аспект, (Д. Радовановић, ур.), 2002, Београд, Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
43. Симеуновић-Патић Б., *Убивства у Београду: криминолошка студија*, Београд, 2003, Војноиздавачки завод и Институт за криминолошка и социолошка истраживања;
44. Стојановић З., *Коментар Кривичног законика*, 2017, Службени гласник;
45. Стојановић З., Делић Н., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2013, Правни факултет Универзитета у Београду, Правна књига;
46. С. Вуковић Ш., *Крвни деликти у Србији*, Зајечар, РО за графичку издавачку делатност;
47. Тасић М., *Социолошка објашњења етиологије насилничког криминалитета, Социјална мисао*, Београд, 2019, издавачко предузеће Социјална мисао;
48. Турковић, К., и др., *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2013: Народне новине;
49. Ћупина В., *Кривична дела против имовине са елементима принуде*, докторска дисертација, 2017, Нови Сад;
50. Чејовић Б., *Кривичноправна заштита телесног интегритета*, Београд, 1997, Правни живот;
51. Здравковић Љ., *Криминологија*, 2012, Ниш, Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност;

Електронски извори

1. *Алкохолизам, Поремећаји психичких функција*, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%90%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D0%BC>, преузето 28.05.2021.
2. *Болести зависности као облик друштвене девијантности*, И. Анита, стр. 19., доступно на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2017/0352-37131712013I.pdf>, преузето 28.05.2021.
3. *Глобализација*, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Глобализација>, преузето 17.05.2021.
4. *Еволуција и социјалнопатолошке карактеристике насилничких група у Србији*, А. Матковић, Civitas 2020, 10 (I), доступно на: <https://civitas.rs>, преузето 27.05.2021.
5. *Еутаназија*, Wikipedia, доступно на: sr.wikipedia.org/sr-ec/Еутаназија, преузето 31.03.2021.
6. *Емоција*, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr/Емоција>, преузето 18.05.2021.
7. *Индустријализација*, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Industrijalizacija>, преузето 17.05.2021.
8. *Causes of crime: the pressures of industrialisation and urbanisation*, доступно на: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zy7nqhv/revision/5>, преузето 27.05.2021.
9. *Crime causation: biological theories Serotonin*, <https://law.jrank.org/pages/791/Crime-Causation-Biological-Theories-Serotonin.html>

10. *Патолошко коцкање и криминал*, Ж. Ђ. Бјелајац, стр. 194., доступно на: https://kpolisa.com/KP34/KP34-III-1_Bjelajac.pdf, преузето 28.05.2021.
11. *Криминална феноменологија*, доступно на: <https://sh.wikipedia.org/wiki/Kriminologija>, преузето 28.03.2021.
12. *Насилнички криминал као безбедоносни проблем у градовима*, доступно на: https://www.iksi.ac.rs/zbornik_arhiva/zbornik_iksi_3_2019/zbornik_iksi_3_2019_ana_parausic.pdf
13. *Насиље*, Wikipedia, доступно на: <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/насиље>, преузето 21.02.2021.
14. *Насиље уличних криминалних група*, доступно на: <http://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/id/2632/501.pdf>, преузето: 28.05.2021.
15. *Проституција-врста сексуалне експлоатације*, доступно на: http://www.womenngo.org.rs/sajt/sajt/izdanja/sos_telefon_za_zene_i_decu_zrtve_nasilja/sos_prirucnik/zene9.html, преузето: 28.05.2021.
16. Сексуални рад у Србији: казне и насиље за жене, мушкарцима клијентима се уз мито опрашта, доступно на: <https://voice.org.rs/seksualni-rad-u-srbiji-kazne-i-nasilje-za-zene-muskarcima-klijentima-se-uz-mito-oprasta/>, преузето 28.05.2021.
17. *The influence of modernization in comparative criminology*, М. Clinard, доступно на: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi%3Farticle%3D4707%26context%3Dmlr&ved=2ahUKEwjh097-hurwAhWM7qQKHfpqBRcQFjAAegQIAxAC&usg=AOvVaw2u0rmWDLA5EUOpEilbRtu1>, преузето 27.05.2021.
18. *Типови личности*, доступно на: <https://www.artnit.net/dru%C5%A1tvo/item/4363-ernstkre%C4%8Dmer-tipovi-li%C4%8Dnosti.html>, преузето 14.05.2021. године.
19. *Донстаун (комуна)*, доступно на: [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%8F%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%83%D0%BD_\(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%8F%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%83%D0%BD_(%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0)), преузето 28.05.2021.
20. *How globalization affects transnational crime?*, post by Stewart M. Patrick, Доступно на: <https://www.google.com/amp/s/www.cfr.org/blog/how-globalization-affects-transnational-crime%3famp>, преузето 27.05.2021.

Попис коришћене документације

1. Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Сл. гласник РС*, бр. 94/2016;
2. Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Сл. гласник РС*, бр. 72/2009;
3. Кривични законик Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019;
4. *Сл. лист СЦГ* – Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005 и *Сл.гласник РС* - Међународни уговори, бр. 12/2010 и 10/2015;
5. *Службени лист СФРЈ* - Међународни уговори, бр. 9/1991;
6. Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006;

Међународни прописи

1. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, *Сл. лист СЦГ* – *Међународни уговори*, бр. 9/2003;

2. Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака, *Резолуција Генералне скупштине ОУН* бр. 39/46 од 10. децембра 1984.
3. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, *Резолуција Генералне скупштине ОУН 2200А (XXI)* од 16. децембра 1966.
4. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, *Резолуција Генералне скупштине ОУН 2200А (XXI)* од 16. децембра 1966.
5. Универзална декларација о људским правима, *Резолуција Генералне скупштине ОУН 217 (III)* од 10. децембра 1948.

Билтени и саопштења

1. *Билтен број 665*, Београд: Републички завод за статистику (2020);
2. *Билтен број 666*, Београд: Републички завод за статистику (2020);
3. *Билтен број 653*, Београд: Републички завод за статистику (2019);
4. *Билтен број 654*, Београд: Републички завод за статистику (2019);
5. *Билтен број 643*, Београд: Републички завод за статистику (2018);
6. *Билтен број 641*, Београд: Републички завод за статистику (2018);
7. *Билтен број 629*, Београд: Републички завод за статистику (2017);
8. *Билтен број 617*, Београд: Републички завод за статистику (2016);
9. *Билтен број 588*, Београд: Републички завод за статистику (2014);
10. *Билтен број 576*, Београд: Републички завод за статистику (2013);
11. *Билтен број 558*, Београд: Републички завод за статистику (2012);
12. *Билтен број 549*, Београд: Републички завод за статистику (2011);
13. *Билтен број 529*, Београд: Републички завод за статистику (2010);
14. *Билтен број 490*, Београд: Републички завод за статистику (2009);
15. *Саопштење број 192*, Београд: Републички завод за статистику (2015);
16. *Саопштење број 137*, Београд: Републички завод за статистику (2009);
17. *Саопштење број 345*, Београд: Републички завод за статистику (2008).

Крвни деликти - криминолошки аспект, сажетак

Право на живот, као и право на неповредивост психичког и телесног интегритета су два најзначајнија људска права која су заштићена на националном и међународном нивоу. Наша земља је заштиту живота и физичког и психичког интегритета човека поставила на ниво уставног начела.

Крвни деликти представљају напад на живот и телесни интегритет човека. У кривичном законнику Републике Србије из 2005. године, у посебном делу, у глави тринаест, систематизована су кривична дела против живота и тела. Не постоји јединствени став криминолога о томе која све кривична дела спадају у крвне деликте. Поједини аутори сматрају да у крвне деликте спадају сви облици кривичних дела који за последицу имају смрт или телесне повреде. Други аутори сматрају да у крвне деликте спадају само убиства и телесне повреде, док неки аутори у крвне деликте сврставају и имовинске деликте који су извршени насилним путем попут разбојничке крађе и разбојништва.

С обзиром да су крвни деликти сложена појава по својим феноменолошким и етиолошким карактеристикама, неопходно је комплексно и свеобухватно изучавање. У циљу сагледавања друштвене опасности крвних деликата, у овом раду извршено је емпиријско истраживање обима и динамике испољавања појединих кривичних дела која припадају крвним деликтима. Осим тога, резултати истраживања показали су и који је пол заступљенији при вршењу крвних деликата, као и да ли су заступљенији пунолетни или малолетни учиниоци кривичних дела. Метод који је примењен за емпиријско истраживање је статистички метод, а истраживање се заснива на статистичким подацима који су објављени у билтенима Републичког завода за статистику Републике Србије за период од 2017. до 2019. године.

На основу истраживања, изведен је закључак да крвни деликти нису заузимали значајан удео у укупном криминалитету у Републици Србији у наведеном трогодишњем периоду, али ни тај удео не треба занемарити, имајући у виду њихову друштвену опасност. Убиства су заузимала мањи удео и у групи кривичних дела против живота и тела и у општем криминалитету, док су телесне повреде заузеле значајан удео у групи кривичних дела

живота и тела. Кривична дела разбојничке крађе и разбојништва, заузела су мањи удео у групи кривичних дела против имовине, а кривично дело разбојништва је сваке године било доминантније у односу на разбојничку крађу. У вршењу наведених кривичних дела, мушкарци су били заступљенији од жена, а пунолетна лица заступљенија у односу на малолетна лица, док су међу малолетним лицима, дечасти били доминантнији од девојчица. Истраживањем је делимично потврђена хипотеза да само мањи број извршилаца ових кривичних дела остане непознат, с обзиром на то да код кривичних дела разбојничке крађе и разбојништва удео непознатих учинилаца кривичних дела редовно прелази 50%, а код кривичног дела разбојништва је 2017. године износио чак 72.39%.

На основу изложеног, наш друштвени систем мора уложити огромне напоре у искорењавању насиља, којим се повређују и/или угрожавају најзначајније људске и друштвене вредности.

Кључне речи: крвни деликти, међународни документи, кривично дело, насиље.

Blood crimes – criminological aspect, summary

The right to life, as well as the right to inviolability of mental and physical integrity, are the two most important human rights that are protected nationally and internationally. Our country has placed the protection of human life and physical and mental integrity at the level of a constitutional principle.

Blood crimes are an attack on a person's life and bodily integrity. The criminal code of the Republic Serbia from 2005, in a separate section, chapter thirteen, systematizes criminal offenses against life and body. There is no united stance of criminologists which crimes constitute blood crimes. Some authors believe, that blood crimes include all forms of crime that result in death or bodily injury. Other authors consider that blood crimes include only murders and bodily injuries, while some authors classify as blood crimes property crimes that are committed by force, such as robbery and banditry. In order to understand the social danger of blood crimes, in this paper an empirical study of the scope and dynamics of the manifestation of certain crimes related to blood crimes was performed.

Since blood crimes are a complex phenomenon in terms of their phenomenological and etiological characteristics, a complex and comprehensive study is necessary. In order to understand the social danger of blood crimes, in this paper an empirical study of the scope and dynamics of the manifestation of certain crimes related to blood crimes was performed. In addition, the results of the research showed which gender is more represented in the commission of blood crimes, as well as whether adult or juvenile perpetrators are more represented. The method used for empirical research is the statistical method, and the research is based on statistical data published in the bulletins of the Republic statistical office of the Republic of Serbia for the period from 2017 to 2019.

Based on the research, it was concluded that blood crimes did not account for a significant share in the Republic of Serbia in the mentioned three-year period, but this share should not be neglected, given their social danger. Murders accounted for a smaller share in both the group of crimes against life and body and in general crime, while bodily injuries accounted for a significant share in the

group of crimes against life and body. The criminal offenses of robbery and burglary have taken a smaller share in the group of criminal offenses against property, and the criminal offenses of robbery is more dominant every year compared to burglary. In committing these crimes, men were more represented than woman, and adults were more represented than minors, while among minors, boys were more dominant than girls. The research partially confirmed the hypothesis that only a small number of perpetrators of these crimes remain unknown, given that in the crime of robbery and burglary the share of unknown perpetrators of these crimes regularly exceeds 50%, and in the crime of robbery in 2017 it was as much as 72.39%.

Based on the above, our social system must take enormous efforts to eradicate violence, which violates and/or endangers the most important human and social values.

Key words: blood crimes, international documents, crime, violence.

Биографија аутора

Марија Петровић је рођена 07. 08. 1989. године у Нишу. Говори енглески језик. Основно образовање је завршила у Основној школи „Доситеј Обрадовић“ у Нишу из које је понела диплому „Вук Караџић“. Средње образовање завршила је у Медицинској школи „Др Миленко Хацић“ у Нишу, образовни профил: стоматолошка сестра-техничар.

По завршетку средње школе, школске 2008/2009. године уписала је основне академске студије права на Правном факултету Универзитета у Нишу, управно-правни смер. Дипломирала је са просечном оценом 8,00 и стекла стручни назив дипломирани правник. У току студирања, успешно је завршила обуку на Правној клиници за заштиту жена, коју је спроводио Правни факултет у Нишу од 01. априла 2012. године до 28. септембра 2013. године у укупном трајању од 50 сати обуке. Током рада на Правној клиници, кроз пружање бесплатне правне помоћи, остварила је у локалној заједници 50 сати добровољног и бесплатног рада, као и 10 сати додатног добровољног и бесплатног рада. Осим тога, савладала је обуку за примену еристичких вештина за вођење расправе у домену примене права, у јесењем семестру школске 2012/2013. године, у трајању од пет циклуса предавања и практичне обуке. Поседује два Писма препоруке Правног факултета Универзитета у Нишу.

Након тога, а у циљу стручног оспособљавања и усавршавања, обавила је двогодишњи приправнички стаж у Основном јавном тужилаштву у Нишу почев од октобра 2016. године, из ког је понела Писмо препоруке Основног јавног тужиоца у Нишу.

Након завршеног приправничког стажа, у јунском испитном року 2019. године пријавила је и у својству редовног кандидата положила правосудни испит, са одликом у кривично-правној области. Школске 2020/2021. године, уписала је мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, општи смер (ужа кривично-правна област). Испите на мастер студијама положила је са просечном оценом 10,00.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Марија Пејчковић

Наслов мастер рада: Крвни делови - криминолошки аспекти

Ментор: проф др Зорко Јиљовски

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 31.05.2021.године

Потпис аутора

Марија Пејчковић

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом Крвни делитији - криминолошки

аспекти

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Марија Теширевић

У Нишу, 31.05.2021. године

Потпис аутора

Марија Теширевић